

DUNĂREA DE JOS

CONSILIUL JUDEȚULUI GALATI ● CENTRUL CULTURAL DUNAREA DE JOS

Nr. 170
aprilie
2016

Suflet către Suflet!

Honoré Daumier

Pianul Fermecat

Ediția a II-a, 1 aprilie 2016

Cea de-a doua ediție a Concursului Național de Interpretare Pianistică „Pianul Fermecat”, desfășurată vineri 1 aprilie 2016 la sediul Centrului Cultural „Dunărea de Jos” din strada Domnească nr.61, a reunit 52 de participanți din toată țara (Galați, Brăila, Tecuci, București, Iași, Buzău, Constanța, Roman, Vaslui) de la instituții de profil: școli de arte, cluburi și palate ale copiilor.

Juriul compus din: prof. lector universitar doctor Camelia Pavlenco în cadrul Universității Naționale de Muzică București (președintele juriului), prof. Gabriela Irina Gogoncea - șef catedră pian la Liceul de Artă „D. Cuclin” din Galați și Raluca Ciucă - prof. pian la Liceul „Hariclea Darclee” din Brăila a acordat 11 premii I, 14 premii II, 10 premii III, 8 mențiuni și trofeul festivalului tinerelor talente:

- Niță Cezara Elena de la Clubul Artelor din Iași – prof. Șerban Anca, pentru Sonatina op.55 nr.1 p.II, Fr. Kuhlau, Studiu Ballade op.100 nr.15, F. Burgmuller;

- Mihai Erik Andrei de la International School of Bucharest - prof. Camelia Pavlenco, pentru interpretarea muzicii românești Carol Paul Constantinescu;

- Neculau Rareș-Andrei - Centrul Cultural „Dunărea de Jos” Galați - prof. State Viorica, pentru interpretarea pieselor romantice Sonatina op.13 nr.1 p.3, D. Kabalevsky, „Furtuna”, F. Burgmuller;

- Bohorodiță Crina-Maria - Centrul Cultural „Dunărea de Jos” Galați - prof. Capră Angelica, pentru interpretarea piesei românești „Povestea ceasului”, M. Marbe;

- Marin Luca-Alexandru - Școala de Arte „V. Lungu” Brăila - prof. Raluca Ciucă, Sonatina p.1 op.55 nr.1, Piesă A. Hacıaturian;

- Migdale Cristian Valentin Mario - Centrul Cultural „T. Burada” Constanța - prof. Bejenaru Angela, pentru interpretarea piesei romantice Vals „L.Adieu” op.69 nr.1, F. Chopin;

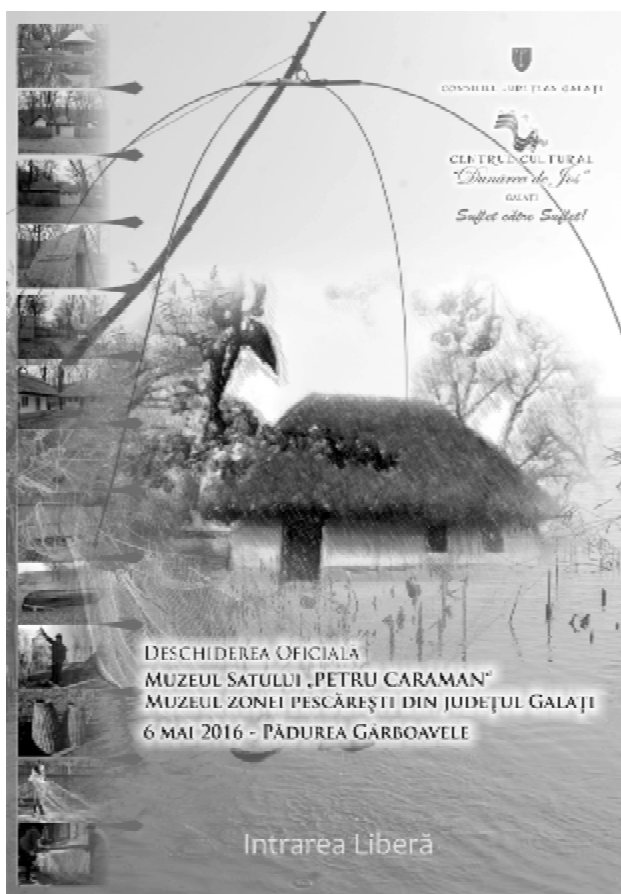
- Chiriac Sophia - Colegiul Național „Emil Racoviță” Iași - prof. Ina Cristea, pentru interpretarea muzicii moderne Comptime d'un autre ete - L'apres midi, Yann Tiersen;

- Ciocan Daniela Ștefana - Colegiul Național Iași - prof. Ina Cristea, pentru interpretarea pieselor contemporane Humoresque, Antonin Dvorak, Blumenlied, G. Lange.

S-au mai acordat: un premiu de 100 de lei de la Uniunea Armenilor din România - filiala București, la inițiativa preotului Baronian pentru Ghinea Alin Costel - Școala de Arte „V. Lungu” Brăila - prof. Raluca Ciucă pentru interpretarea piesei „Imitație în stil popular”, A. Hacıaturian și un tablou din partea președintelui juriului, prof. lector universitar doctor Camelia Pavlenco, pentru Niță Cezara Elena de la Clubul Artelor din Iași - prof. Șerban Anca.

Deschiderea Muzeului Zonei Pescărești din Județul Galați

Centrul Cultural inaugurează vineri, 6 mai 2016, Muzeul Zonei Pescărești din Județul Galați, realizat prin programul de finanțare Fondul European de Pescuit - Programul Operațional pentru Pescuit 2007- 2013, Asociația pentru Dezvoltare Durabilă „Prut-Dunăre-Galați”, Măsura 6: Protecția și conservarea patrimoniului local cultural, etnografic și de mediu, Operațiunea 6.3.1. - Amenajarea unităților muzeale.

De asemenea, în aceeași zi, Muzeul satului „Petru Caraman”, cu cele patru gospodării țărănești de pe ambele maluri ale Prutului, își redeschide porțile publicului vizitator.

Ansamblurile folclorice „Doina Covurluiului” și Doinița Covurluiului” alături de Fanfara „Valurile Dunării” vor susține cu această ocazie un concert pentru cei ce vor fi prezenți la acest eveniment

Vă așteptăm la muzeele deschise în Pădurea Gârboavele!

Feeria Dansului

Sâmbătă, 9 aprilie 2016, cu ocazia Zilei Internaționale a Dansului, Centrul Cultural „Dunărea de Jos” a organizat, în Sala Mare a Teatrului Dramatic „Fani Tardini”, ediția a III-a a Festivalului de Dans „Feeria Dansului”.

La această manifestare au participat 18 formații artistice atât din Galați, cât și din țară: Focșani, Rm. Sărat, Constanța, Oltenița, Bârlad, Adjud. Galațiul a fost reprezentat de Clasa de balet a Școlii de Arte a CCDJ, profesor Rodica Androne.

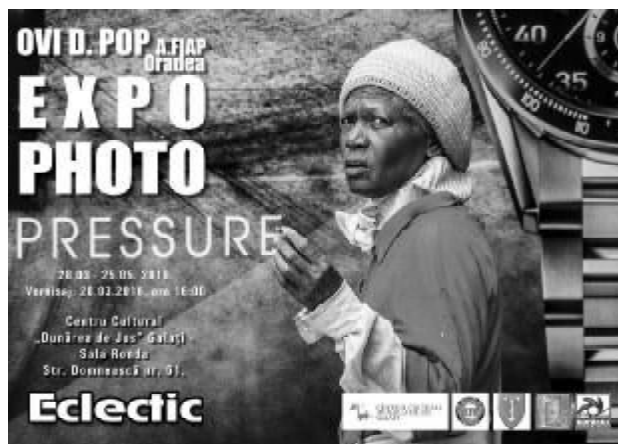
A fost un maraton al dansului în care copiii au strălucit prin bucuria de a dansa și pasiunea cu care s-au dedicat acestei frumoase arte.

Toate formațiile, cu peste 300 de copii participanți, au primit trofee, diplome și medalii.

Concursuri, Premii, Expoziții

Crina Maria Bohorodiță, elevă la Clasa de pian (prof. Capră Angelica) a Școlii de Arte a Centrului Cultural „Dunărea de Jos”, a obținut Diploma de Excelență la Festivalul „Prietenii muzicii”, Sibiu, ediția a IV-a, desfășurat în perioada 11-13 martie 2016.

Formația STELUȚE DUNĂRENE a Clasei de balet a Școlii de Arte a CCDJ (prof. Rodica Androne) a câștigat două Premii I (dans modern și fantezie coregrafică) la Concursul Interjudețean de Dans FLORI PENTRU MAMA, 19 martie 2016, Focșani.

Luni, 28 martie 2016, la ora 16.00, în Sala Rondă a Centrului Cultural „Dunărea de Jos” a avut loc vernisajul expoziției foto PRESSURE ECLECTIC unde expune Ovi D. Pop, membru al A. FIAP Oradea. Expoziția va putea fi vizionată până în 25 mai 2016.

La Concursul de interpretare instrumentală pentru pian complementar TINERE TALENTE, ediția a III-a, 18 martie 2016, Suceava, Rareș Andrei Neculau, elev în anul II la Școala de Arte a Centrului Cultural „Dunărea de Jos” Clasa de pian (prof. Viorica State), a câștigat Marele Premiu la categoria a III-a.

Anca Sigartău

„cuvintele nasc deopotrivă lumini și umbre”

Interviu realizat de Vall Alexandru

Așa cum o știm cu toții, emană o bucurie teribilă din ochii de-un albastru senin asemeni privirii unui copil gata pus pe șotii... Are o dorință și-o seriozitate de a trece peste tot și toate fără a face compromisuri. Dragostea sinceră pe care o oferă, atât pe scenă, cât și în viață, dăruirea pentru frumos, pentru lucrurile care nu sunt facile o fac să fie ceea ce este astăzi. Pentru ea, timpul nu există, este o păcăleală care te face să pierzi tot ceea ce este mai frumos din viață; iar dacă ar exista, o zi ar trebui să aibă peste 50 de ore... Pentru ea, ceasul este doar un obiect care este necesar pentru a nu întârzia la repetiție sau la o întâlnire importantă. Acesta este, în foarte, foarte puține cuvinte: copilul, mama, bunica, actrița a Teatrului Bulandra... Anca Sigartău. Nu cu mult timp în urmă, un politician a vorbit cu respect mulțumindu-i pentru ceea ce a făcut pentru locuitorii orașului Bacău: „...Nu pot să uit omul care a fost sufletul proiectului. Mulțumesc, Anca Sigartău, pentru că ne-ai fost alături și ne-ai demonstrat faptul că băcăuanii merită mai mult. Ce am trăit cu toții atunci nu poate fi șters! Emoțiile au fost scrise în cartea de onoare a Bacăului și în inimile noastre. Timpul va dovedi cele spuse...”. R. Stavarache (sursa: adevarul.ro/locale/bacau/...)

În ziua în care ne-am întâlnit, deși era un pic frig, nu a refuzat invitația și, la răndu-i, m-a invitat la Teatrul Național București unde „a cuplat” întâlnirea noastră cu repetiția pentru un nou spectacol la care musai trebuia să fie prezentă. Între fuga de la cabină în scenă și viceversa, mi-a răspuns cu mult drag și sinceritate.

Valentin Alexandru: Care este definiția Ancăi Sigartău „pe scurt și pe lung”?

Anca Sigartău: Am jucat într-un spectacol care se numea „Vreau să fiu actriță”, de Robert Mauro, unde am avut o replică superbă, m-a pus pe gânduri, mi-a rămas în gând și mereu m-am întrebat și mă întreb și astăzi: „Cine sunt eu? Eu sunt... Acea replică mă definește. Eu sunt un om cu un vis, visul să fiu actriță, și asta e un vis extraordinar” (text: Robert Mauro). Aceasta este definiția mea pe scurt (râde), iar pe lung, Anca Sigartău trăiește așa cum trăiește ceva viu, clipă de clipă, cu tot sufletul. Anca Sigartău este cea de azi... Poate continuă cu cea de mâine, care nu mai are nicio legătură cu cea de-acum trei ani... Sau poate

se contrazice cu cea de acum trei ani, se ceartă cu cea de mâine și, uite așa, Anca Sigartău este de neexplicat pentru mine... De neînțeles de multe ori... Profesorul meu, Dem Rădulescu, ne-a dat o foarte frumoasă cheie a actricei: „pe scenă trebuie să te miri”! Faptul că teatrul este oglinda realității o putem transpune în realitate, în viață, să te miri de ceea ce se întâmplă, să te miri de tine... Eu, spre exemplu, sunt într-o continuă mirare. Uneori mă surprind și pe mine, mă surprind pe scenă, de multe ori ai impresia că jucând un rol de foarte multe ori nu mai ai ce plus să îți aduci. Nu-i așa! Se nasc nuanțe, tăceri, priviri, cuvinte care au o altă sonoritate a 100-a oară decât au avut-o de cele 99 de ori. Ies din scenă și-mi zic: Waau... de unde asta, cum mi-a ieșit, de unde mi-a venit... Ce lumini și umbre naște un cuvânt... Și asta este frumos, depinde numai de noi să împărțim celor din jur lumină!

V. A.: Ce înseamnă petru tine a iubi? Sau cum iubește Anca Sigartău?!

A. S.: A iubi? Anca Sigartău a iubit cam nătâng. A iubi, cu mintea mea de-acum, aș spune că atunci când iubești trebuie să iubești cu multă minte! Anca

Sigartău a iubit cam fără minte crezând că sufletul este tot. Acum cred că este o îmbinare fericită de suflet și minte! Dacă reușești să îți această balanță într-un anumit echilibru, ai șansa să o duci până la capăt. Iubirea este sacrificiu, dar un sacrificiu rațional. Încerc să mă conving pe mine, cea de la vârsta aceasta, că rațiunea este foarte importantă. Am trăit tot timpul cu mintea la Dumnezeu, chiar dacă îți poate suna cam învechit, dar așa este, sună „băbește” dar aia e... Uneori mi se spune că sunt egoistă, nu sunt geloasă. Dacă aș fi geloasă, aș încălca libertatea celui alt, libertate pe care i-a dat-o Dumnezeu și pe care eu nu îmi permit să o îngădesc.

V. A.: Gândindu-mă la tine, și asta o spun cu o mare bucurie în suflet, timpul a stat în loc?

A. S.: Timpul, hmm, (râde)... Nu există timp, timpul este o păcăleală. De orice putem vorbi, dar nu de asta... Dacă începi să te raportezi la timp, scapi, pierzi cele mai frumoase, extraordinare momente care se petrec în viața ta, în acest univers. Definiția timpului, cea pe care o simt eu, aș spune că este cadoul pe care ni l-a dat Dumnezeu pentru a avea răgaz să îndreptăm anumite lucruri pe care nu le-am făcut bine sau pe care nu le-am terminat...

V. A.: Vorbind despre Dumnezeu, despre iubire, spui adesea că ești rezultatul dragostei dintre un ardelean din Bistrița și o frumoasă moldoveancă de lângă Prut. De aici anumite contraste care se regăsesc în personalitatea ta!

A. S.: Dă-mi voie să continui: un profesor de istorie și o profesoară de fizică (râde cu drag). E posibil de aici să fie contrastele despre care vorbești. Uneori cred că i-am surprins și pe ei! Au fost depășiți de bucațica Anca Sigartău... Îi mulțumesc lui Dumnezeu că au o mare rezistență. Eu nu am avut o așa rezistență... Ca o anumită compensație, eu am UMOR!

V. A.: Umorul te poate salva din anumite situații?

A. S.: Da, întotdeauna, cu siguranță! Chiar și de lipsa de minte te poate salva uneori... Dar, vezi tu, asta este până la urmă o lecție a poporului nostru, facem haz de necaz și unde mai pui că ne și iese! Alături de umor, acest popor are o înțelepciune aparte.

V. A.: Apropos de înțelepciune, Anca, de ceva vreme ești și bunică...

A. S.: Spun cu multă bucurie: sunt cea mai tânără bunică din teatru! Fiica mea, Sonia, a născut o fetiță. Eu îi spun „băbuța” pentru că sunt absolut convinsă de faptul că a venit cu un „bagaj” important de dincolo... Încerc și eu să o întreb cam cum e, să-mi povestească repede, până începe să vorbească și să uite... Atunci când vin pe lume, copilașii „miros a Dumnezeu”...

V. A.: De ce ne pervertim, de ce nu rămânem așa cum am fost trimiși în lume, cum frumos ai spus „mirosind a Dumnezeu”?

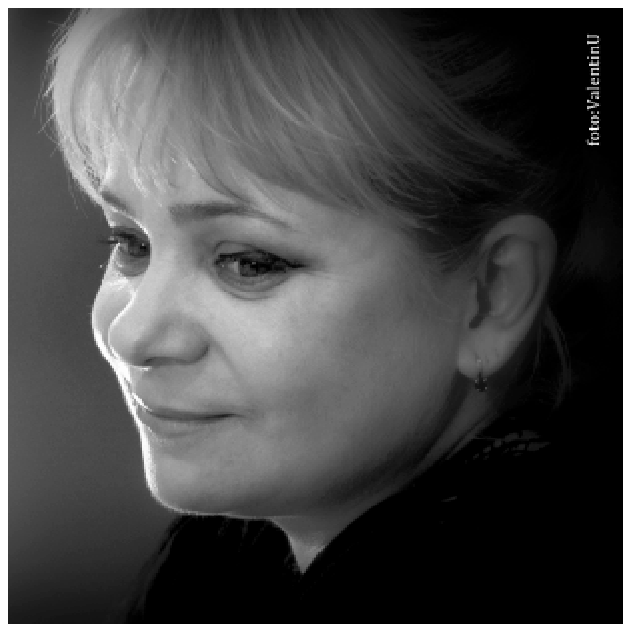

foto:ValentinU

foto:ValentinU

A. S.: Upsss, de ce?! Pentru că avem șabloane, pentru că începem să închidem tot universul în 3 cm, nu ne mai lășăm sufletul să se bucure, închidem, așa cum spuneam, totul în: „așa trebuie”, „așa se face”, „așa este”...

V. A.: Dacă am vedea viața ca pe o sumă de experiențe, unele plăcute, altele mai puțin plăcute, cum a fost experiența ta ca manager al Teatrului „Bacovia”? Nu mult mai lipsea să fii denumită escroc, ceea ce, recunosc, pe mine unul m-a iritat serios!

A. S.: Aaaa... Păi, sunt denumită și acum escroacă... hoată! Asta este experiența Bacău! Am trăit să fiu lovită până la maximum de suportabilitate,

acum pot spune că e bine, s-a spus tot... tot ceea ce era de spus... Am fost reclamată peste tot... Dacă la momentul acela aş fi luat în seamă oamenii care cu asta se ocupau, nu aş mai fi avut timp să fac lucrurile care erau cu adevărat importante. Am încercat să înţeleg de unde mi se trage, ce şi cum, am încercat să le explic oamenilor că lucrurile aşa se fac în sistem şi nu altfel, dar, vezi tu, riscam să pierd timp, dar mai presus de asta, pierdeam oameni minunaţi, oameni extraordinari care aveau ceva de spus, pentru care merita să faci, să creezi lucruri importante. Luând în seamă mizeriile, însemna să mă raportez la acei oameni, la cei care le generau, evident! Mi-am asumat intrarea într-un sistem cu tot ceea ce presupunea el. Am fost conştientă că acea decizie „va închide”, la un moment dat, într-o funcţie, poezia şi boemia Ancăi Sigartău. Şi asta s-a şi întâmplat, din păcate...

V. A.: Ce înseamnă „a trăda”, cum percepi acest verb transpus în trăirea unor oameni?

A. S.: Oribil! Este cel mai urât lucru pe care îl poate trăi cineva sau pe care îl poate încasa cineva. Doare foarte tare, îngrozitor de tare, pe mine mă doare foarte tare manifestarea acestui verb... Atunci când trădezi, este ca şi cum ai scuipa, ca şi când izbeşti, ca şi când spargi tot castelul acela frumos clădit pe sentimente, pe suflet şi... cu suflet până la urmă.

V. A.: Până la urmă, ce a însemnat pentru tine să fii Doamna Manager a Teatrului Municipal „Bacovia”?

A. S.: Ca experienţă, a fost extraordinar, e necesar ca actor să ştii cum este să fii şi „de cealaltă parte”, cum este să încerci să ridici un teatru, să gândeşti un teatru, un întreg sistem...

Atât timp cât stai în litera şi spiritul legii, indiferent de cât de mult ţi-ai dori sau cât de tare „te-ar trage inima” - cum se spune, trebuie să ții cont, ca şi regulă: legea e lege şi nu se încalcă indiferent de ce, de cine şi-o cere.

Să-ţi dau un exemplu: eu, când îmi conduc maşina, pot face orice în trafic - impropriu spus, dar niciodată

nu încalc linia continuă, sub nicio formă, în nicio situaţie. Teatrul este al actorilor, ei sunt cei mai importanţi! Investiţia în oameni este cea mai importantă, investiţie ce rezistă în timp! Oameni cu viziune există, nu asta este problema, ci să rezizi, asta este adevărata problemă!

V. A.: În viaţă ai încălcat „linia continuă”?

A. S.: În viaţă?! (râde) Păi, pe câmp, pe unde am luat-o eu uneori, nu a existat linie continuă...

V. A.: Apropos de vorbele ce țin de înțelepciunea acestui popor, există loc pentru toată lumea?

A. S.: Ştii, dacă te duci la ţară, îţi asumi şi praful care este acolo sau, aşa cum îţi spuneam mai devreme, când îmi conduc maşina, nu stau să fac educaţie nimănu, sunt în trafic şi cu cel care îmi taie faţa, şi cu cel care merge cu viteză...

Dă-mi voie, te rog, acum, să-ţi pun eu o întrebare: dacă există loc pentru toată lumea, eu de ce nu am un loc al meu?

De multe ori simt că nu am loc pe lumea asta... De ce, nu ştiu... La asta mă gândesc acum...

V. A.: Ce putere au cuvintele... Cât de importante sunt cuvintele pe care le rostim dacă nu sunt dublate de trăire?

A. S.: Eu am o problemă, îţi explic imediat. Noi, actorii, profesia noastră ne-o facem cu cuvântul, nu o facem cu piuliţe, lucrăm cu gânduri şi cu acţiuni... Sunt exact lucrurile de care te întreabă preotul, cu ce ai păcătuit: cu fapta, cu cuvântul sau cu gândul? Ți se pare întâmplător? Nu, nu este! Ar trebui ca acest lucru să ne pună pe gânduri... Noi, actorii, naştem un univers. În momentul în care tu, spectator, te așezi în scaun şi eu, actor, sunt pe scenă, tu, cel care stai în sală, crezi tot ceea ce eu spun, crezi în lumea pe care eu, actorul, ți-o creez... Ei, vezi tu, exact la fel este şi în viaţă, acelaşi principiu se aplică: cuvintele fără încărcătură nu rezistă, se pierd undeva în univers... Aşa cum Dumnezeu a spus „...la început a fost cuvântul...”

Cuibul cu șerpătai

Nicolae BACALBAȘA

Cam cum ar fi fost privit un scriitor care ar fi lansat oficial un poem în cinstea și onoarea Gestapoului?

Care ar fi declarat Gestapoul „figură dialectică a eroismului”?

Să nu uităm că tovarășul, devenit pe sângele românilor vărsat în 1989, domn, ba chiar prim domn „cu voia Dumneavoastră”, în timp ce păpușa în primă linie pe autohtonul Iliescu, tovarășul-domn Silviu Brucan cerea condamnarea la moarte a unor ziariști și scriitori români pentru actul scriiturii.

Să nu uităm că scriitorul Drieu la Rochelle a fost ucis pentru ce a scris în timpul războiului.

Așa că, atunci când am dat de un poem scris în 1931 de Louis Aragon în cinstea GPU, poliției sovietice (din punctul meu de vedere mult „mai tare” și mai criminală ca Gestapoul, chiar dacă ne-am limita doar la numărul de victime), am înțepenit și m-am gândit ce a pățit otreapa. Păi, nu a pățit nimic, a beneficiat, ca scriitor comunist, de imensele sume pompate de URSS în Franța în scopul susținerii imensei structuri hibride, jumătate propagandă – jumătate spionaj, țesute din firul putred numit „intelectual francez” (nu mă refer aici decât la surse documentare astăzi publice) și a murit la moșie, la Moulin de Villeneuve.

A servi comunismul este o afacere foarte bine plătită!

M-am uitat după individ în Grand Larousse, în zece volume.

Cu toată rubla convertită în valută, tovarășul Aragon n-a intrat în dicționar. Securitatea sovietică nu i-a plătit și nemurirea.

Cu ocazia proslăvitorului poliției politice sovietice, am dat însă și peste cele două surori Kogan, numitele Ella și Lilya. Un produs al unui mediu intelectual din imperiul rus din țările baltice, de la Riga. S-au născut însă la Moscova, în familia prosperă a unui avocat evreu.

Ambele surori s-au interesat de arhitectură, pe care nu au practicat-o niciodată. S-au specializat în activitatea de „muze”. Una a fost muza poetului și sculei bolșevice numită Maiakovski, cealaltă, după zece ani de amantlăc, a devenit soția oficială a tovarășului Aragon.

Elsa, născută Ella, avea mare gust pentru revoluție. A fost implicată în 1905 în tentativa de răsturnare a țarismului, dar pentru ea revoluția însemna belirea altora, nu incomodarea vieții sale

luxoase. În 1918 părăsește Rusia (dar nu se va dezice niciodată de comunism, servindu-l de departe și posibil contra cost), ajunge în Franța și peste un an se căsătorește cu André Triolet, un ofițer francez ce îi permite o existență luxoasă de un an în Tahiti și să se legeze în franțuzoaică. Uite așa Ella Kagan devine Elsa Triolet!

Va sta cu francezul doar doi ani, după care începe zigzagul Londra, Berlin, Paris, Moscova.

Să circuli liber, pe acea vreme, prin porțița cuștii penitenciare Rusia Sovietică?

Să ai bani să vagabondezi prin Europa?

Să trăiești bine! Epoleții aproape că percutază orbitele celui dispus să privească obiectiv.

Este și reporter pentru jurnalele sovietice!

Apropo că îți vine să spui: Mai prudent, tovarăși! Se vede prea mult.

În câmpul tactic al serviciilor secrete sovietice numit „cultura franceză”, Elsa Triolet este răspândită: primește premiul Goncourt în 1945, la eliberare (pentru anul 1944!) fiind prima femeie care înhață trofeul.

Sigur că Triolet este și cea care traduce pe Soljenițin în franceză (O zi din viața lui Ivan Denisovici), dar, ca mulți alți agenți sovietici, s-a dovedit a fi o mașină cu dublă comandă.

Gardul era vopsit diferit, Leopardul și-a păstrat mereu (chit că discret) identitatea.

Celebra soră, Lili Brik, frumoasă, cultă, ambițioasă (debutând în literatură, film, nerealizând nimic semnificativ) și-a găsit împlinirea tot în calitate de „muză”.

La 18 ani s-a căsătorit cu Osip Brik, teoretician de artă, dar care făcea bani ca bijutier, comis voiajor al unei familii bogate.

De altfel, călătoria de nuntă a fost un lung periplu în Asia Centrală a Imperiului Rus unde Osip vindea corali. După care l-a descoperit pe Maiakovski. Un gigant (fizic) posedat de bolșevism și de futurism. Prin bolșevism căuta să își impună futurismul.

Între 1923 și 1930, la Moscova funcționa, sub conducerea sa neoficială, Frontul de stânga al artei (LEF) un grup literar ce publica și o revistă cu același titlu.

Cei doi zei la care se închina LEF-ul: revoluția și futurismul.

Lili, cu soțul și cu Maiakovski locuiesc în același apartament. Triunghi conjugal futurist!

Lili, spre bătrânețe, purta pe degete briliantele de la soacra Brik (că de aia erau bijutieri) și de gât un lanț cu două inele în care literele amestecate alcătuiau Lili și Maiakovski.

Ca și Larousse-ul, Lili reușea să „semene” „a tout vent”!

La 37 de ani, Maiakovski se sinucide. Se împușcă.

Este de fapt un psihic, temperament vulcanic, personalitate accentuată, aflat în conflicte personale și de creație, chit că sprijinit aproape necondiționat de către Stalin care l-a declarat „cel mai mare poet al epocii noastre”.

În timpul sinuciderii sale, Lili și Osip se află în călătorie, la Berlin.

Care sovietic pleca, uite-așa, în 1930, la Berlin?

Tovarășul Maiakovski are grijă să recupereze ferm la moarte pe Lili de comunism:

„Tovarășe guvern, familia mea sunt Lili Brik, mama, surorile și Veronica Polonskaia. Dacă poți să le faci viața posibilă, mulțumesc”.

Tovarășul Stalin a recepționat.

De altfel, în 1935, la cinci ani de la sinucidere, Lili are tupeul să-i scrie personal ca apartamentul-cuibușor al celor trei să devină muzeu. Și devine!

Când amantul său de serviciu, generalul Primakov, este arestat și împușcat, Lili nu pățește nimic.

Călătorește când vrea, unde vrea, chiar și după moartea lui Stalin o duce bine.

Trăiască GPU, adevărata imagine a grandorii materialiste!

Că bine ziseși, tovarășu' Aragon.

Preludiu la anotimpul cireșilor (Louis Aragon)

Cânt G.P.U.-ul care se creează
în Franța la ora actuală

Cânt G.P.U.-ul necesar Franței

Cânt G.P.U.-urile de niciunde și de pretutindeni

Cer un G.P.U. spre a pregăti sfârșitul unei lumi

Cereți un G.P.U. spre a pregăti sfârșitul unei lumi

să-i apere pe cei care sunt trădați

să-i apere pe cei care-s mereu trădați

Cereți un G.P.U. voi cei încovoiați și voi cei uciși

Cereți un G.P.U.

Vă trebuie un G.P.U.

Trăiască G.P.U.-ul figură dialectică a eroismului

ce poate fi opus imaginii nătângi a aviatorilor

socotiți eroi de către cei nătângi atunci când cad

cu botul pe pământ

Trăiască G.P.U.-ul, adevărată imagine a grandorii materialiste

Trăiască G.P.U.-ul contra zeului Chiappe și „Marseizezi”

Trăiască G.P.U.-ul contra papei și păduchilor

Trăiască G.P.U.-ul contra resemnării băncilor

Trăiască G.P.U.-ul contra manevrelor din Est

Trăiască G.P.U.-ul contra familiei

Trăiască G.P.U.-ul contra legilor scelerate

Trăiască G.P.U.-ul contra socialismului asasinilor de tipul Caballero, Boncour, Mac Donald, Zoergibel

Trăiască G.P.U.-ul contra tuturor dușmanilor Proletariatului

TRĂIASCĂ G.P.U.!

(Citat de Jean Malaquais, în *Numitul Louis Aragon sau patriotul profesionist*, supliment la *Masses*, februarie 1947.)

Presa s-a născut ca amantă a Puterii

Pe 30 mai 1631, un medic cu relații și spirit întreprinzător a căpătat privilegiul regal de a „imprima și vinde știri despre tot ce se petrece în regat”.

Era un cadou ce oferea perpetuitatea și exclusivitatea.

Avea dreptul de a scrie și despre ce se petrecea în afara regatului.

De altfel, doctorul Theophraste Renaudot a început-o prudent, cu știri de afară, pentru a nu tulbura regimul lui Ludovic XIII.

Chit că avea o imensă pilă: însuși Cardinalul Richelieu, cel ce se ocupa, pe lângă cele cerești, de serviciul de spionaj și cenzură al Franței.

Erau concetățeni, ambii din Londra.

Doctorul prelua inițiativa născută în Țările de Jos în 1605 și Londra în 1622.

Renaudot este specialist în tehnica „și capra, și varza”.

Este un protestant convertit prudent la catolicism, lacom și generos totodată, medic al săracilor, dar curtând pe cei la putere.

Din start își afișează prudența.

Ziarul său titrează a fi „jurnalul regilor și al puterilor de pe Pământ”.

Își va numi publicația, un hebdomadur, apărea săptămânal, *Gazettă*, numele unei monede de mică valoare din Veneția.

Era preț în Veneția al unor foi volante numite „avizzi”, unde apăreau informații publice.

Era abil în a-și defini limitele:

„Istoria este povestea lucrurilor care s-au întâmplat.

Gazetta aduce la lumină doar zvonurile.

Prima este obligată să spună întotdeauna adevărul.

Cea de a doua face deja mult dacă împiedică minciuna”.

Va beneficia în aceste știri de contribuția miniștrilor „singurii care pot face diferența între lucrurile ce trebuiesc ținute în tăcere și cele ce pot fi oferite publicului”.

O loialitate care, în raport cu informația, poate fi numită trădătoare, dar care îi va permite să primească o pensie de 800 de livre.

Chiar și așa, ideea de presă pe care a lansat-o îi va ieși pe nas post-mortem.

Guvernul de la Vichy va demola cele două statui ale medicului gazetar ridicate la Paris și la Londra de către cea de a treia Republică franceză.

Poetic și Poezie

Poezie, Poezie. Ca definiție foarte generală, poezia este un simplu gen literar ca și toate celelalte. În realitate, poeticitatea, care definește esențial acest gen, poezia, nu este ca oricare alta. Să reamintim, mai întâi, că Vasile Alecsandri a fost considerat primul nostru poet „național”, inclusiv în viziunea lui T. Maiorescu, cea mai importantă autoritate critică a veacului al XIX-lea. Ulterior, îi ia locul Mihai Eminescu, dar nu numai atât. Însuși „acel rege-al poeziei” recunoaște nu generos, ci, dincolo de orice orgoliu pe care îl avem fiecare dintre noi, dar mult mai abilitat poeziei, că dacă este unul care cântă mai bine decât el, „cu atât mai bine lui și țării cu atât mai bine”!

*E unul care cântă mai dulce decât mine?
Cu-atât mai bine țării, și lui cu-atât mai bine.
Apuce înainte s-ajungă cât de sus. La
răsăritu-i falnic se-nchină-al meu apus.*

Întrebare: cîți dintre noi putem să spunem așa ceva, în situații similare?

Tot Alecsandri a mai zis o vorbă mereu citată și anume că *românul s-a născut poet*. Era concluzia celui care cunoștea foarte bine folclorul românesc, îl culesese, îl tipărise și-l teoretizase, dar mai ales îl prețuia, iar balada Miorița a pus-o în fruntea tuturor acestora. Această afirmație trebuie și ea puțin nuanțată. Ea se referea la arta unui popor, nu a unui individ. Creația populară este fructul unui „efort” de generații, e rezultatul unei creativități colective care face din piatra brută a unei pietre prețioase, în sine, o bijuterie. Evident că poezia cultă românească s-a sprijinit, o parte din ea, pe cea populară, dar nu sunt, nu pot fi niciodată același lucru. „Poezia cultă”, este opera unor personalități cu vocația poeticului, unor profesioniști, am zice, și se adresează, fără să ne fie frică de termeni, unor inițiați, unor cititori „specializați” care știu să comunice cu cei care o creează.

Cineva îmi spunea că de ce, printre scriitori, sunt mai mulți poeți reali sau numai numiți. De ce fiecare care scrie sau își și publică vreo poezie, bună-rea, chiar și la gazeta de perete, semnează ca „poet”. Nu spune un cântec, la modă altă dată, că *nu e om care să nu fi scris, măcar o dată-n viață, o poezie...* Dacă ținem cont că sentimentul fundamental în poezie e dragostea, atunci e firesc ca poezia să se scrie

la vârsta adolescenței, în general. Că sunt bune sau nerealizate, iarăși este firesc. E ca în natură, unde aflăm nu numai munți semeți, copaci înalți și făloși, flori de o frumusețe încântătoare și așa mai departe, ci și iarbă obișnuită, plante care urzică sau chiar mănâncă carne etc. Toate, la un loc, însă alcătuiesc „peisajul”. Așa e și cu literatura, și ea este... un peisaj! Vorba poetului:

*E ușor a scrie versuri
Cînd nimic nu ai a spune,
Înșirînd cuvinte goale
Ce din coadă au să sune.
Multe flori sunt, dar puține
Rod în lume o să poarte,
Toate bat la poarta vieții,
Dar se scutur toate moarte.*

Nu spunea și G. Călinescu despre genialitatea lui Mihai Eminescu: *Ape vor seca în albie, și peste locul îngropării sale va răsări pădure sau cetate, și cite o stea va veșteji pe cer în depărtări, pînă cînd acest pămînt să-și strîngă toate sevele și să le ridice în țeava subțire a altui crin de tîria parfumurilor sale...*

Îmi vine în minte un alt exemplu. Cel mai adesea, la examenul de bacalaureat candidații se tem de subiectele care îi pun în fața unui text liric spunînd că... „a fost greu, foarte greu”. Sigur că un discurs poetic e mai dificil de interpretat decât unul epic sau dramatic. Dar problema nu este aici, ci în exercițiul lecturii. Orice lucru necunoscut e greu sau mai greu de înțeles. După aceea trebuie să-l facem și îndrăgit, adică motivat. Or, acest efort de înțelegere îl face școala, pentru a-i face pe elevi cititori și mai apoi iubitori și de poezie. Cu alte cuvinte, nu există subiecte grele și ușoare, ci cunoscute sau necunoscute, însușite sau neînsușite, inclusiv în cazul literaturii. Apoi, eu cred că tocmai invocata dificultate învinsă dă bucuria, satisfacția „efortului” lecturii, ca al oricărei munci, efort etc.

Cazul cel mai evident îl oferă situația lui Eminescu, ca declarat și evident sau numai auzit și însușit superficial scriitor național. Sigur, la întrebarea „care e cel mai mare poet român?” ni se va răspunde, aproape unanim: Mihai Eminescu! Foarte bine! Dar dacă vom continua scurta noastră investigație, rugînd preopinientul de a recita 2-3 versuri din opera poetică a lui Eminescu... pauză! Trist și grav, dar adevărat, stimații mei colegi, unii chiar foști studenți. Principalii vinovați pentru o astfel de situație sunteți Dumneavoastră, evident, dar nu singurii. Și alți „factori

de răspundere” care, vorba poporului, „se bagă unde nu le fierbe oala”, adică în meseria și arta de profesor etc., să vorbească ei sau să citească vreo „luare de cuvânt” scrisă de vreun subaltern, zelos și semidoct pe deasupra, cu ocazia, să zicem, a „Zilei Eminescu”! Și convocăm, la planificata manifestație, popularizată elogios și de ziarul local, copiii din cea mai apropiată grădiniță...

Facem, cred, foarte puțin în școală, pentru exersarea memoriei elevilor. Trebuie să îi antrenăm și pentru alte îndeletniciri, dar și pentru memoria versului, mai ales că ritmul și rima îi ajută pentru aceasta. Chiar la vârsta mică, ei sunt un fel de benzi magnetice neînregistrate, neuzate, nefolosite suficient și pierdem cu ușurință și seninătate acest moment. Efectul: le simplificăm nepermis (și condamnable) comunicarea din ce în ce mai performantă! Să nu uităm că suntem cum vorbim, iar „cum vorbim” se învață, competențele comunicării depinzând și de noi, cadrele didactice; toate!

Trecând în alt registru al ideilor despre discursul liric, nu-i mai puțin adevărat că, în multele mele inspecții prin școli, am mai auzit și întrebări ale unor profesori, adresate elevilor, la clasă, în predarea vreunei poezii, întrebare de tipul: „Despre ce este vorba, copii, în această poezie?” Și elevii, săracii, răspund ce au învățat: „În această poezie este vorba despre...” Stimată Doamnă învățătoare sau profesoară, într-o Poezie nu este vorba despre nimic. Acest „despre” este normal doar când vorbim despre o întâmplare, un personaj principal sau altceva de acest fel, toate specifice genului epic. Într-o poezie, cum ziceți Dv., „este vorba” despre... un sentiment! Și atunci, întrebarea ce trebuia să o puneți este: Ce ați simțit citind această poezie? E altceva, nu? Nu numai că ați făcut o gravă eroare științifică, dar ați și falsificat impardonabil esențialitatea și înțelegere apoeticului de către elevi...

Mărturisesc că n-am știut că avem decretată și o „Zi a Poeziei” și nu oricare, ci internațională! Știam de Ziua învățătorului, Ziua polițistului, Ziua femeii etc., dar de Ziua Poeziei, nu. Acum o știu (21 martie!). Am vorbit și despre Ziua culturii și a lui Eminescu, numai că... naționale! Până acum vorbeam despre Eminescu de două ori pe an: la 15 ianuarie și 15 iunie! E bine, e rău? Nu știu, dar vom vedea. Apropos, știe cineva de este cumva și vreo zi a Romanului, sau a Eseului, sau a Dramaturgiei etc.? De ceea ce s-a întâmplat, până acum, de cele două zile ale eminescului, am văzut. Îmi asum constatarea; doar formalism și festivism „cît cuprinde”. Mi-ar plăcea să fac un comentariu mai cuprinzător, dar mă restrâng acum doar la ceea ce am sugerat. Nu pot să nu-mi amintesc ce spunea C. Noica despre atitudinea germanilor față de scriitorul lor... național, Goethe. Aceștia, când vor să argumenteze ceva temeinic, spunea el, citează din Goethe. Și alte

popoare fac așa ceva cu scriitorii lor: cu V. Hugo, Cervantes, Shakespeare, Dostoievski și alții. Înseamnă nu numai că i-au citit, ci și că le cunosc profund opera. Noi, ca popor vorbesc, nu ca excepții, ne poticnim la 2-3 versuri din *Somnoroase păsărele...*, când e vorba de Eminescu. Cei mai mulți au auzit de *Lucașfărul*, dar de citat din el, nimic.

Poezia este legată, apoi, ombilical de Muzică. Încă din Antichitate, deseori ea era (și este) recitată fiind acompaniată de unele instrumente muzicale, ceea ce contribuie la simțirea și mai atentă a muzicalității sentimentului. Astfel, cuvintele liric, lirică sau liră fac parte din aceeași familie. Tot „altă dată”, unele creații poetice autentice deveneau „texte” pentru muzică, nu numai în poeme, să zicem, dar și în muzica pop sau ușoară. Unii chiar, așa ziii „textieri” români, concureau cu unii poeți recunoscuți, armonizând perfect poezia cu muzica și așa mai departe.

Există, la marii poeți, o misterioasă și originală muzicalitate. Versul lor se recunoaște dintre atâtea altele și provoacă astfel ascultător/cititorul la curiozitatea de a identifica autorul. Acesta are o dublă identitate, să zicem: ca individ, ca simplu om, dar mai important, ca poet, artist. Coexistă, cu alte cuvinte, în aceeași ființă, două euri: unul care comunică, la suprafață, cu noi, ca toți ceilalți și un altul profund, care coboară artisticeste pînă la o comunicare, un dialog cu întreaga umanitate, numit de teorie eu nuomenal (celuilat eu i se spune fenomenal). Cu cît el este mai autentic, mai artistic etc., cu atît el este mai profund uman. În aceasta stă „viața fără de moarte” a poeziei și artei, în general.

Numai astfel se poate face o bună cunoaștere și educație și muzicală, și poetică, o inițiere în ambele arte și nu numai etc. Astăzi, trebuie să constat și alte fenomene. Mai întâi, a dispărut folosirea limbii române din astfel de compoziții. Nu zic „marea majoritate”, ci aproape toate melodiile compozitorilor români sînt scrise în limba engleză, renunțînd sau refuzînd deliberat limba română. Tot aud: „Am încercat, dar nu sună bine...”. Oricum, consecințele negative se văd. E o modă și nu avem ce-i face; noi, cel puțin.

În sfîrșit, mai are o mare calitate discursul poetic care-l apropie de înțelegerea și pătrunderea sentimentului mistic al ceea ce numim, pentru poezie, „un nu știu ce” pe care nu ni-l putem explica, ci doar vrăji, a ne lăsa vrăjiți precum Ulise, din Odiseea, de cîntecul sirenelor. Dacă reușim să le auzim acest cîntec, atunci suntem cuceriți definitiv de poezie și poetic, de artă și frumos.

Am făcut aceste observații cu scopul nu de a ne îndepărta de discursul liric, ci de a-i înțelege cît mai bine specificitatea, de a-i conștientiza greutățile și obstacolele, de a-i sesiza chiar și slăbiciunile etc., pentru a ni-l apropia și înțelege; pentru unii, chiar a-l

(continuare în pagina 51)

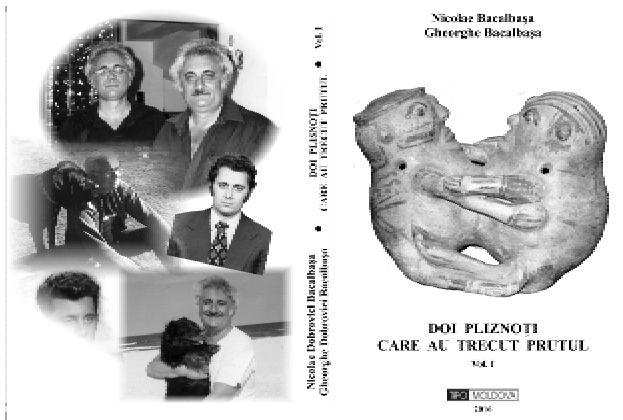
Doi pliznoți din Basarabia*

Ghiță NAZARE

Cartea fraților gemeni Bacalbașa, Gheorghe și Nicolae, medici de profesie, *Doi pliznoți care au trecut Prutul*, pe care o prezentăm în avanpremieră, se circumscrie tematicii abordate de cei doi autori și în alte recente volume: româanism, anticomunism, anticeaușism (Gheorghe Bacalbașa,

Domiciliu obligatoriu și Instituția, Colecția OPERA OMNIA, Romanul de azi, Editura TIPO MOLDOVA, Iași, 2015 și Nicolae Bacalbașa, *Frica, Greșala, Fofilarea*, Colecția OPERA OMNIA, Colecția Publicistică și eseu contemporan, Editura TIPO MOLDOVA, Iași, 2014 etc.). Colaborarea autorilor în structurarea celor două volume este una inedită: Gheorghe Bacalbașa își provoacă fratele, îi ridică mînea la fileu prin cele 29 de scrisori/întrebări pe care i le trimite, care reprezintă suportul pentru reacțiile lui Nicolae Bacalbașa. Unele scrisori sunt trimise la cerere (ex. *M-ai rugat să-ți povestesc despre amintirile mele cele mai acute din perioada când eram copii în Constanța; M-ai rugat să-mi amintesc și să scriu despre cei doi ani ai tinereții noastre când am fost despărțiți, ani în care am urmat facultatea la Cluj; Îți scriu conform rugăminții tale...; Îți îndeplinesc rugămintea de a povesti cum am fost făcut membru P.C.R.; Răspund rugăminții tale de a arăta cum a fost cu decretul de interzicerea avorturilor*), iar altele din proprie inițiativă (*Doi pliznoți au trecut Prutul; Groza, binefăcătorul nostru; Părinteasca demândare (2); Mărturisesc că la începutul anilor 70 am făcut parte din acei guguștiuci ai istoriei care sorbeau cu un zâmbet tălâmb cafeaua oferită de Tovarășul Ceaușescu; Îți mai aduci aminte de primii secretari de pe vremea comuniștilor?* etc.).

Volumele fraților Bacalbașa mustesc de istorie, conțin povestiri autobiografice dramatice (*Încercăm simultan, într-o singură carte, să ne gândim viața spre sfârșitul ei... deoarece Pe acest pământ al fâgăduinței, după 1812, s-au aglutinat strămoșii noștri rostogoliți ca niște ciulini de vântul istoriei, își motivează demersul Gheorghe Bacalbașa în prima*

scrisoare către fratele său), destăinuiri, confesiuni, întrebări, nedumeriri, certitudini. De asemenea, cartea poate fi un gest de restituire a unor pagini din zburciunata istorie a provinciei românești dintre Prut și Nistru, Basarabia. Dacă pentru autori și pentru cititorii mai în vârstă, care au trăit evenimentele evocate, cartea crează un moment de readucere aminte, de emoție, pentru

cititorii mai tineri poate fi un prilej de adâncă meditație, de judecată a istoriei unor vremuri trecute, trezindu-le sentimentul datoriei pentru păstrarea memoriei înaintașilor.

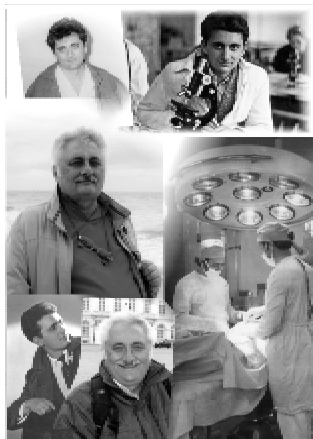
Lectura cărții ne dezvăluie stilul obișnuit, exploziv, incendiar, uneori colorat folosit de Nicolae Bacalbașa, în contrast cu cel al fratelui său, Gheorghe Bacalbașa, un stil mai așezat, potolit precum dealurile subcarpatice, împăciuitor, ceea ce conferă lecturii savoare, plăcere, interes, curiozitate.

Osatura scrierii o constituie, în mod deosebit, supliciu fizic și sufletesc prin care a trecut Basarabia noastră în ultimii 200 de ani, timp în care nu a avut un statut stabil, obligată să folosească în justiție, administrație, școală și biserică limba rusă, când folosirea limbii române de către români era un delict. Transformată în gubernie, în 1812, Rusia a colonizat în Basarabia germani, francezi, elvețieni, bulgari, „determinându-i pe români să plece spre alte colțuri ale imperiului”. Momentul dramatic din iunie 1940, Ultimatumul pentru cedarea Basarabiei, este argumentat cu informații istorice bine cunoscute nu doar specialiștilor, dar și publicului larg – documente istorice și literare, texte din operele scriitorilor și din periodice, mărturii etc. Ultimatumul din 1940 a legitimat „teroarea ca instrument de căpetenie pus în mîna conducătorilor regimului bolșevic”. Mai mult, aflăm de inițiativa lui Molotov, ministrul de externe al Uniunii Sovietice, din noiembrie 1940, când cerea un al doilea Ultimatum prin care să se impună României anexarea Moldovei până la Carpați. Nu este ocolită nici politica de trădare a României de către marile puteri occidentale de după cel de Al Doilea Război Mondial. Deportarea românilor din Basarabia, care în accepțiunea Uniunii Sovietice era considerată eufemistic *strămutare*, însemna, de fapt, deznaționalizarea și lichidarea fizică a „dușmanilor”.

Cartea evocă întâmplări tragice din viața unor membri ai

familiei Bacalbașa, pe care vântul istoriei i-a purtat în teritoriile dintre Prut și Nistru: unchiul meu Gheorghe care, „deși nu-l cunoscusem niciodată... m-a întărit și mi-a redat demnitatea”, mărturisește Nicolae Bacalbașa, vărul meu Igor, fiul unchiului Gheorghe, bunicul matern Iaroșevici, familia Ivancenco, vărul mamei, Leonte Ianovski, descoperitorul peste ani a fotbalistului magician Nicolae Dobrin, Mătușa mea Leca etc., etc.

Scrisorile lui Gheorghe Bacalbașa către fratele său geamăn, începând cu prima, care dă și titlul volumelor, *Doi pliznoți care au trecut Prutul*, evocă, oferind „muniție” lui Nicolae pentru răspunsurile sale electrizante. Folosirea cuvântului „pliznot” semnifică dimensiunea întâmplărilor trăite de cei doi. Titlurile scrisorilor, ca și ale „răspunsurilor” sugerează evenimentele istorice evocate: *Părinteasca*

demândare, Groza, binefăcătorul nostru, Genialul, Trei istorisiri cu ilegaliști, Treceți batalioane române Carpații, Un soldat credincios al partidului, Republica moașelor etc. (Gheorghe Bacalbașa) sau *În gheara istoriei sau Urma scapă turma, Basarabia – o privire americană între cele două războaie mondiale, Țăranului i s-a măturat podul, Odesa - noduri de soartă, Urme de pași pe fundul mării, Fluviul morții, Deportarea, Reîmpliniți în trupul țării glia străbună a Basarabenilor, Tehnica intrării în partid, Cutremurul lui Ceașcă precum ciurma lui Caragea* etc. (Nicolae Bacalbașa).

Frații Bacalbașa își caută obârșiile, între îndoială și convingere. „Dragă Nicolae, dinspre partea tatălui, suntem aromâni, machidoni, după cum le spunea lumea în Dobrogea”, dar „degeaba mai căutăm noi acum, neamul Bacalbașilor a fost neînsemnat, n-a lăsat urme în trecerea timpului”, îl provoacă Gheorghe. Atât i-a trebuit lui Nicolae, care își intitulează semnificativ răspunsul *Urme de pași pe fundul mării*. Gheorghe este totuși mândru să constate că imnul aromânilor glăsuiește:

„Di sum plocile di morminți
Striga-a noștri buni părinți
Blestem mare s-aiba-n casa
Cari de limba lui se-alasă
Care s-lasa limba lui
S-luarda pira focului?”

Gheorghe Bacalbașa dovedește calități de lucid analist istoric și politic atunci când, referindu-se la personalitatea dr. Petru Groza, îi împărtășește fratelui următoarea idee: *Îți scriu despre un om care nu ne-a cunoscut și pe care nu l-am cunoscut, dar care, fără să vrea și fără să știe, a influențat enorm destinele noastre, doctorul Petru Groza.*

Un alt moment evocat este moartea lui Iosif Visarionovici Stalin, supranumit *Părintele Popoarelor*. Starea de

îndobitocire, de siluire a conștiinței oamenilor, este surprinsă în cadrul unei manifestări comemorative organizate cu acest prilej în incinta spitalului: „ori de câte ori se rostea numele Stalin - în cuvântul comemorativ n.n. - asistența aplauda minute în șir și se scanda neîntrerupt Genialul, Genialul, Genialul”, pentru că nimeni nu-și putea explica „Cum să moară tovarășul Stalin?” (Gheorghe Bacalbașa), deși țărani din zonă erau percheziționați, reprimați, arestați, întemnițați că „nu voiau să se colectivizeze” (Nicolae Bacalbașa).

La scrisoarea intitulată *Biblioteca* - era vorba de Biblioteca Liceului *Mircea cel Bătrân* din Constanța, unde au fost elevi frații Bacalbașa -, în care Gheorghe povestea cum s-a triat „cartea sănătoasă” de „cartea bolnavă”, încărcată în camioane și trimisă la maculatură, Nicolae răspunde în stilul caracteristic: *Românul se*

ștergea la fund cu Scânteia la care era obligat să se aboneze și i se lipea de fese plumbul purtător al slovei partidului.

Într-unul dintre ultimele „răspunsuri” date de Nicolae Bacalbașa unei scrisori venite din partea fratelui său se constituie într-un adevărat omagiu adus Basarabiei și prietenului său, „fratelui Vieru” - marele poet basarabean Grigore Vieru n.n. -, al cărui vers i-a fost „ca bătaia de clopot în dungă”:

„Ridică-te, Basarabie,
Trecută prin foc și sabie,
Bătută, ca vita, pe spate,
Cu biciul legii strămbate,
Cu lanțul poruncitoarelor strigăte
Ridică-te! Ridică-te! Ridică-te!

Cartea fraților Bacalbașa este o carte de referință pentru istoria și literatura neamului nostru. O carte autobiografică, memorialistă, emoțională, cuprinzând evenimente dramatice personale și naționale, poate chiar mai credibilă pentru cititorul obișnuit decât o carte reliefată de izvoare istorice arhivistice, de analize științifice, de sute de trimiteri bibliografice, de un riguros aparat critic. Totuși, opinăm că această carte merită din plin să devină o carte științifică, să aibă acele atribute despre care am pomenit mai sus. Merită un efort suplimentar de documentare, de trimitere la surse arhivistice, de organizare riguroasă, științifică a materialului din partea autorilor. Autorii dovedesc un potențial științific și de cultură generală care poate fi valorificat în plan superior.

* Nicolae Bacalbașa, Gheorghe Bacalbașa, *Doi pliznoți care au trecut Prutul*, vol. I-II, Colecția Academică. Memorii, jurnale, eseu. Editura *TIPO MOLDOVA*, Iași, 2016, 291p. și 351p.

Gabriel Badea-Păun

„Biografia lui Carmen Sylva rămâne cea mai cunoscută dintre cărțile mele publicate în România”

Interviu realizat de Simona Preda

Gabriel Badea-Păun este istoric de artă, doctor „Magna cum laude” al Universității Paris IV Sorbona, autor al mai multor studii, printre care și volumele *Carmen Sylva, uimitoarea regină Elisabeta a României* (Editura Humanitas, 2003, editată

apoi în alte cinci ediții, cunoscând chiar o versiune franceză și una germană), *Portraits de société: XIXe-XXe siècles* (Citadelles et Mazenod, 2007, distinsă cu *Prix du Cercle Montherlant-Académie des Beaux-Arts* în 2008), *Mecena și comanditari. Artă și mesaj politic* (Noi Media Print, 2009, distinsă cu *Premiul „Tzigara-Samurçș”* din partea Fundației Magazin Istoric), *Le style Second Empire. Architecture, décors et art de vivre* (Citadelles et Mazenod, 2009, lucrare distinsă cu *Prix Second Empire de la Fondation Napoléon* în 2010), *Pictori români în Franța (1834-1939)* (Noi Media Print, 2012). Menționez că istoricul Gabriel Badea-Păun este Cavaler al Ordinului „Meritul Cultural” (2009) și în anul 2010 a fost distins cu Medalia pentru Loialitate „Regele Mihai”.

Pe data de 18 februarie comemorăm 100 de ani de la trecerea în neființă a reginei Elisabeta. Propun așadar să construim discuția pornind de la volumul „Carmen Sylva, uimitoarea regină Elisabeta a României”, iar prima mea întrebare este legată chiar de alegerea subiectului. Într-un fel, numele dumneavoastră se asociază cu această biografie a reginei. De ce ați ales să scrieți despre Elisabeta de Wied?

Sunt născut la Sinaia, clasele primare le-am urmat la școala pe care toată lumea încă o numea din obișnuință „Carmen Sylva” și de fiecare dată când ne întorceam către casă însoțiți de bunica, ea ne povestea, în timp ce urcam spre Furnica, din *Poveștile Peleşului!* Când am devenit pionier – s-a întâmplat la Fântâna lui Manole din curtea Mănăstirii Curtea de Argeș –, am fost duși să vizităm biserica episcopală și învățătoarea ne-a pus atunci să ne scoatem cravata roșie care tocmai ne fusese dată (lucru care mi s-a spus că m-a contrariat tare mult) și ne-a arătat Evanghelia cu miniaturile pictate de Regina Elisabeta în amintirea fiicei sale, Principesa Maria. Apoi, stră-străbunicul meu patern a fost Vasile D. Păun, cel care a fost trimis la Sigmaringen să îl pregătească pe viitorul Principe-Moștenitor Ferdinand, dându-i lecții de

limbă și de istorie românească. Aveam mai multe fotografii cu dedicație înrămate, una e chiar deasupra biroului meu, aveam și multe dintre cărțile sale.

Cumva, Carmen Sylva era foarte prezentă, dar nu ca personaj istoric, ci mai curând ca un personaj de ficțiune în afara istoriei care se învăța. Când am început studiile de istorie la Universitate, încurajat de unul dintre profesorii de arhivistică, am mers la Arhive și am citit corespondențele și alte acte păstrate de la primul cuplu regal. Astfel a încolțit ideea biografiei, care a fost precedată în 1993 de o expoziție intitulată *Elisabeta, Doamna și Regina României*, găzduită la Muzeul de Istorie și Artă al Municipiului București și realizată împreună cu Adrian-Silvan Ionescu, precum și de antologia *Versuri alese*, apărută la Editura Eminescu în 1998, ce reunea mai bine de o sută de traduceri din lirica lui Carmen Sylva. Personajul în sine, cu nenumăratele sale fațete, adesea contradictorii, m-a fascinat. Este un personaj ieșit din comun, pentru că în spatele imaginii Reginei – o apariție atipică pusă în scenă asemenea unei actrițe, a scriitoarei prolifică care își punea pana în slujba Coroanei, atrăgând atenția asupra noii sale țări prea puțin cunoscute – se ascundea de fapt o femeie tristă, adesea deprimată, cu trăiri de o mare intensitate. A-i repovesti viața, la mai bine de 80 de ani după ce dispăruse și după alți 50 în timpul cărora prezența ei fusese de-a dreptul ignorată, a fost pentru mine o încercare dificilă. Existau mai multe biografii și sute de articole apărute în presa vremii în toată Europa, unele dintre ele împănate cu anecdote care până la urmă sufocau personajul principal. Existau, desigur, și hagiografii și pamflete care nu adăugau, dar nici nu excludeau ceva, cuprinzând doar niște stări de spirit trecătoare. Există, în fond, viața autoarei așa cum o visează și o clădește, există în același timp povestea acestei vieți scrisă de specialiști, de prieteni sau admiratori. Toți au avut o singură ambiție: să scoată la iveală sensul unei existențe.

„A explora biografiile înseamnă a examina mitul, înseamnă să te întrebi ce semnifică el de fapt pentru societatea contemporană.”

Vă invit să vorbim despre volumul dedicat Reginei Elisabeta, despre reeditările sale de-a lungul anilor și despre maniera în care a fost recepționat de public. Traducerea a fost semnată de Irina Margareta Nistor...

Într-adevăr, biografia lui Carmen Sylva rămâne cea mai cunoscută dintre cărțile mele în România, poate și datorită faptului că a avut cinci ediții apropiate în timp – între 2003 și 2012 – și a avut o lansare pe măsură la Institutul Cultural Francez. Lansarea s-a făcut în

prezența MMLL Regele și Regina și era pentru prima dată când onorau cu prezența un astfel de eveniment. Judecând după numeroasele articole apărute în presă, a fost chiar neașteptat de bine primită, cel puțin pentru mine. Era prima și a rămas, din păcate, singura biografie regală din colecția „Casa Regală”

a Editurii Humanitas scrisă de un român, deși a fost tradusă din limba franceză de o bună prietenă, Irina Margareta Nistor. Inițial, ar fi trebuit să apară concomitent și la o editură franceză, dar în cele din urmă aceasta a renunțat, considerând că subiectele românești nu interesează în mod deosebit. Prin urmare, ediția franceză a mai așteptat până în 2011, an în care a apărut și ediția în limba germană, în traducerea Silviei Irina Zimmermann, ea însăși autoarea unui doctorat despre literatura lui Carmen Sylva în serviciul Coroanei la Universitatea din Marburg și a noilor ediții în limba germană a volumelor Reginei. Pregătim împreună pentru anul viitor o ediție a corespondenței personale dintre Regina Elisabeta și Regele Carol I, păstrată la Arhivele Naționale.

Care a fost implicarea reginei Elisabeta în viața politică și culturală a României? Poate ne dați detalii și despre proiectele sale filantropice și de mecenat.

Multă vreme, ideea general acreditată în istoriografia românească, susținută de altfel și de Regina Maria în *Povestea vieții mele* – interesată în crearea propriei imagini distincte, de suverană implicată în decizia politică –, a fost că Regina Elisabeta, ori din nepricepere, ori din lipsă de interes, s-a ținut departe de scena politică, privilegiind activitățile filantropice și de mecenat cultural tradițional atribuite unei Regine consoarte. Într-o oarecare măsură, acest lucru este adevărat, însă foarte bogata corespondență pe care a purtat-o cu Regele Carol demonstrează că era la curent cu tot ceea ce se petrecea în viața politică din țară și din străinătate. În ce măsură l-a putut influența pe Rege în privința unora dintre deciziile pe care le-a luat este mai dificil de spus, deși numirea în 1913 drept candidat la Tronul Albaniei a nepotului ei, Wilhelm de Wied, este evident ideea Reginei, pe care a și susținut-o activ în presa europeană.

De la venirea în România, obligată de rangul ei înalt, Regina Elisabeta patrona mai bine de douăzeci de societăți de caritate dintre cele mai diverse, de la un centru pentru copii părăsiți la numeroase societăți de încurajare a industriei casnice. Printre toate aceste proiecte exista unul care îi era cel mai drag, mai ales că, după 1900, începuse chiar ea să aibă mari probleme cu ochii... „Vreau să pun bazele unei colonii pentru orbi”, spunea ea, „în care să trăiască la un loc, cu familiile lor,

nevăzătorii și văzătorii, căci majoritatea oamenilor sunt diferiți sau vor să fie”. Ideea fondării acestei colonii, numită foarte poetic Vatra Luminoasă, s-a născut pe la 1898, dar abia în 1902 a început Regina să lucreze cu adevărat acolo. Să fii orb și sărac în România anilor

1900 însemna că nu-ți rămânea decât să cerșești. Pentru a integra orbii de toate confesiunile și naționalitățile, le-a oferit șansa să trăiască decent, imaginând un cartier cu case mici, dar cochete, situate pe atunci la marginea de est a Bucureștiului. Casele urmau să fie construite din fondurile de caritate pe care le patrona, orbii putând să lucreze aici și să se instruiască într-o școală dotată cu o vastă bibliotecă în Braille. În acest proiect, regina a fost ajutată de un fost tipograf, pe nume Teodorescu, care, atins de cecitate totală, a încercat multă vreme să îmbunătățească tehnicile de tipărire pentru nevăzători. În acest scop, el a inventat o tiparniță mult mai performantă. Cu tiparnița lui Teodorescu, un orb putea tipări până la cinci mii de pagini pe zi! Regina preconiza chiar, pe la 1907, să tipărească și cărți în esperanto, pentru ca toți orbii din lume să se poată înțelege

mai ușor între ei. Pentru a atrage fondurile necesare în vederea construirii acestei colonii, regina a demarat un întreg dispozitiv publicitar al proiectului, a dat interviuri în ziarele românești și străine și a invitat pe toată lumea să facă donații. Prin intermediul revistei franceze *Femina*, de circulație europeană în epocă și pe care Elisabeta o admira pentru contribuția ei la răspândirea literaturii feminine, așa cum i-a declarat unui reporter venit la Sinaia, ea le-a propus colecționarilor de autografe o carte poștală împodobită cu una dintre maximele sale: „Pentru 5 franci minimum și fără plafon maxim”. Ea și-a prezentat proiectul chiar și președintelui SUA, Theodore Roosevelt, care se declara admiratorul ei după ce îi citise *The Rhapsody of the Dâmbovitza*, volumul de traduceri ale unor poezii populare românești, realizat împreună cu Alma Strettell. De asemenea, ea conta pe vânzarea tiparniței Teodorescu în străinătate. Reușita a fost reală și foarte importantă. Tiparnițele au fost vândute până în Australia și America. Dar, cum sumele din donații, din vânzarea tiparniței Teodorescu, precum și din cea a autografelor nu au fost suficiente, regina și-a pus în joc și fondurile personale, adică 46 000 de franci, peste jumătate din venitul său anual, care era de 82 000 de franci. Fondurile din alocația reginei erau de 72 000 de franci. Primele patru pavilioane au fost construite în 1906, iar când proiectul a fost, din păcate, abandonat la moartea reginei, fuseseră deja ridicate vreo cincizeci de case.

(va urma)

Viscolul

Dragă Nicolae,

Îți scriu conform rugăminții tale despre un nod existențial când m-am balansat, puști inconstient și obraznic, pe linia subțire care desparte viața de moarte.

Cred că eram în anul patru sau cinci de facultate, nu-mi amintesc, tu poate că îți mai aduci aminte, când am avut parte de o vacanță nesperată.

Urma să se desfășoare nu mai știu ce congres al Partidului și în căminul nostru de la Semănătoarea urmau să fie cazați delegații.

Tu ai plecat la părinți la Galați, iar eu, Gică contra, am decis să rămân declarând că nu am unde mă duce.

Cu aștia pușinii care au rămas, tovarășii au fost domni căci căminul trebuia să fie golit până la urmă așa că ne-au dat bilete să ne ducem la munte pe la diverse cabane.

Mie mi-a picat la loteria partidului Gura Diham.

Era o primăvară caldă, în săptămâna de dinainte de Paști, țin minte că în București s-au deschis ștrandurile, așa că mi-am luat bascheții, mi-am tras un hanorac peste cămașa cu mânecă scurtă și m-am suit voios cu foaia de drum în trenul care mergea la Sinaia.

La Gura Diham unde am stat o zi sau două m-am întovărășit cu un coleg de al nostru dintr-un an mai mare, al cărui nume nu îl știu și cred că nici nu l-am știut vreodată.

Era un tip solid cu o față osoasă de pe care țâșnea un nas cu adevărat remarcabil, un fel de Cyrano de Bergerac în variantă balcanică și țin minte că îi spuneam Trompă.

Trompă acesta era un tip neliniștit și vital și avea o poveste a lui, făcuse o peritonită din care era să moară, stătuse o grămadă de timp în spital și considera că restul de viață era ceva care i se dăduse în plus ca un fel de bonificație.

Cu Trompă, după ce ne-am cam plictisit la cabana care ne fusese destinată, am luat-o prin pădure către Mălăiești să ne bucurăm de muntele adevărat.

Îmi amintesc și acum, aproape fotografic, cabana proptită în buza amfiteatrului stâncos, bolovănișul și în fundal peretele vertical, cenușiu, tăiat în mijlocul lui ca o rană de Hornurile Mălăieștilor, astupate de zăpada care sclipea sub un soare puternic.

Hornurile erau închise din iarnă, nu mai trecuse nimeni prin ele, după cum ne-a explicat

cabanierul.

La masa din cabana Mălăieștilor unde se bea ceai și era un fum să-l tai cu cuțitul i-am cunoscut pe cei doi, perechea de sași, ea și el, supraechipați, rucsace enorme, bocanci cu ținte, pantaloni de postav, liniștiți și bolovănoși ca tot neamțul de pe meleagurile noastre.

- Măine spargem hornurile.

Chestia asta cu spartul suna excitant, te simțai ca un fel de Tenzig și Hillary.

- Ne luați și pe noi, a îndrăznit Trompă.

- Suntem încălțați cu bascheți, am intervenit eu. Întotdeauna am fost un tip circumspect.

- Nu-i nimic, vă tragem în coardă a răspuns sasul trăgănat și gutural.

Chestia cu coarda suna și mai excitant.

Așa că ne-am petrecut noaptea dormind pe sub mese și a doua zi în zori am urcat hornurile trași pe sfoară de cei doi care chiar erau oameni de munte.

Ajunși sus pe platou ne-am despărțit, ei au luat-o spre dreapta pe un drum al lor iar noi am rămas singuri pe cumpăna dintre Mălăiești și valea Gaura din care pornea drumul care ducea către Bran. În mod normal trebuia să ne ducem la Omul, un traseu scurt de circa o oră pe culmea îngustă și înierbată ce despărțea două văi, dar eram tineri, cerul era albastru, soarele strălucea și atunci ne-a venit ideea să ne îndreptăm spre Bran, să facem Învierea la biserică, că doar era Sâmbăta Paștelui.

Era un drum cu probleme dar de când cu spartul hornurilor prinseserăm curaj, ne dădeam mari.

Așa că ne-am dat drumul să alunecăm pe toboganul de zăpadă al văii Gaura.

Abia când am prins viteză am simțit cum vibrează zăpada umedă și grea sub fundurile noastre. Vibra mărunț, ritmic și părea că din moment în moment o să o ia către vale stârnind avalanșa.

Aceasta a fost prima noastră greșeală. Am ajuns la fundul văii tăcuți, speriați, mirați că nu se întâmplă nimic și am rămas mult timp unul lângă celălalt fără să scoatem o vorbă.

Între timp pe cer au apărut ca din senin nori negri-cenușii zdrențaroși și a început să bată un vânt rece.

Ca unii care mai fuseserăm pe munte știam ce înseamnă.

Dar am zis că o să ne protejeze pădurea.

Până la Bran era drum lung prin pădure. În pădure era scăparea.

Numai că între noi și pădure se aflau două săritori cam de zece metri fiecare înfundate cu zăpadă și gheață.

Nu aveai de ce să te apuci, nu puteai ști ce se afla dedesubt.

Ne-am petrecut mult timp fiecare invitându-l pe celălalt să coboare primul și asigurându-ne reciproc că

în caz de nevoie, fiecare dintre noi va fugi la cabană ca să cheme ajutoare.

Într-un târziu ne-am dat seama că singurul drum care ne mai rămăsese era înapoi către Omul. Am început să urcăm valea Gaura, afundându-ne la fiecare pas până deasupra genunchiului.

Înaintam anevoie, transpirând abundent, îngrijorați să nu zădărim iar zăpada. Cerul s-a întunecat complet, a devenit plumburiu și a început să ningă. Când am ajuns pe culme s-a dezlănțuit viscolul.

Viscolul...

Orice om crede că a trecut în viața lui printr-un viscol, dar se înșeală amarnic, a experimentat numai o ninsoare zdravănă cu vânt puternic, căci viscolul adevărat de pe creste de munte este cel în care nu îți mai vezi mâinile întinse în fața ochilor, starea în care nu mai există nici dreapta, nici stânga, nu mai există nici măcar deasupra și singurul punct ferm, sigur, care nu te înșeală, rămâne pământul pe care îți sprijini picioarele.

Ne aflăm orbi pe o bârână lată de câțiva zeci de metri cu cornișe de gheață pe margine, care dădeau în prăpăstii.

Furia de zăpadă avea consistență fizică, era vâscoasă, parcă înotam într-un lapte.

Am încercat să facem câțiva pași până ne-am dat seama, nici măcar nu știu cum, că ne îndreptăm spre abrupt și atunci ne-am întors.

M-am încolăcit pe pământ ca un câine.

Mi-a fost frică, mi-a fost groază? Poate, nu-mi amintesc.

Singura mea amintire este o fericire intensă, totală, o liniște deplină, o supremă împăcare de sine pe care am experimentat-o numai în rarele ocazii când am fost beat criță și pe care probabil ți-o dau drogurile numai că de ele nu am avut parte, m-a ferit Dumnezeu.

Acum ca un doctor bătrân ce sunt știu că substanța mea cerebrală secretă vârtos endorfine.

Dacă cineva ține morțiș să se sinucidă îi recomand să se piardă în viscol. Moartea albă ca o fată frumoasă.

Din starea aceasta m-au trezit loviturile colegului Trompă.

Dădea cu piciorul, scurt, îndesat, cu icneală:

- Scoală, bă, că suntem morți. Scoală și umblă. În patru labe. Pipăie pământul în față.

Așa am pornit amândoi, de-a bușilea, ca iepurii, simțind în degete sub stratul subțire de zăpadă iarba din anul trecut, scurtă, densă, aspră ca o piele de animal.

Nu știu cât a durat drumul căci am pierdut noțiunea timpului.

Din când în când Trompă se ridica în picioare și îmi mai aplica o porție de bătaie, așa ca un rapel la vaccinul de dinainte. Mult mai târziu am citit într-o superbă carte de război cum doi locotenenți, băieți tineri care aveau să devină mai apoi renumiți oameni de știință, fiecare în domeniul lui, își mânau trupa prin viscolul stepei calmuce cu lovituri de ciomag în fuga din infernul de foc și de gheață al Stalingradului.

Și tot atunci în dezlănțuirea de pe culmile Carpaților am înțeles că nu voi fi niciodată un leader și că singurul

lucru care îmi mai rămâne este să încerc să îmi trăiesc viața frumos după legile Domnului. Dar asta e o altă poveste.

Ne-am târât îndelung, ne-am târât nesfârșit pipăind cu degetele anchilozate covorul aspru al ierbii.

Cât timp ne mișcam eram vii.

Eu am fost cel care a dat de sârmă. Era o sârmă întinsă pe doi țaruși cam la cincisprezece centimetri de suprafața pământului.

Când m-am lovit de sârmă m-am trezit brusc. Eram salvați.

Sârma o știam. Era un pătrat de pajiște alpină, mic, pricâjit, marcat de patru țaruși și o sârmă, pe care scria zonă de rezervație naturală.

O mică imbecilitate de tip socialist situată între cabana Omul și căbănuța meteorologilor. Acum nu ne mai rămâne decât să ne târâm în cercuri concentrice, mărind constant diametrul.

Așa am și făcut și în final am dat de cabană.

Viscolul a durat neîntrerupt două sau poate trei zile. Gemeau și se scuturau pereții de lemn ai cabanei.

Înăuntru era cald, era bine, oamenii petreceau cu mâncarea și băutura pusă la comun ca într-o comuniune creștină și de fapt era sărbătoarea Învierii.

A fost întâmplarea, inițiativa dobitocească a celor care se ocupau de protecția naturii și care au îngrădit un pătrățel de pajiște cu patru țaruși și o sârmă, voia lui Dumnezeu care a vrut să mă ia și apoi s-a răzgândit în ultima clipă sau poate că Trompă cu care m-am întâlnit la Gura Dihamului avea o misie a lui.

Căci tot atunci a mai salvat doi oameni.

A ieșit pe furtună să-și rezolve treburile omenești, în anii 60 România era încă destul de rurală și până și la cabană aveai closetul cu inimioară ca în curțile țărănești și a auzit strigăte.

A alertat cabanierul și s-a organizat o acțiune de salvare la care am participat cu toții.

Țin minte și acum cum i-au adus țepeni și cu hainele rigide și cum zăceau puși pe mese ca două traverse de cale ferată, și privirile celor din jur întrebătoare și pline de speranță care se îndreptau către noi, înspre mine și Trompă.

Că de, eram doctori.

- Hai, faceți voi ceva.

- Nu știm, nu ne-au învățat la facultate.

Și întrebarea stupefiată a unuia din cei din jur pe care o resimt și acum ca pe niște palme pe obrajii mei tineri, întrebare care mi-a dat mult de gândit:

- Bine, și atunci ce vă învață?

Până la urmă s-a descurcat cabanierul.

Mai avusese de-a face cu asemenea situații.

Au trăit. Am aflat că s-au căsătorit între ei. El a pierdut vreo două degete de la picioare.

M-am întâlnit peste ani cu unii cu care am înfruntat furtuna în cabană și știau ei continuarea poveștii.

Când s-a terminat totul, s-a așternut liniștea, au venit cei de la Salvamont și ne-au coborât în Valea Prahovei.

N-o știam pe atunci, dar o viață lungă mă aștepta înainte.

Călău și victimă *

Dumitru ANGHEL

Volumul de *proză-document*, la limita oricărei ficțiuni epice-șoc, *Călău și victimă*, Editura Ex Ponto, Constanța, 2015, 406 de pagini, semnat de Alexandru Mihalcea, sub egida recuperatorie a Colecției *Dosarele secrete ale Dictaturii*, este construit pe o suită de secvențe provocate violent de contrastul dintre o brutală, inumană și absurdă formă social-politică de oprimare și umilire a ființei umane și o vocație moral-eroică a împotrivrării, a neacceptării și a revoltei, într-o inegală înfruntare dintre teroarea ridicată la rang de instituție oficială de stat și *eroismul*, ușor desuet, al... „revoltei în genunchi!” și al jertfei romantice!

O *carte-document*, semnalată de coperta cu imagini șocante de execuții și cruzimi *medievale*, din care lipsește doar *rugul* intoleranței bigote sau convingătoare eșafoduri cu execuții publice din plastica exaltată a unui El Greco și, prin extensie, oripilantele lagăre de exterminare naziste. O carte de proză, ușor atipică, prin structura sa epică în afara coordonatelor standard, ca o... *oglină* hidoasă a unei politici intolerante, a cărei *uvertură* machiavelică a început cu Mussolini și Hitler și a fost *desăvârșită* în forma cea mai aberantă, după... *harta* cinic-nedreaptă de la Postdam, când Europa de Est, aproape toată, a fost supusă unui... „experiment... social-politic”, gândit de Marx și Engels, inițiat de Lenin și compromis total de Stalin, prin violență și intoleranță, în... *felia* oferită după Războiul Mondial acestuia și Uniunii Sovietice.

Așadar, cartea prozatorului Alexandru Mihalcea a fost realizată în parametrii unui concept revendicativ în plan moral și în limitele unei etici recuperatorii, deși parcă demersul unui astfel de... *recurs în anulare* nu mai păstrează decât *aura* eroică a unui spectacol de Operetă, cu personaje protejate

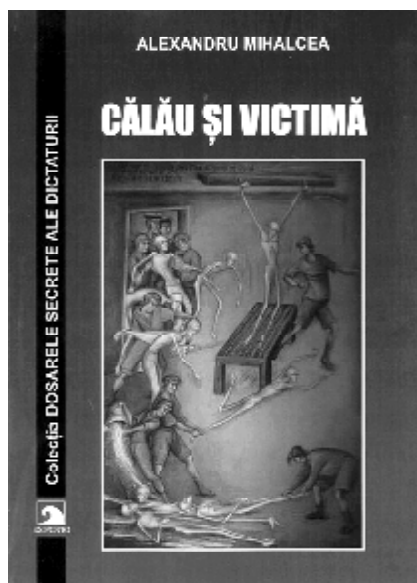
de măștile fardate ale unui Carnaval grotesc, ridicol și de-o cantonare într-o perspectivă parodică, pentru torționarii puterii și ai terorii absolute. Construit epic pe arhitectura unei memorialistici, cam în afara normelor de evocare tradiționale, volumul *Călău și victimă* are valoarea unei *cronici* de Istorie în impas, violentă și absurdă, cu trimiteri dramatice spre destine umane eșuate în tragedii ale neșansei, derivate din forme de protest, de împotrivrare față de forțe oculte cu potențial irațional.

Un echilibru, existent doar în zona nedreptății și al victimizării, vine dinspre... *umbrela* de protecție a imposturii și a maleficului susținute de crima individuală direcționată spre genocidul generalizat. Epopeea *calvarului*, în care *personajul* principal este chiar Alexandru Mihalcea, deținut politic marcat de un destin de o copleșitoare nedreptate, alături de alți, foarte mulți... *eroi* ai împotrivrării față de mecanismele unei forțe malefice, începe abrupt, cu... *scena* unei închisori a ororilor ideologiei *roșii*, direcționată prin alăturare cu Infernul Apocalipsei: „...strânși prin cotloanele *Jilavei*,

de-a valma... Pe jos, o mazăgă lipicioasă, praf și slin înmuiate de sudoarea curgând din trupurile noastre care nu mai suportau nici cămașa” (p. 7).

Călău și victimă, un... *roman* al alienării, deși nu l-aș încadra cu drepturi depline ca *specie* a genului epic cult de mare întindere, pentru că are mai degrabă aparența unui *scenariu* cinematografic, cu scene de viață, în care, definatorii, rămân destine individuale într-un amestec nefericit de întâmplări cu traume, la granița fragilă dintre biografic și fantastic, firesc și absurd, într-o himerică metamorfoză. Există în această carte cincisprezece secvențe epice, schițe sau povestioare, *episoade* ale unui scenariu de film, cum spuneam mai sus, mici *spectacole umane* cu întâmplări terifiante, cele mai multe, prin grozăvia unor realități înspăimântătoare și de-o nedreptate *criminală* pentru unele dintre personaje, de fapt *oameni* cu o biografie reală, modificată de o *genetică*... social-politică cu o patologie de dimensiuni stranie din zonele... *cenușii* ale realului.

Domnul Alexandru Mihalcea se află evident în

centrul acestui... *carnaval* al terorii și al suferinței îndurate *gratuit*, după regulile sinistre ale uneia dintre... *legile* Filosofiei marxiste: *necesitate și întâmplare* (singurul *postulat* al filosofiei comuniste care m-a convins și... *m-a amuzat*, pe când eram student la Filologie, prin argumentul explicit: *o cărămidă* din cornișa de la fațada unei clădiri, care se eroda gradual de ceva timp, se desprinde tocmai când, fix în acel loc, trece un om și-i cade în cap...!?!?), dar aduce, din surse proprii și dintr-o bibliografie... convingătoare!, amănunte de început ale terorii: prizonierii de Război întorși în țară, care plătesc și pentru ceea ce au plătit prin... *Siberiile sovietice*, dar și pentru că... *s-au întors!*?

O altă variantă a terorii *roșii*, gestionată de data aceasta de Gh. Gheorghiu-Dej și Iosif Chișinevski, care a anihilat elita politică și intelectuală românească prin pușcăriile de la Râmnic, Gherla, Bălțile Brăilei și de la Canal, proiectul *faraonic* și fantasmagoric al unei... *sclavii* de secol XX; cu personaje din... *lumea bună* a politicii românești interbelice ca Ion Mihalache, pe care „îl bătea cu sălbăticie...”, deși bătrân și bolnav, aruncând apoi apă pe el în plină iarnă” (p. 66), nimeni altul decât... *celebrul* comandant Alexandru Vișinescu, *vedeta* cu aere de... *victimă*, pe care și-o asumă cu nonșalanța militarului instruit să execute ordinele superiorilor, dar uită de... *excesul de zel*, pe care nu i l-a impus nimeni...

Torționari ca Al. Vișinescu alcătuiesc galeria de personaje sinistre, în carne și oase, cu... *CNP de identificare* și... *număr la pantofi*, din care fac parte Alexandru Nicolschi, acuzat de bolșevizarea României; Boris Grünberg, fost activist în U.T.C. la Chișinău, acționează sub bagheta dirijorală a unui trio de... telenovelă vulgară: „Anca, Luca și cu Dej au băgat spaima-n burghezi”, deși vor plăti, ca-ntr-un carusel de bâlci, cu aceeași monedă calpă, pentru acuzații grave de *fracționism*, dictate de *tătucul* de la Kremlin.

Cu ecouri de slogan, tipic și mobilizator, în secvența „Construim fără Burghezie și împotriva Burgheziei” (pp. 100-145), este relevantă *tehnica* de intimidare și anihilare a *Securității*, cu referire la... cazul Hossu Emilian și tot traseul prin *pușcăriile patriei socialiste*, unde tatăl scriitorului Valentin Hossu-Longin, acuzat de *vini* închipuite, a fost supus unor atrocități inumane.

Este cazul pe care mi-l amintesc dintre atâtea asemănătoare și poate și mai relevante, deoarece îl *pune în lumină* într-un serial de televiziune Lucia Hossu-Longin, pe tema politicii de anihilare a elitei intelectualității românești, într-o perioadă când „Istoria justiției securiste din România bolșevizată colcăie de procese înscenate” (p. 102), dacă ar fi să amintesc de cazul incredibil al lui Lucrețiu

Pătrășcanu, care... „era unul de-al lor” (Ibidem).

Un alt capitol, „Satan s-a oprit la Pitești” (pp. 146-187), în care aș releva calitățile de portretist ale scriitorului Alexandru Mihalcea, face trimitere la... torționarii motivați de o conștiință în derivă, în cumpănă sau în impas, precum Eugen Țurcanu, individ de-o ferocitate diabolică, „fiindcă el era *deținut*, ca și noi...” (p. 146); de fapt, un fost legionar, convertit la comunism; Nicolae Doicaru, ajuns la vârful Securității, deși cu antecedente legionare...

Și, tot în contextul relevării calităților de prozator ale autorului cărții *Călău și victimă*, este incredibilă multitudinea de fapte, întâmplări, oameni, personaje, victime și torționari, crime și nedreptăți inutile stocate în memoria autorului, care se întreabă, nedumerit și revoltat, el însuși victimă a acelor reacții criminale: „Au recunoscut Ficior, Pârvulescu, Enoiu, Vișinescu, Szabo Zoltan, crimele săvârșite?!” (p. 181).

M-aș opri și la un... intermezzo venit dinspre ecourile Războiului Civil din Spania anulului 1939, cu Brigăzile Internaționale (pe care și le consemnau în celebrele autobiografii mulți dintre viitorii comuniști...), „care se târăsc, dezamăgite și obosite, către Franța și chiar spre Estul Europei...”, apoi cu Bulgaria și Ghiorgi Dimitrov; cu figuri emblematice, mai degrabă, *pitorești*, din perspectiva recuperatorie a Istoriei: Largo Caballero, un nonstalinist, Dolores Ibarruri, - La Pasionaria, stalinistă... și cu consecințele pe termen lung, care s-au numit FRANCO!

Un scurt popas prin Europa, pentru că Al. Mihalcea se întoarce spre obsedantul reper al politicii demențiale din țara sa, cu... *eroii* săi negativi cu tot, Patriciu Mihai (Mihai Weiss), de la Cluj, Nicolschi și Pantiușa, agenți NKVD, ori la un... sinistru *pomelnic* al silniciei, al delațiunii și al crimei *fără obiect și fără măsură*, gestionat de Securitate, Miliție și o întregă nomenclatură politică autoritară și imorală, alături de o listă lungă, lungă din *Lexiconul Negru* al Doinei Jela.

Într-un alt capitol, Alexandru Mihalcea își ia în serios rolul și aptitudinile de scriitor... militant și conturează *portretul* standard al răzvrătitului și adaugă alte nume de... *eroi* ai revoltei anticomuniste, din care exclude orice urmă de ficțiune din respect pentru spiritul de sacrificiu al... *personajelor* sale, pe care le înnobilează cu identitatea de *martiri*, pe anumite reliefuri simbolice, contracarând astfel sloganele oficiale care-i declamau *dușmani* ai poporului, printre care „*Remus Radina*, ... omul care nu a obosit să-și afirme principiile...”, într-o lume în care rațiunea și justiția erau *ciomagul* lui Maromet

(continuare în pagina 23)

Lespezi și safire *

LUCIA PĂTRAȘCU

Volumul *Lespezi și safire*, semnat de poetul și cugetătorul **Vasile Ponea**, tipărit la Editura Fundației „Constantin Brâncuși”, Tg. Jiu, în anul 2012, cu o prefață girată de Nicolae Dragoș, poet și jurnalist, adună în cele 130 de pagini *un șirag de piatră rară* cu versuri și reflecții, structurate în trei părți: *Safire*, *Lespezi* și *Pamfletopoeme*, însoțite de ilustrații semnificative.

Partea întâi, *Safire*, cuprinde un număr de 97 poeme învăluite în *transparentele albastre ale unei pietre prețioase*, așa cum le consideră prefațatorul volumului. Sunt poeme care continuă linia celorlalte, publicate până la data apariției acestei noi creații și anume: *Gânduri răstignite* - poeme, 1997, *Un tablou de intersecții* - poeme, 1999 și *Fără tăgadă* - poeme, 2010.

Domnul Vasile Ponea, acest peregrin „prin anotimpuri grăbite și flămânde” (*Soartă*, pag. 45), cel care străbate cărările vieții „adăpat de ironia timpului” (*idem*), este conștient de faptul că finalul ar putea fi ca o cădere „dincolo de amurg” (*ibidem*). Până atunci însă, dorind să ajungă, așa cum mărturisește, „...într-un Eden poetic, // într-un amor eteric, selenar, Divin...” (***, pag. 44), se refugiază în „...gândul ce mă gândea, // ascuns sub alt gând gânditor” (*Gândul ce mă gândea*, pag. 26), pentru a recunoaște, iar și iar, că „Sufletul meu locuiește în poemul // de iubire, de credință, de năvălire cu puțință, // de relativă-și permanentă...” (***, pag. 27), ca o mângâiere așteptată, în care singura remușcare ar putea fi risipa unui „timp vinovat de rătăcirile noastre” (*Un timp vinovat*, pag. 19).

Într-o interdependență totală cu actul creației,

în care poetul, „răstignit pe o cruce de gând // într-o colivie de ceață” (*Nu poți*, pag. 19), rătăcește ca un proscris „Cu trup firav, prea încărcat de taină” (*Proscrisul*, pag. 28) și încearcă să descopere prin creație „o întindere de vrere” (*Poem în consecință*, pag. 41) sau o modalitate prin care „voi da de știre că

îmi doresc o dezmarginire” (***, pag. 29). Poetul Vasile Ponea trăiește într-o „codevălmășie cu muza” (*Foame de spațiu în timp*, pag. 59), pentru a se întâlni cu metaforele, cele care „ne transportă (transferă) prin timp” (*Poem*, pag. 60). Cu patima unui îndrăgostit, poetul se întoarce la izvoarele „la care mereu în genunchi mă întorc / fie ele de apă, de morală, de credință / sau de sfințenie și iubire” (*Gândul ce mă gândea*, pag. 57), pentru a nu rătăci calea către cele sfinte „spre Cel ce ni-i Tată de drept” (***, pag. 24). Impresionat de nemărginirea înțelegerii cerești, poetul simte cum, deși „Arareori mă simt cutreierat de îngeri” (*Arareori*, pag. 31), totuși

„Maica Domnului m-a lăcrimat, / că nu-i prea târziu să fii câștigat” (*În poiană*, pag. 29) și atunci „Mă simt așa deplin în singurătate, / că strigându-mă, aflu... / că-s lângă Divinitate.” (***, pag. 33). Citirea acestor versuri îți creează sentimentul că poetul și-a adunat sufletul în pumni și, ogoindu-i durerile, l-a legănat, prefirând printre degetele înfiorate scântei de trăiri pe care le lasă, într-o cernere delicată, să ningă pe pagina albă a unei cărți. Astfel, miezul de suflet se transformă-n poezia esențelor de gând ce vin spre cititor.

Partea a doua, sub titlul *Lespezi*, înflorește paginile volumului cu cele 100 de meditații și revelații, comunicate aforistic, în felul în care autorul și-a obișnuit

deja cititorii în celelalte volume de gen și mă refer la: *Cuvinte în tangaj* - reflecții, 2004; *Cuvinte în balans - Au fil de mots* - reflecții, 2005 și *Stropi de vină - Mal de tort* - reflecții, 2008.

Este modalitatea prin care scriitorul Vasile Ponea înțelege să aștearnă lespezi de gândire sub pașii câteodată șovăitori, ai săi și ai celorlalți. Căutările sale în profunzimea înțelegerii sunt peregrinări între imaginație și trăiri interioare, dar nu se pot desprinde de realul vieții în care „Înțelepciunea e în toate, dar nu în toți...” (pag. 93). Într-o țară în care separarea stărilor de fapt a condus la o transformare aproape radicală, cu un popor care stagnează și regresează chiar dintr-o turmă de oi ascultătoare, transformându-se într-o turmă de miei, ușor de manipulat de o anumită categorie, la care unii se străduiesc să acceadă prin orice mijloace. Pentru că „Azi România ce ne e destin e plină de păstori-lupi la turma mieilor” (pag. 95).

Și poetul Vasile Ponea concluzionează ritos: „Până nu vom estompa strălucirea actuală a dezordinii reale, nu vom înceta a stagna.” (pag. 68). Este un îndemn, o „Necesitate: tinerii să învețe mai mult, iar bătrânii... să îmbătrânească frumos.” (pag. 80), pentru a afla „Unde și cum va fi centrul?!...” (pag. 81), care ar putea să ne scoată din mocirla periferiei. Sigur, este și o speranță, știind că întotdeauna „Cunoașterea și cultura sunt protuberanțele – arborii noștri spirituali sau grădinile suspendate ale creației umane.” (pag. 71).

Lespezile domnului Vasile Ponea sunt temeluri ce încep din frageda copilărie, în acel „...preludiu diferit pentru fiecare...” (pag. 84), trec prin vârsta în care „Tinerii de prea mult entuziasm nu-și întrevăd bătrânețea...” (pag. 86) și ajung la bătrânețea care „...nu întinerește niciodată pe pământ, poate în transcendent?!...” (pag. 87). Reflecții în care picură trăirea autorului, pentru a desluși din înțelepciunea nealterată a vremurilor sâmburele de lumină.

Partea a treia *Pamfletopoeme* cuprinde 25 poeme-pamflet care păstrează caracteristica definiției dată de profesorul universitar Dorin N. Uritescu, cel care arăta că pamfletul este *o armă de temut, pentru virtuțile ei combative, polemice...* Iată că această aplecare spre pamfletopoeme nu dezmente, desigur, calitatea de redactor șef al unei reviste de prestigiu, *Caietele Columna*, revistă literară în paginile căreia sunt primiți toți condeierii care au ceva de spus în literatura română actuală, cu intenția bine relevată ca păreri relevante să se așeze ca o *lespede* suitoare în construirea unei trepte formatoare a gustului pentru frumos, cinste, onestitate. Deoarece, „Prea de multe ori luăm minciunile în serios” (*Prea de multe ori*, pag.

105), iar cei care scriu nu conștientizează că „Între noi și greșelile noastre.../ s-a statornicit un vid” (*De ce?!...*, pag. 108) și că ne aflăm în fața unui „start ratat, parcă premeditat” (*Cu un start ratat*, pag. 109), care a condus la o „mahmureală obștească” (*Mahmureală obștească*, pag. 110), în care „ne agresează platitudinea, lehamitea,/ ... / nu mai avem o decență a răbdării,/ am violat nopțile zilelor în descleștare, dezumanizându-ne.” (*idem*).

Pentru că, traversând aceste vremuri în care „nu mai ai puterea de a crede în nimic” (*Aici s-a ajuns*, pag. 118), într-o lume în care poetul însuși declară: „Întâlnesc frenetice avalanșe de mitocănie” (***, pag. 121), deziluzia este prea mare și noi toți „Ne ipostaziem, în mici bătuți pe creștet/ de alții părintește, ce se cred mari, deștepți/ și astfel ne-am ratat chiar și demnitatea.” (*Unde ni-s visătorii*, pag. 120), ascultând prea multa flecăreală cu care suntem amețiți și mânați în buiestru, fără a lua în considerare cum „Buimăceala noastră-n spirit/ lipsa certă de curaj/ ne diluează în cuget/ și sporim în bavardaj” (*Din miradar*, pag. 119).

Poetul Vasile Ponea trage un semnal de alarmă, adresându-se în special condeierilor, cei care trebuie să-și păstreze o conștiință curată, „o albă conștiință” (***, pag. 70), pentru a ieși din marasmul prin care generațiile sunt învățate „Să nu pună întrebări, să nu gândească departe.” (*Veridicitate*, pag. 113), toți fiind mulțumiți a se transforma pe nesimțite în „sarcofag în sarcofag” (*Sarcofage*, pag. 114), cu înțelegeri puține, cu realizări proprii meritorii și mai puține, cu „...sarcofage fără pagini/ sarcofage de creații...” (*idem*). Este interesant faptul că acest volum *Lespezi și safire*, semnat de domnul Vasile Ponea în anul 2012, pare a fi fost scris ieri sau astăzi chiar (și mă refer la cea de a treia parte!), căci nimic nu s-a schimbat în starea socială a acestei țări și sigur ar fi necesară o urmare a acestor pamfletopoeme pe care poetul le împodobește cu nestematele gândirii sale, exprimări cu caracter social, o supapă de adevărată descătușare sufletească, plină de spontaneitatea unui suflet care trăiește într-un realism dureros, pe care ar dori să-l modeleze.

Lespezi și safire, semnată de Vasile Ponea, o carte care, cu titlul său metaforic, cheamă, stârnește curiozitatea cititorului și, prin conținutul său, îl invită la un bob zăbavă, căci nimeni nu poate rămâne indiferent în fața acestui volum ce va conduce la o reflecție adâncă.

Felicitări, domnule Vasile Ponea!

* Vasile Ponea, *Lespezi și safire*, Editura Fundației „Constantin Brâncuși”, Tg. Jiu, 2012.

Tablouri poetico-muzicale

Vorbim despre o apariție aparte în peisajul liric autohton, volumul *PIANISSIMO* (Editura Arvin Press,

București, 2004), semnat de Maria Calleya. Încă din debutul cărții suntem familiarizați cu un proiect neîntrerupt al căutării la nivelul esențelor, acolo unde sunt intuite fațetele inexpugnabile caracteristice *apelor adânci* ale spiritului. E așteptată marea întâlnire cu ultradezirabilul fundamentării interioare. În același timp, putem sesiza și o inevitabilă conștiință a inadecvării la datele realului, doar ascendența iubirii estetizante acompaniind salutar jocul existențial. Maria Calleya scrie o poezie cu vădite nuanțe incantatorii, muzica reprezentând *piatra angulară* dintr-un special eșafodaj al vibrațiilor întru introspectarea sinelui. *Foarte încet, foarte dulce*, trăirea existenței în clipă are statut privilegiat printre atât de perenele date sufletești ce beneficiază de adecvate efecte auditive în registru cult: „Stăm alături, tu și eu,/ În dimineața albastră înecată de aer,/ Pentru o clipă, eterni, împăcați, rotunzi,/ În rezonanță cvasiperfectă cu cerul,/ Cu

râul primordial, neîndrăznind/ A schița o mișcare, încordăm arcul/ Interiorului zguduit de furtună,/ Privim ziua urcând spre altar/ Știind că amiaza, cu fanfarele ei/ Ne va găsi oarecum depărtați,/ Oarecum palizi, infinit mai săraci -/ Mai știm însă că înaltul clipei/ Va depăși fluviile/ mormanul de rumeguș/ Azvârlit înainte-ne și toată suita/ Prăpăștiilor simfonice împrăștiate pe drum -/ Am trăit o oră egală cu veacul -/ De aceea rară, atâta de râvnită,/ Ca o bătaie de clopot, prelungită,/ Sfâșie turnul timpului pietros -/ Cântarea muritoare, zmeu în flăcări,/ Făuritorului de fire, se înalță/ Din două inimi, jertfă și prinos. „Și totuși, în anumite ipostaze,

un aer situat cumva *à la recherche du temps perdu* își pune inconfundabila patină asupra sublimărilor lirice din *Pianissimo*. Cromatizările aspectate fluid compun tablouri ideatice percutante care pot fi integrate evanescentei sfere simboliste. Spiritul morfeic întregește senzația de planare printre multiplele mutații interioare. „Din tărâmurile de umbre” izbucnește substanța metamorfozei în plin elan, nelipsită fiind accentuarea *fin de siècle*, dominatoare și problematizantă: „Urmăresc fără suflare cum se desprinde/ Încă o pată de zid în amurg,/ Balcoane

înverzite de mușchi,/ Uși bătrâne lângă orbite ferestre,/ Și întreg aerul încălzit de umbre -/ Nu mă pot opri, fiindcă le semăn/ Și îmbrățișarea mea, trecând mai departe,/ E în același timp grăbită despărțire”. Discursul poetic al Mariei Calleya denotă multă finețe nedisimulată, integrată unui captivant cadru unde „La glasul nostru, măști,/ Costume, fantome reiau/ Dansul întrerupt, un menuet/ Derutat, infinit elegant”. Aproape fiecare imagine poetică presupune o numire a polivalenței. Totul e interpretabil conform unor edificări mai mult sau mai puțin eterice. Iată această ipostază amintind de celebrul dicton al Apostolului Luca, *Ignem veni mittere in terram*: „Îmi îngădui să scriu

-/ Un alt fel de strigăt/ Biruitor/ Peste incendiatul/ Pământ”. Energiile în perpetuă expansiune vor fi mereu apropiate poeziilor din volumul *Pianissimo*. Punctualele aspectări acvatice au deosebită relevanță abisală, împreună cu inconfundabilii fiori muzicali. Undeva, este imaginată și ființa unui sfinx inflamabil, străjuind neliniștile existențiale. Actul creației ia intense dimensiuni ontologice, cu valențe *la limită*: „N-ar trebui să te apropii de hârtie decât dacă/ simți că arde, că e inevitabil să alegi, să smulgi/ cuvintele din furtunoasa lor încolăceală și să le/ ordonezi cum poți, după șuvoiul încinsei lave ce/ țâșnește dinăuntru, și astfel, să încerci să mori/ într-un chip ideal.” Dincolo de toate inerentele frământări se situează neobosita căutare a strălucirilor

CĂLĂU ȘI VICTIMĂ

și *pumnii și cizmele* lui Goiciu” (p. 256).

Arta *portretului* este completată de *descriere*, ca mod de expunere epică, în scenele terifiante de schingiuire cu totul inumane, accentuând refuzul, tenacitatea și tăria de caracter a... *banditului*, supus celor mai inumane suferințe, provocate de o... demență patologică a gardienilor; *descrieri* cu secvențe... *horror*, ca în filmele de acțiune TV, precum „profanarea trupului unui fost ministru al Agriculturii, Aurelian Pană, un om foarte înalt, pe care gardianul Goiciu îl ucide în bătaie și, pentru că nu încăpea în sicriu, i-a tăiat picioarele, iar cioturile le-a pus pe pieptul mortului” (pp. 262-263).

Există în tehnica narativ-descriptivă a domnului Alexandru Mihalcea o insistență preferință pentru antiteză, pentru contrast, cu intenția evidentă de a șarja pe bestialitatea demențială a torționarilor și a marca ipostaza umană, generoasă a victimelor. Scriitorul alege, selectează *întâmplări-șoc*, evenimente extreme, reprobabile, ca „Jurnalul inginerului Ursu”, pagini de o realitate cutremurătoare, care descriu ceea ce i s-a întâmplat lui Gh. Ursu, imposibil, incredibil de acceptat, orori de o ficțiune... bolnavă, demne de o *literatură a absurdului*.

Același calvar și pentru alți *eroi-personaje* din volumul *Călău și victimă*: Iulius Filip, Ioan Teodosiu, Ion Bogdan, Marin Iancu, Vasile Paraschiv, luptătorul pentru sindicatele libere, sau Alex. Ștefănescu, care află oripilat și revoltat, după ce-și studiază *dosarul* la C.N.S.A.S., cine *l-a turnat* la Securitate. Ilustrul critic și istoric literar Alex. Ștefănescu omagiază cu respect și recunoștință pe doamna prof. univ. Zoe Dumitrescu-Bușulenga, atunci când este exclus din U.T.C. și amenințat să fie dat afară din facultate, pentru „concepțiile sale profund dușmănoase” (p. 394), deoarece... viitoarea Maica Benedicta a afirmat tranșant: „...decizia rămânerii sau nerămânerii în facultate (a studentului Ștefănescu Alexandru...) o vor lua ei, profesorii, nu studenții” (p. 404).

Iar eu aș completa *lista onoarei* și cu numele *eroului-personaj* Alexandru Mihalcea, pentru demnitatea cu care și-a susținut crezul și convingerile moral-politice, ca și pentru calitățile de prozator, prin desăvârșita stăpânire a epicului și efortul de esențializare narativă, în tonalitatea tumultuoasă a apelor învolburate ale *Vltavei* din poemul simfonic *Patria mea* de Bedrick Smetana.

* Alexandru Mihalcea, *Călău și victimă*, Editura Ex Ponto, Constanța, 2015.

Adevărului. Spiritualizata comuniune cu natura poate lua dimensiuni soteriologice. „O entitate înflorită prin răs”, așa ar arăta posibila dimensiune eliberatoare. Până atunci, persistă „un rest tragic”, mereu revelatoriu, fără a fi pierdută din vedere pozitivitatea interioară. Maria Calleya abordează și problematica genezei stării muzicale, resimțită când sub forma „iubirii atroce, tulburându-ți carnea”, sau apropiată acelor „presiuni subtile asupra pielii înflorate”. Profunzimile sufletești ar merita să fie comparate cu nemărginirea întinderilor marine. Baudelairian, invocând semenul, fratele, se dezvăluie câteva fragmente dintr-un univers odată plutitor. O inedită extincție *art nouveau* făgăduiește tacit redimensionări plurivalente: „M-au vizitat aici, într-o înălțime/ hoinari miriapozi, căutători de sens// În mers târâș ori înălțând sprâncene/ Ei aurul tăcerii l-au sorbit și-au mers// Spre alte câmpuri cu alți sori și zmee/ Iar urma lor pe dale s-a prelins// Din zalele croite-n mii de catifele/ Mărunt, un strop de abur s-a subțiat, s-a stins”. În același timp, „zaiafeturile negustorilor de vieți” amintesc acel balcanism nu întotdeauna benign care internalizează rătăcirii și cutremurări. Dacă ar fi numai „albastrul brocart”, intens și magnetic, lumea s-ar deschide mai ușor profunzimii frumosului, „Netulburată/ ordinea imperială/ prin a cărei respirație/ alunecăm urcând”. Visul și legile sale atât de fluide însoțesc multe din versurile Mariei Calleya. E vorba despre o muzicalitate immanentă învăluind toate *mesajele* cărții. Poeta preconizează *catharsis*-ul global menit a se integra funcției ascendente a spiritualității. Fin eclectism nocturn în continuă desfășurare, așa ar putea fi definite intensele căutări: „N-ar fi nevoie decât/ de o cupolă/ tăcută/ înaltă/ cu miresme de sori,/ de o noapte de cumpănă,/ ca orice noapte/ promițătoare și/ primejdioasă,/ și de glasul nostru/ planând în rotocoale line/ peste ființe năpădite de ierburi,/ scoici, melci și sare/ fierbinte”. Dar în umbră stă binecunoscuta „Efigie arsă/ într-un timp sonor, de clopote.” Chiar dacă peisajul existențial se prezintă bântuit de torturantul spirit al obscurității, speranța va persista, infatigabila speranță: „Voi vedea/ încă o dată soarele, luna crescând și, poate,/ mugurii unei vindecări colective.” „Belșugul scriitor de nisipuri spulberate”, iată sintagma caracteristică încercărilor de a depăși, transfiguratoriu, cercul fenomenelor terestre. Volumul *Pianissimo* al Mariei Calleya are toate calitățile unei autentice profesii de credință, asumându-și plener ulterioritatea, orice natură ar lua aceasta. Impresionează delicatetea și, în același timp, profundul impact urmărind transgresarea numeroaselor condiționări. Sincretismul esteticului cu eticul conferă poemelor un statut ce, din păcate, nu mai este profestat într-o foarte discutabilă contemporaneitate. Intensele poetizări ale Mariei Calleya au virtuți alchimizante de care merită să ne apropiem empatic.

România văzută de alții

„Manualele de istorie nu le-au reținut prenumele.

Au în comun faptul de a fi moștenitorii celor mai semnificativi dictatori ai secolului trecut; dintre cei mai vechi, Mussolini, Stalin, Mao, Ceaușescu; dintre cei recenți, Lukașenko în Bielorusia, dinastia Kim în Coreea de Nord, Bashar al-Assad în Siria.

Acești copii au fost martori privilegiați ai unor momente istorice. Ei au împărțit intimitatea cu cei ce au încercat să modeleze secolul XX după chipul lor.

Cine ar putea, mai bine decât aceștia, să ne ofere o nouă privire asupra acestor oameni adesea prezentați ca niște monștri?

Actori involuntari ai unui scenariu ce nu le aparținea, acești copii au trebuit să-și ofere inocența unui regim care vedea în ei o continuitate dinastică.

Un rol strivitor și destructurant căruia acești copii de dictatori nu i-au făcut față în același mod.

Unii au aderat perfect la regimul patern și și-au consacrat viața în apărarea moștenirii. Este cazul fetei lui Franco, a lui Ceaușescu, al fetelor lui Mao și al copiilor lui Pinochet.

Unii au fost asociați, cu voia lor sau fără, la regimul patern, pentru a prelua frâiele.

Aceste dictaturi ereditare au rămas rare și fragile.

Pentru alții, moștenirea paternă a fost o greutate excesivă.

Svetlana Stalin a ajuns în Occident la câțiva ani de la moartea tatălui, în plin război rece; Alina Castro s-a refugiat la Miami, în SUA, chiar vis-à-vis de Cuba.

Poveștile lor sunt o formă de a intra în marea istorie prin portiță.

Acești copii au avut nenorocirea de a avea un tată dictator pe care întreaga lume, astăzi, le impune să îl deteste.”

(Jean-Christophe Brisard și Claude Quétel)

Zoia Ceaușescu, un nume ca o povară

(Marion Guyonvarch, absolventă a Școlii Superioare de Jurnalism, Lille, 2004; studii de istorie și științe politice; reporter la *Ouest France*; din 2005, corespondent în România pentru *L'Express*, *Ouest France*, RFI.)

Zoia s-a născut la 1 martie 1949, la un an după fratele său Valentin.

A fost botezată în onoarea unei eroine sovietice ucise de germani, destinul său înscriindu-se sub semnul comunismului și al tragediei.

Tatăl său nu este încă Conducătorul, tiranul omnipotent care va determina destinul României.

Supleant la Comitetul Central, adjunct al ministrului agriculturii, ocupă totuși un post cheie, întrucât are sarcina de a colectiviza terenurile agricole.

Mama Zoiei, Elena, încă nu și-a inventat viața de savant de renume internațional și joacă rolul de gospodina casei.

Ceaușeștii sunt o familie de „aparaciki”, ca mulți alții, instalați pe Primăverii, „Cartierul roșu” din nordul Bucureștiului.

Pe cele câteva străzi cu locuințe frumoase din secolul XIX este concentrată toată nomenclatura românească, la adăpost de privirile și realitățile țării.

„Se trăia la modul în care regimul promitea că vor trăi toți în curând: fără bani, doar făceai comenzi la Partid”, explică Lavinia Betea, istoric specializat în această perioadă. „Toți primeau mai mult decât aveau nevoie, fără să oitem cadourile de la delegațiile străine și filialele locale ale Partidului.”

Zoia, brunetă, drăguță, poreclită Zoica, a crescut în acest cocon la umbra fraților: Valentin, cel mai în vârstă, rezervat, și Nicu, ultimul născut, un excentric.

A crescut sub ochiul bunicii sale materne, Alexandrina Petrescu, „o femeie foarte pioasă ce și-a transmis credința Zoiei”, precizează Lavinia Betea.

Viața Zoiei este bulversată prima oară în martie 1965.

Tatăl său, care a urcat progresiv treptele demnităților de Partid, este ales prim-secretar la moartea stalinistului Gheorghiu Dej.

Zoia are 16 ani și ajunge sub lumina reflectoarelor.

Adolescenta trebuie să devină la fel de „exemplară” ca și iluștrii săi părinți.

Nicolae Ceaușescu, care se îndepărtează de Moscova și devine în ochii Occidentului un simbol al deschiderii, se ocupă de construcția mitului său personal.

În ochii săi, imaginea unui cuplu și a unei familii model sunt parte esențială a decorului.

Zoia joacă la perfecție rolul său de adolescentă ireproșabilă.

Elevă strălucită, își susține bacalaureatul la 17 ani, la liceul de elită Jean Monnet.

Zoia este un produs pur al educației comuniste și simbolizează reușita acesteia.

Destinată să ajungă un om de știință cu renume, asemenea mamei sale, intră la facultatea de matematică fără concurs. Cei cu note mari nu mai dau concurs. Se pare că măsura a fost luată special pentru a favoriza pe fata lui Nicolae Ceaușescu.

Sub aceste aparențe ale familiei ideale, se ascunde o altă realitate: Zoia este un spirit liber, un suflet boem care vrea să se elibereze din capcana familiei.

În 1970, un vânt de libertate suflă în București.

Ceaușescu joacă rolul conducătorului luminat, primește delegații de șefi de stat occidentali.

Cenzura și Securitatea au încă o cuprindere incompletă a societății.

Zoia e tânără, frumoasă și vrea să-și ia partea de la viață. De cum scapă de la cursuri, ea se asociază „bandei lui Nicu”, fratele său mai tânăr, alcătuită din „băieți și fete de pe Primăverii, fotbaliști, artiști”.

În minijupă sau bluejeans, permanent cu țigara în mână, Zoia se amuză, se scufundă în sărbătoare.

Cultivă prietenii boeme, se pasionează de artă și cărți.

Scriitorul Petru Popescu, care va fi o pasiune a Zoiei câțiva ani mai târziu, își amintește de prima lor întâlnire:

„Era o tânără brunetă șocantă care conducea un Cupeu Mercedes pe străzile Bucureștiului, secondată de gârziile sale de corp”, povestește acesta din exilul său californian. „O întâlneam adeseori la evenimentele organizate de Uniunea Tineretului Comunist. Era mereu incredibil îmbrăcată și exploda în cenușii Bucureștiului.”

Tânără femeie seducea prin nume, prin atitudine.

Ironia istoriei, una din primele sale cuceriri este un tânăr bine, sub toate aspectele, fiul unui demnitar de partid. Numele său? Petre Roman... acela ce va conduce revoluția din 1989 și va deveni prim-ministru la moartea lui Nicolae Ceaușescu. Plimbări prin parcuri, întâlniri la munte, legenda postrevoluționară conturează istoria unei dragoste interzise între fata dictatorului și viitorul propar al regimului.

După ce a negat această relație cu vehemență, Petre Roman a ajuns să o recunoască, cu jumătate de gură, într-un interviu exclusiv acordat în 2011 cotidianului *Evenimentul zilei*:

„Da, a fost ceva între noi. Ne-am văzut de câteva ori, dar nu se poate vorbi de o relație, am plecat la Toulouse pentru studii.”

Conform generalului Nicolae Pleșniță, fost șef de securitate care a prezentat această scurtă poveste de dragoste în presă, a avut loc o întâlnire între părinții celor doi îndrăgostiți. Elena Ceaușescu, inflexibilă, a respins

orice relație de durată între fiica sa și fiul lui Walter Roman, omul Moscovei, și a preferat să-l exileze pe pretendent în Franța.

Căci Ceaușeștii, Elena mai ales, voiau să-și păstreze descendenții sub control, le impuneau alegerile și le dictau propriile lor puncte de vedere.

Ca să-și realizeze controlul, și-au pus copiii sub controlul riguros al Securității care le raporta cele mai mici fapte și gesturi.

Zoia, în mai mare măsură chiar decât frații săi, locuia într-o închisoare aurită.

„Această urmărire avea”, conform Laviniei Betca, „un dublu scop, dorința de a avea copii care să servească drept model tineretului român și frica de infiltrarea anturajului copiilor de către personaje periculoase, agenți ai capitalismului și mai ales agenți KGB.”

Zoia suporta greu această supraveghere permanentă.

Dumitru Burlan, ofițer al Direcției V a Securității, cea care se ocupa de protecția demnitarilor, a urmărit-o un an și jumătate pe Zoia, începând din 1971.

El relatează numeroase conflicte ale Zoiei cu părinții în timpul încercărilor sale disperate de a trăi ca o femeie liberă.

Opțiunile amoroase ale Zoiei, cea mai bună partidă conjugală din țară, nu sunt pe gustul mamei sale.

În 1972 se îndrăgostește de Dan Vincze, ginecolog din Cluj.

Elena Ceaușescu nu vede favorabil o relație cu un ungar.

Izbucnește un scandal și Zoia părăsește domiciliul familial.

„Mașina sa, un Mercedes oferit de Șahul Iranului, a fost găsită la Gara de Nord. S-a primit ordin să fie căutată peste tot și a fost găsită la niște prieteni, la Sighetul Marmăției”, relatează Dumitru Burlan.

Zoia ajunge până la urmă la București, unde generalul Pleșiță o așteaptă la aeroport ca să o conducă sub escortă la părinți.

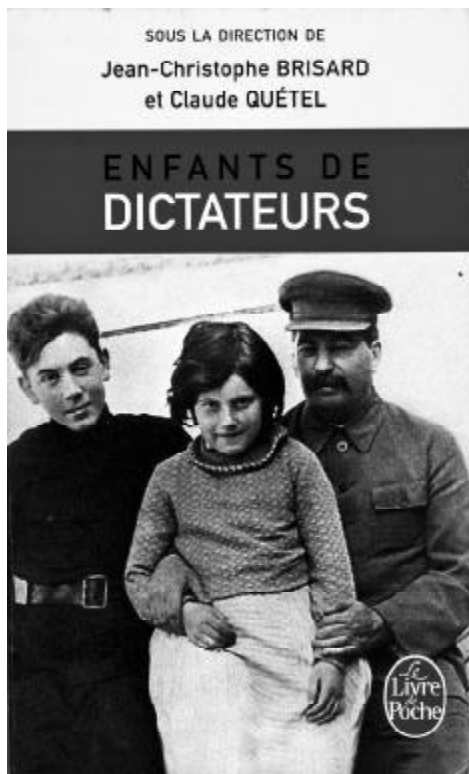
Câțiva ani mai târziu, Zoia recidivează și fuge împreună cu amantul său de la acea vreme, jurnalistul Matei Mihai.

Securitatea, aflată în stare de alarmă, găsește pe cei doi îndrăgostiți la un hotel la munte.

Cu această ocazie, se promulgă o lege ce interzice cazarea în hoteluri a cuplurilor necăsătorite.

Zoia este readusă în Primăverii, Mihai Matei este trimis în Guineea și, la scurt timp de la reîntoarcere, moare în condiții suspecte.

Scriitorul Petru Popescu a fost unul dintre amorurile trecătoare ale Zoiei. Relația lor începe cu ocazia unei vizite

(continuare în pagina 38)

Un om, o viață, o carte*

Ghiță NAZARE,

Academicianul Constantin Gh. Marinescu, gălățean, este una dintre marile personalități ale culturii românești contemporane. La onorabila vârstă de 88 de ani desfășoară o efervescentă activitate educativă, științifică și culturală. Face parte din colectivul didactic al Universității *Apollonia* din Iași, semnează în mod curent articole, studii, cărți ca rezultat al unei consistente și laborioase munci de cercetare, inițiază, organizează și participă la manifestări științifice de înaltă ținută profesională, în țară și în străinătate. Deține responsabilități și titluri academice în domenii dintre cele mai diverse: președinte al Consiliului Științific al Institutului de Cercetări „Acad. Ion Hăulică”, al Universității *Apollonia*, membru titular al Academiei Naționale de Științe Ecologice din Republica Moldova, membru al Uniunii Scriitorilor de la Chișinău, președinte al Ligii Culturale Române, Sucursala Moldova și vicepreședinte al Ligii Culturale centrale, Doctor Honoris Cauza în Științe Politice și Umaniste la *International Academy of Culture and Political* și *World Peace Academy*, din S.U.A., conducător științific de doctorate și docențe la Academia de Științe din Republica Moldova, distincția *Meritul științific* acordat de Academia Română etc., etc.

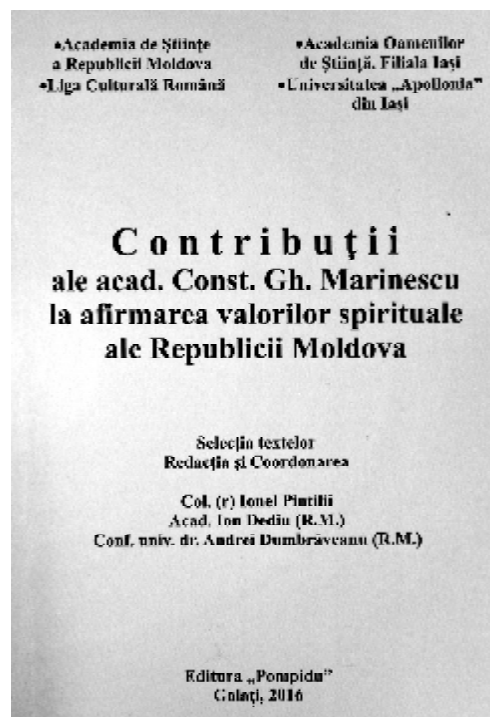
Acad. Constantin Gh. Marinescu este în viziunea autorilor cărții un mare român, un mare patriot, care trăiește permanent în spațiul românesc, care luptă împreună cu românii din teritoriile aflate încă în afara granițelor noastre statale pentru dreptul istoric de a trăi uniți

într-un singur corp național. Cartea pe care o prezentăm aici pune în valoare tocmai o asemenea dimensiune: Constantin Gh. Marinescu este un român basarabean prin adopție, cu contribuții inestimabile la „afirmarea valorilor spirituale ale Republicii Moldova”.

„Cartea pe care avem onoarea să o prefățăm – scrie acad. Victor Crăciun – nu este doar un crâmpei al unei acțiuni concertate, avându-l în centrul ei pe academicianul Constantin Gh. Marinescu, ci și o utilă, o necesară consemnare a implicării intelectualității, prin acest exemplu de frățietate cărturărească de pe cele două maluri ale Prutului, în menținerea unității neamului... Ea face dovada existenței aceleiași culturi, care nu se poate divide, tot așa precum nu poți avea o parte din Eminescu în România și alta în Basarabia. Cum Eminescu este unul și țara care l-a dat și pentru care s-a jertfit eroic este una singură!”. (pp.9-10).
Recunoștința basarabenilor

pentru acad. Constantin Gh. Marinescu este vâlvătaie: „Savant notoriu, bărbat al neamului, pentru care verticalitatea nu este doar o formă de manifestare, ci este existența în sine. Asemenea înaintașului ardelean Onisifor Ghibu, și el discipol al Ligii Culturale, pe care evenimentele din 1917 l-au adus la Chișinău, unde împreună cu fruntașii basarabeni se încadrează în lupta pentru deșteptare națională și reîntregire a arii, Constantin Gh. Marinescu vine la Chișinău, în 1990, printre primii oameni de știință din Țară”, scrie într-un adevărat *Laudatio* la adresa gălățeanului nostru conf. dr. Andrei Dumbrăveanu. (pp.11-12).

În același spirit și-au dimensionat munca și autorii volumului: „în lucrarea de față, punem în relief contribuțiile acad. Constantin Gh. Marinescu în

promovarea unei ample, rodnice colaborări interuniversitare din spațiul academic Iași-Chișinău, prin organizarea și participarea la congrese, sesiuni științifice, simpozioane, ..., editarea unor volume colective, reviste și cărți reflectând trecutul și prezentul Basarabiei, locul și rolul acesteia în istoria și cultura românilor..." (p.15).

Contribuțiile... academicianului Constantin Gh. Marinescu sunt structurate pe opt capitole: *Istorie, Cultură, Literatură, Știință, Sociologie și Politologie, Aprecieri și recunoașteri...*, *Aniversări, Ilustrații-Diplome* și pun în valoare amploarea și plurivalența operei reputatului om de cultură român. Sunt evocate și remarcate contribuția și amprenta unor mari personalități în lupta pentru propășirea neamului românesc, precum Ștefan cel Mare și Sfânt, Dimitrie Cantemir, ÎPS Antonie Plămădeală, Gheorghe Duca, Mihai Eminescu, Mihai Cimpoi, Nicolae Dabija, Ion Haulică, Victor Crăciun, Vasile Burlui, Ion Dediu etc., a unor instituții, organizații și societăți, precum Academia de Științe din Republica Moldova, Universitatea *Apollonia* din Iași, Liga Culturală pentru Unitatea Românilor de Pretutindeni, a unor manifestări cultural-științifice de amploare, precum Congresul Spiritualității Românești, Convergențe Spirituale Iași-Chișinău, sesiuni științifice tematice etc.

Scrierile monografice sau tematice ale acad. Constantin Gh. Marinescu reprezintă însă osatura și valoarea recentului volum, spre exemplu: *Ștefan cel Mare și Sfânt în conștiința națională și europeană, Dimitrie Cantemir-savant de renume mondial, Mihai Cimpoi în spiritualitatea națională, Valorile naționale în opera poetică și proza lui Mihai Eminescu, Românii în Istoria și Cultura europeană, Ideea unității național-statale a românilor în gândirea, conștiința și demersul politic al Mișcării Unioniste, Conștiința Unității Naționale în gândirea și Istoria Românilor, Unirea Basarabiei cu România, moment crucial al Istoriei Naționale, Răsunetul internațional al luptei românilor pentru Unitate Națională, Franța în istoria și cultura românilor* etc.

Pe de altă parte, volumul *Contribuții ale acad. Constantin Gh. Marinescu la afirmarea valorilor spirituale ale Republicii Moldova* se constituie și într-un adevărat omagiu făcut acestuia pentru aportul la dezvoltarea patrimoniului spiritual al Basarabiei contemporane. Astfel, doctor în istorie Constantin Cloșcă, referindu-se la volumul *Conștiința Unității*

Naționale în gândirea și Istoria Românilor, aprecia: „Academicianul Constantin Gh. Marinescu a *elaborat*, nu doar a scris acest volum. A scrie este altceva. Mulți scriu, însă puțini sunt aceia care și *elaborează*. A elabora este o muncă asiduă de documentare ce implică și experiență în ale scrisului, cunoștințe vaste și, nu în ultimul rând, valoare acumulată, ceea ce dovedește autorul prin prețioasa realizare”. „Profesorul Constantin Gh. Marinescu impresionează printr-o vastitate și febricitate a activității, printr-o pasionalitate deosebită, căci istoria nu se scrie cu obiectivitate rece, ci cu coparticipare emotivă. Pentru el, o istorie adevărată este o istorie a valorilor”, scrie acad. Mihai Cimpoi. „Contactele mele cu acest OM – Constantin Gh. Marinescu, n.n. – nu au fost prea dese și nu de lungă durată, dar foarte consistente din punct de vedere intelectual. Îi mulțumesc Providenței că l-am cunoscut. Îi cunosc și opera enormă, științifică (peste 70 de cărți și peste 600 de articole), dar și opera managerială. Mă impresionează această mare operă, pusă în slujba națiunii noastre.” (Academician Ion Dediu). „Nu cunosc o altă personalitate din România, precum prof. univ. dr. doc. Constantin Gh. Marinescu, care în ultimii zece ani să fi făcut atât de mult și pe diverse planuri, mai ales didactico-științific și publicistic, pentru colaborarea rodnică între oamenii de știință din România și Republica Moldova.” (Academician Alexandru Roșca, coordonator al Institutelor Social-Umane și Economice din cadrul Academiei de Științe a Republicii Moldova). Asemenea aprecieri și elogii ar putea continua.

Cartea *Contribuții ale academicianului Constantin Gh. Marinescu la afirmarea valorilor spirituale ale Republicii Moldova*, apărută în acest an la Editura *Pompidu* din Galați, sub antetul Academiei de Științe din Republica Moldova, Academiei Oamenilor de Știință-Iași, Ligii Culturale Române și a Universității *Apollonia*-Iași, este o carte-document, o carte-omagiu, o carte dăruită oamenilor din educație, știință și cultură din România și Republica Moldova, este o carte care onorează orice bibliotecă publică sau personală.

*Ionel Pintilii, Ion Dediu, Andrei Dumbrăveanu, *Contribuții ale acad. Constantin Gh. Marinescu la afirmarea valorilor spirituale ale Republicii Moldova*, Editura *Pompidu*, Galați, 2016, 422 pagini.

Artera diplomatică Galați - Iași, via Puțeni (II)

COSTIN CROITORU

În secolul al XVIII-lea și începutul veacului următor, drumul Galați-Iași se făcea și pe relația Puțeni-Tecuci-Bârlad-Vaslui-Scânteia¹. Că pe aici era drumul cel mai „bătut” între Galați și Iași o demonstrează și utilizarea conacelor intermediare, care se înșirau astfel: Prival, Puțeni, Bârlad, Vaslui, Scânteia². Trecerea acestei artere importante prin Puțeni și prezența aici a unui punct de popas a impus instalarea în zonă a unor călărași, plasați sub comanda unui căpitan.

Este posibil ca prezența călărașilor pe valea superioară a Gerului să fie ceva mai timpurie, un „enigmatic” căpitan Vasile Adam fiind personajul principal în două tranzacții efectuate în zonă. Un act emis la 2 martie 1655 consfințește că Măricica Ghentoaia, împreună cu feciorii săi, vând căpitanului Vasile Adam o țigancă pe nume Fănica și un copil numit Tănase, cu 18 unghi. Martorii tranzacției erau popa Bogoslav, Pântelei, Tofan, fiul acestuia și alții din Puțeni³. Tot lui Adam căpitan i se vinde, la 24 iulie 1659, un „bătrân”⁴ din partea de sus a satului Cernătești, martori fiind Gligoriță Chihaia, Dămian și alții din Puțeni⁵.

La 17 mai 1741 este atestat Pricopie, călăraș de Puțeni, care împreună cu familia deținea în Măndrești o suprafață de pământ, casă și vie, respectiv o poiană în moșia Găunoasa și propriuțată în satele vecine Puțeni și Pârlești⁶, pentru care, împreună cu alții, intră în conflict cu căpitanul călărașilor Constantin Movilă, nu singurul în care este implicat cel din urmă, așa cum vom vedea.

Astfel, *Condica de porunci, corespondențe, judecăți și cheltuieli a lui Constantin Mavrocordat ca domn al Moldovei (1741-2)* păstrează aluzia unei „judecate” domnești efectuate la 6 februarie 1742 prin intermediul lui Constantin, mare căpitan de Covurlui [„Vel căpitan de Covurlui”] și Negrea Apostol, fost mare căpitan, în vederea soluționării unei plângeri a călărașilor de Puțeni împotriva lui Constantin Movilă „ci-au fost căpitan la Puțeni”, pentru neplata văcăritului: „zăcând călărașii că amestecându-ș Căp[i]tanul [de

Puțeni], Movila, vitile sale în vitil[e] satului, la ruptura unui văcărit, în trecutul an după Moscal[i] și neplătindu-ș Movila văcăritul său, au luat zlotășii vite a lor... și li-au pus de au stătut zălog un an la Dum[i]tru vameșul în Bârlat, și, măcaru că Movila ș-au dat banii săi, ș-au mântuitu rămășița, dar ei sântu păgubaș de sâmbra a 4 boi și de hrana a două vaci cu vițai, ce au stătut zălojite... și încă li-au luat Dum[i]tru Vameșul și 14 lei cheltuiala acelor vite de un an, ernaticul și văcăritul”⁸. În același timp și context, trimișii administrației s-au confruntat și cu jalba unor oameni din Puțeni, anume Vasilie Zbârne, Toader Oancă, Toader Cașul, Lupul Ciobotariul împotriva aceluiași Constantin Movilă care le-ar fi luat patru vite a lor „făcându-le că sunt de pripas”⁹. Dincolo de (ne)verosimilitatea depoziției, deosebit de interesantă pentru conținutul istoric mi se pare darea de seamă a împrecinatului: „fiind fugiți oamenii de Puțeni peste Stretiu, la vremea când eșisă cătanile din Țara Ungurească pe supt munte, atunce, amestecându-să și cu alți bejenari, s-ar fi pripășit la dânsii niște mânzați și iarăși oameni de ai lor i-au colăcit la dânsul, fiind căpitan, și pe obicei i-au luat și acum fiind vite de hrană” (sic!).

Nu mult după cele petrecute mai sus, la 5 februarie 1743, vornicul Ion judecă pricina dintre Arsenie, călăraș din Puțeni, Ioniță biv 3 armaș și Toader Hușanul, mazil, pentru dispariția unui cal¹⁰. Dincolo de „rechizitoriu”, din nou, interesant este contextul întâmplării, din care reiese și una dintre atribuțiile călărașilor „pentru nouă cai ce-au jăluit hușenii că au luat Ion 3 armaș la conacul ibrihorului ce-au adus pe mările sa în scaun când au mers în gios și le-au dat numai opt cai înapoi”.

La 27 mai 1753, domnul Moldovei, Constantin Racoviță porunca lui Ianache Constandache biv vel stolnic, pârcălab de Galați: „să cauți ori însuți dumneata, ori niște mazili din partea acelui ținut” să puie să se aleagă părțile Șendreștilor [= ale lui Sandu Șendrea, n.n.] din Puțeni, Măndrești, Oasele și Cuca din ținutul Covurluiului pentru a le face carte de întărire¹¹, ordin care sugerează odată în plus unele dintre îndatoririle călărașilor.

În *Condica de socoteli pe 1763-4 a lui Grigore-Vodă Callimachi* sunt notate și cheltuielile datorate „călărașilor ot Puțani”¹², iar o *samă a vistieriei Moldovei* pentru anul 1764 consemnează „călărașii din

Puțeni” aflați sub conducerea unui căpitan de poștă (menzil)¹³. Catagrafia ținutului Covurlui din 1774 înregistrează și numărul acestora: 120 de călărași, dintre care 80 la Puțeni¹⁴.

De asemenea, în *Întâia condică de rânduieli a lui Grigore vodă Ghica*, redactată în 1775, la „venitul Hătmăni” cu 50 de lei bani noi este notat „Căpitanu de Puțani, cu 200 călărași menzalgii”¹⁵. În subcapitolul *Rânduiala dregătoriei ținuturilor – în ce chip să se urmeze, din Așezământul lui Gr. Alex. Ghica Vodă prin care se regulează lefurile și veniturile boeririlor Moldovei*, la „pocloanele pe fiește care an” sunt trecuți „50 lei, de la căpt. de călărași ot Puțeni”¹⁶.

Veniturile acestor funcționari trebuie să fi fost destul de frumoase, astfel încât, la 18 iunie 1780, „asistăm” la tranzacția ce avea loc la Bârlad între jicnicerul Mihalache Cerchez și Moscu Pop Ion, căpitan de Puțeni, cel din urmă achiziționând un loc pe ulița veche cu „11 perechi de dughene tot supt un acoperământ” cu „una mie cinci sute de lii”¹⁷.

Dacă tot am vorbit despre veniturile căpitanului și călărașilor de Puțeni, trebuie spus că și aceștia, la rândul lor, ca toți „funcționarii” de altfel, cotizau în beneficiul unor autorități superioare. Este cazul pârcălabului de Galați, care avea dreptul la o serie de plocoane încasate de la personalul din subordine, de două ori pe an, câte jumătate, la Sf. Gheorghe și la Sf. Dumitru. Între alții, contribuiau căpitanul de călărași ot Puțeni cu 50 de lei, iar corpul călărașilor ot Puțeni cu 100 lei; comparativ, „postul” similar de la Pechea datora Pârcălabiei doar 30 de lei pe seama căpitanului și 50 de lei călărașii¹⁸.

Prezența călărașilor, dar și a călătorilor care tranzitau drumul, a dus la înflorirea unei mici economii locale, după cum o sugerează „banii împliniți de pe la târguri pentru dughene și crăcime”, unde pentru intervalul ghenar, februar și martie 1823, cu 100 lei sunt consemnate și „crăcimile ot Puțani”¹⁹. Desigur pentru aceeași rută solicita Dimitrie Moruzi în anul 1841 permisiunea autorităților de a introduce câteva diligențe care să asigure legătura dintre Galați și Tecuci²⁰.

(va urma)

Note:

1. E. Diaconescu, *Vechi drumuri moldovenești. (Contribuțiuni în legătură cu luptele lui Ștefan cel Mare pentru ocuparea domniei)*, în *Lucrările societății geografice „Dimitrie Cantemir”*, vol. II, 1939, Iași, p. 12, 64.

2. N. Iorga, *Un drum la Țarigrad în secolul al XVIII-lea*, în *Revista Istorică*, 10, 1924, pp. 245-248.

3. *Catalogul documentelor moldovenești din Arhiva Istorică Centrală a Statului*, vol. III (1653-1675), București, 1968, p. 47, nr. doc. 117.

4. „Bătrân(ul)” este denumirea dată unui „trup” de moșie rămas de la strămoși (moștenit).

5. *Catalogul documentelor moldovenești...*, p. 110, nr. doc. 430.

6. Constantin Andreescu, *Documentele satului Măcișeni din Ținutul Covurluiului*, în *Arhiva Românească*, X, 1945-1946, pp. 262-267, doc. nr. XXV-XXVII.

7. Despre căpitanii de inut vezi N. Soicescu, *Curteni și slujitori*, București, 1968, p. 238, 243, 255; despre căpitanul de Covurlui vezi P. Păltănea, *Istoria orașului Galați. De la origini până la 1918, partea I*, Galați, 1994, p. 89.

8. Biblioteca Academiei Române, mss. Românesc, nr. 237, fila 106; *Studii și documente cu privire la istoria românilor. Vol. VI. Cărți domnești, zapise și răvașe, partea a II-a* (ed. N. Iorga), București, 1904, p. 232; *Condica lui Constantin Mavrocordat* (ed. Corneliu Istrati), II, Iași, 1986, pp. 157-158, doc. nr. 390.

9. *Condica lui Constantin Mavrocordat...*, pp. 159-160, doc. nr. 392.

10. *Ibidem*, pp. 438-439, doc. nr. 1089.

11. Direcția Arhivelor Naționale Istorice Centrale, *Documente istorice*, LXXV/76; Biblioteca Academiei Române, mss. Românesc, nr. 929, filele 438-438v; *Catalogul manuscrisurilor românești*, tom III (întocmit de I. Bianu și G. Nicolaiasa), nr. 729-1061, Craiova, 1931, p. 315. Pentru numirea lui Enache Costandache pârcălab de Galați vezi P. Păltănea, *op. cit.*, p. 193, nota 705 cu principalele trimiteri la surse.

12. *Documente referitoare la familia Callimachi* (adunate, publicate și întovărășite de o prefață de N. Iorga), II, București, 1903, p. 93; Gh. Ghibănescu, *Sama vistieriei Moldovei din anul 1763 (iunie-decembrie)*, în „Ioan Neculce”, 5, 1925, p. 75.

13. Gh. Ghibănescu, *Sămile vistieriei Moldovei pe lunile iunie, iulie și august 1974*, în „Ioan Neculce”, 9, 1931, p. 44, 46.

14. G. M. Dăscălescu, *O catagrafie necunoscută a ținutului Covurlui din 1774*, în *Revista Arhivelor*, VIII, nr. 1, 1965, p. 211.

15. *Istории și documente cu privire la istoria românilor. Vol. XXII. Documente interne* (ed. N. Iorga), București, 1913, p. 18.

16. Th. Codrescu, *Uricaru sau Colecțiune de diferite acte care pot servi la istoria românilor*, vol. XIX, Iassi, 1891, p. 364.

17. *Documente bărlădene, vol. II. Acte de proprietate ale Casei Obștiei Târgului Bârlad* (adunate de preot Ioan Antonovici), Bârlad, 1912, pp. 59-60, nr. doc. XLV.

18. P. Rășcanu, *Lefile și veniturile boeririlor Moldovei în 1776*. Document de la Grigorie A. Ghica V.V., Iași, 1887, p. 50; Th. Codrescu, *Uricaru sau Colecțiune de diferite acte care pot servi la istoria românilor*, vol. XIX, Iassi, 1891, pp. 364-365.

19. *Documente și cercetări asupra istoriei financiare și economice a Principatelor Române* (ed. N. Iorga), București, 1900, p. 122.

20. N. Edroiu, M. Pintilie, D. Pintilie, Gh. P. Ionică, *Comuna Valea Mărului. Studiu monografic complex – Puțeni și Mândrești*, Cluj, 2003, p. 69.

Octavian Mihalcea

DESPRINDERE

ar trebui tăiat profilul cândva
suntuos al metalelor
migratoare la umbra pasului
zilnic neliniștitor

roți glisante luminează distanțele
ruinele sunt oglinzi adânci

se întoarce judecata destinului
corespondență subtilă
cu desprinderea speculativă
fără nume

FEREAȘTRA APEI

necunoscute aluzii denumesc perspectiva
cea mai atrăgătoare pentru ochi

întotdeauna adevărul decorativ
deschide fereaștra apei
mereu cu brațul drept
fără scufundări atroce

până la urmă soarele
va fi al nopților noastre
îndepărtare undeva
pe scena covârșitoare

ALBRECHT

anima – animal prăbușit în trup

aici nu există dublu
sărutările gonesc extazul
între fantezii de interior
care adoră compasul
dimineții lui Dürer
fructul câtorva morți fericite

aspru ancadrament nemțesc
ca și când ți-ar putea dovedi revelația
despre totuși pericolele sufletului

PREA MULTĂ FINEȚE

prin dramaticul palat
numărăm mâini mișcătoare
viziune retro a lui
Edward Burne-Jones

alfabetul treptelor aurii
devine obligatoriu

nu mai simplifică nimic, Luna

fie binecuvântată filosofia vișinie
travestită în crai răpuși
din prea multă finețe

PESTE CÂMPURI

această nouă ținere
aproape învăluie capul

arderi nedefinite
vor plana pe lângă
demnitatea clopotului

vorbim despre inscripții amuțite
perle mușcătoare
singurătatea aurului

ușile sunt aici
dreptunghiuri peste
câmpuri înflăcărare

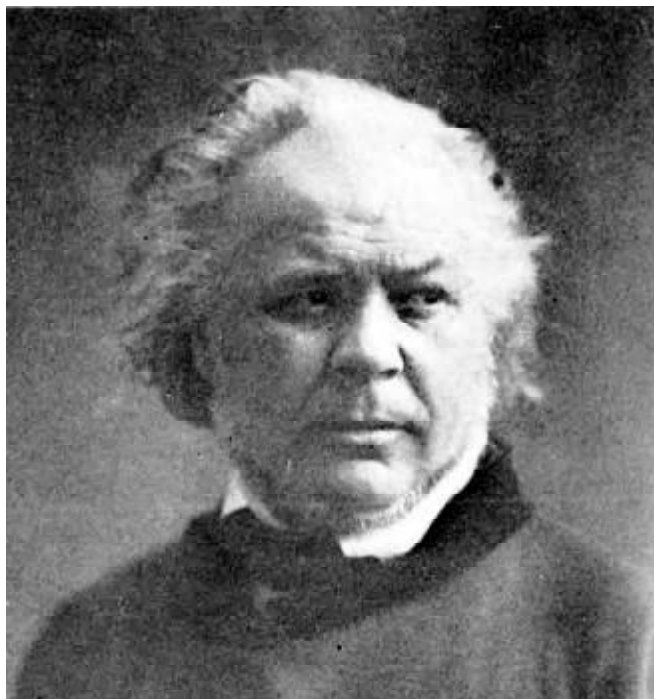
POEZIE

OPUS

se vor schimba întoarse trupurile
sângele va fi din nou aproape
în rana știută a nopților calde

ceea ce era acolo jos
nu poate nicicând evada
spre singura lumină roșie

domol domol uită ascunsele urme
va răsări astrul opus

Daumier, foto Nadar

BUCĂȚI ASCUȚITE

alegeam mângâierile ierburilor proaspete
profil zburător înspre posteritate

imitam ceruri violete de care spânzurau
inflamabile diamante vechi sulițe
și numeroase flori captive

era un vis asediat
mari bucăți ascuțite
vegheau centrul păduros
unde viețuia necunoscutul
suspîn al întunericului

GUST

amintiri estompate despre o putere
sau o durere sau un orgoliu infinit
printre inimi negre care ascultă
doar acordurile îndepărtărilor secrete

subit ritmul enigmei devine foarte sonor

anateme uneori indescifrabile
întâlnesc voluptatea
dorință complice cu artificul

Daumier, Autoportret - bronz, foto J. Jehan

Dina Cuvata

MACEDONIA

CA ADIERE

Aşa cum păstorii în peştera din Betleem
Au devenit protectorii naşterii Tale,
La fel şi aromânii din Macedonia şi Tesalia
Au fost oamenii care l-au chemat şi l-au
Aşteptat pe apostolul Pavel.
A venit Pavel şi a spus Cuvântul
Şi a prins rădăcini pentru lume, a devenit Binele,
Pacea, Credinţa şi Speranţa
Mântuitorul va veni şi va judeca şi va răsplăti.
Judecată aşteaptă şi Suflul
Care trebuie să plătească
Şi mintea care face şi gura care spune.
Suflă *Fuuu* şi-ntotdeauna binecuvântează-l pe
aromân.

Îi cântăm: *Acuma, întotdeauna şi în vecii vecilor.*
Amin!

BAT CLOPOTELE

Blestematele,
Visele mă omoară,
Inima o fac neagră, o usucă.
Cu fiecare zori puterea se împuţinează,
Cu fiecare zi ghemul se scurtează.

O, aromânii mei, staţi puţin!
Acolo unde vă găsiţi
Grele blesteme o să ne stârpească
Atunci când nu auziţi, că mormintele ne cheamă?

Nu plecaţi, fraţii mei, staţi!
Norii însângeaţi,
Lacrimile ne dau ultima speranţă.
Blestemul din vremea bunicilor nu ne lasă
Nu renunţa la noi!
Aromânii mei, nu mă lăsaţi singur,
Bat clopotele vieţii, şi nu ale morţii!

EU SUNT ACASĂ LA MINE

Eu sunt acasă la mine, în Patria mea,
În iubita şi draga Macedonie.
Nimeni nu mă poate da afară,
Sau să-mi facă ceva.
Dar e chiar aşa?
Şi oamenii şi casele îmi sunt dragi
Şi, iarăşi, dacă ies în balconul meu
Casele şi mahalaua mi se par ciudate:
Oamenii parcă îmi sunt străini
Mă simt ca şi când locuiesc în pustiu...
Eu sunt însemnat cum capra între oi;
Alţii mă fac aşa...
Chiar şi aromânii mei
Se ruşinează să dea mâna cu mine ...
Doamne, iartă-mă. Doamne, ajută-mă!
Scopje, 1989.

NOI SUNTEM...

Noi suntem nepoţii Pindului
Şi fiii Gramostei şi Moscopolei!
Mormintele strigă.
Aceia care strigă, au sorbit soarele
Şi acuma întunericul ne omoară,
Luna ne plânge,
Stelele ne conduc prin ceaţa
În care de mult am căzut!
Balcanii, noi i-am umplut cu cimitire.
Cimitirele acum devin locurile sfinte.
Ne cheamă, ne spun încotro s-o luăm!
Oameni buni, ţineţi drumul drept!
Nu vă abateţi!
Să nu călcaţi pe cel care doarme-n pământ,
Poate că e un bunic, o bunică, nu se ştie!
Poate că au murit de tineri şi cine ştie
Cât i-au mai plâns aromânii ...

SĂ NU VĂ ATINGEȚI DE POEZIA MEA!

Am scris o poezie pentru tatăl meu,
 Pentru mama mea, pentru oamenii dimprejurul meu.
 Apoi, am ales, frământarea,
 Ca olarul care frământă lutul.
 În sfârșit, mi s-a părut o treabă bună –
 Șase zile am lucrat.
 A șaptea zi, mi-am zis, mă voi odihni puțin.
 m-am odihnit, ca toți meșterii!
 Iar luni – minune:
 În locul tatălui, a stat Mântuitorul,
 În locul mamei, Maica Domnului,
 În locul oamenilor, Ioan Botezătorul cu Sfinții toți!
 Împrejurul meu răsuna:
HRISTOS A ÎNVIAT – ADEVĂRAT A ÎNVIAT!
DAR DE DATA ACEASTA ȘI PENTRU
AROMÂNI!
 Amin! Aliluia! Amin! Aliluia!

Daumier, foto Nadar

POEZIILE MELE SOLDAȚI

N-aș putea să vă ofer
 Mai puternici soldați decât poeziile mele.
 Scuzați-mă, dar poeziile mele sunt puternice
 Și înarmate cu săgeți fermecate.
 Cu ele puteți cuceri
 Oricare cetate, oricare popor.
 Cu ele, numai pe mine, autorul lor
 Nu mă puteți înfrânge –
 Eu sunt în fiecare din ele.

TREABĂ CUNOSCUTĂ

E cunoscut că poeziile
 Trăiesc mai mult decât autorul.
 Mie, sincer să vă spun, nu-mi pare rău
 Că voi trăi mai puțin decât poeziile mele.
 Mie îmi pare rău că nu va fi
 Cineva să le apere de preamulții dușmani!
 Sărmanele poezii cu atâta chin scrise!
 Odată cu nimicirea lor
 Vor o oră și limba aromână.
 Poeziile mele nu sunt numai poezii,
 Ele sunt și identitatea aromână,
 Poporul, cultura și civilizația!

Daumier, Autoportret - bronz, foto J. Jehan

Sfântul Petru în Lanturi (IV)

(fragment din romanul *Pe malul de lut al fluviului*)

Ioan Gh. TOFAN

Elena Panait, înconjurată ca de obicei de moșeți și doamne mai în vârstă, le dădea amănuntele de mai sus, dar și altele:

- Trebuie să mai știți că în 1933 statul român, spre cinstea lui, a comandat italienilor o copie a Columnei lui Traian. Copia a fost executată, în mod fidel și la aceleași dimensiuni, din ciment alb amestecat cu praf de marmură. Din 1972 ea se află expusă, pe bucăți, într-o sală a Muzeului Național de Istorie din București.

- Dar dumneavoastră știți că un român de-al nostru, Badea Cârțan, încălțat cu opinci, a ajuns pe jos din România până aici? îl mănca limba pe brunetul din Constanța.

Ghida își micșoră ochii:

- Mă bucur domnule Nicu că știi acest lucru. Numai că, vezi dumneata, Badea Cârțan, român sadea cum de altfel ai precizat, a plecat atunci din Imperiul Austro-Ungar, nu din România. Pe vremea aceea, în 1896, când a venit pentru prima dată la Roma, Transilvania, de unde era de loc, aparținea Imperiului. Abia după douăzeci și doi de ani avea să se unească cu patria mamă, România.

- Așa e. Scuze că m-am băgat în seamă, se scărpină în cap constănțeanul.

- Nu-i nimic, surâse cu îngăduință ghida.

Ieșiră cu toți într-o arteră mare. Aflară că era Via del Corso. Cu ochii pe sus, românii se uitau la clădirile de patru etaje tencuite în culori diferite - cafeniu, gri sau crem. La o intersecție întâlneau mai mulți turiști care se deplasau silențios pe un fel de biciclete motorizate, cu cele două roți așezate pe aceeași osie, ca la o șaretă, osie ce avea deasupra o platformă pe care stăteau în picioare. Se țineau cu mâinile de un ghidon așezat exact perpendicular pe acea punte, mișcându-l dreapta sau stânga, după cum aveau nevoie să se deplaseze.

Ionel îi dădu un cot brunetului, alături de care mergea:

- Ai mai văzut până acum așa drăcie? Pot înțelege că sunt acționate de un motor, dar nu pricep cum

de-și pot păstra echilibrul fără să cadă în freză. Știi cumva ce sunt? Parcă ziceai că ai mai fost în Italia.

- Măi nene, eu am fost în vizită la frate-miu, nu într-o excursie ca asta. E stabilit de vreo zece ani într-un sat sau orășel din sud, că n-aș ști să-ți spun ce-i până la urmă, dar n-am văzut asemenea parascovenii. Știi mata că satele lor au ulițele asfaltate sau pietruite, nu pline de țărână sau glod ca ale noastre?

- M-ai lămurit buștean, ce să zic, clătină nemulțumit din cap.

Abia acasă, luându-l la întrebări pe domnul Google, află că bizara bicicletă, denumită *segway*, era acționată de motoare electrice așezate sub platformă, motoare care împreună cu un mic computer, poziționat tot acolo, îi asigurau echilibrul.

Elena Panait, repezită și sportivă, după cum îi era felul, îi alergă pe Corso fără să-și facă probleme că cineva ar putea să mai rămână în urmă. Abia pridideau să-și arunce privirea în lături. Trecură pe lângă un palat cu trei etaje, ridicat probabil în perioada Renașterii, având cornișa de la acoperiș crenelată și ferestrele dreptunghiulare, cele de la etajul întâi fiind despărțite pe verticală, exact la mijloc, de colonete subțiri, fragile. Se chinuia să fotografieze din mers edificiile care-i atrăgeau atenția, dar și mulțimea care se revărsa pe Corso din străduțele înguste, umbrite de clădiri vechi de secole. Sus, în firide sau nișe, statui impozante priveau în zare, absolut pasive la animația străzii. O clădire mare, pătrătoasă și roșcată, cu un aer întunecat de temniță, cu două etaje și cu turn nu prea înalt, ridicat pe unul din colțuri, asemenea unei campanile retezate la jumătate, îi atrase atenția, întrebându-se ce oameni mișună prin ea. Steagurile de la intrare dădeau de înțeles că ar putea fi o instituție a statului.

La un moment dat ghida se opri în mijlocul trotuarului larg, cerându-le să se apropie:

- La capătul străzii Corso, în direcția în care mergem, se află Piazza del Popolo, adică Piața Poporului. Acum este ora 11.30. Bănuiesc că vi s-a cam făcut foame. Pe străzile laterale, la parterul

clădirilor sunt tot felul de mici restaurante, pizzerii, cofetării, gelaterii, unde puteți să mâncați repede ce vă place. Puteți găsi și tot felul de produse de patiserie ieftine, dacă nu vreți să scoateți prea mulți bani din buzunare. Aveți trei sferturi de oră la dispoziție ca să luați o gustare și să ajungeți apoi în Piazza del Popolo. Eu o să vă aștept lângă obeliscul pe care este imposibil să-l ratați pentru că se află exact în mijlocul pieței. Am chemat autocarul care ne va lua aproape din mers. V-am spus dimineață că nu are voie să parcheze prin oraș. Dacă nu ajungeți până la 12.15, am plecat. Nu stau după nimeni, să vă fie clar. Dacă totuși întârziți, opriți un taxi și-i cereți să vă ducă la hotel CENTER 1. De nu vă descurcați, îi arătați șoferului cartea de vizită pe care v-a dat-o recepționarul. După-amiază, la orele 17.00, toată lumea jos. Ne vom întoarce în oraș pentru celelalte obiective prevăzute în programul agenției. Ne-am înțeles?

- Hai bătrâne, să nu mai pierdem timpul. Mă roade la ramazan, îl trase de mânecă Nicu.

Străbătura în viteză două străzi din cele perpendiculare pe Via del Corso, prima extrem de îngustă, străjuită de clădiri coșcovite, pe care erau parcate zeci de scutere, iar alta cu mai multe tarabe pe care erau expuse fructe și legume, până nimeriră pe cea de-a treia unde firmele aproape că nu țipau, atrăgându-le atenția că acolo era o *trattoria* sau un *ristorante*, cam aceeași Mărie cu alte cuvinte. Afară, în plină stradă, mesele protejate de umbrele sau copertine te îmbiau cu fețele de mese cadrilate în pătrățele roșii, alternând cu cele albe, pe care erau așezate șervețele cu tacâmuri argintii, perfect lustruite. Aleseră o mică locanță denumită *Ristorante Ecce Bombo*, amândoi întrebându-se aproape într-un glas cum naiba s-ar traduce asta. Tălmăciră că-i bombă când intrară în sălița îngustă unde pe stânga era barul, iar pe dreapta două mese abia încăpeau lipite de perete. În fund se vedea ușa deschisă a bucătăriei, de unde mirosurile pătrundeau în voie. Rezemat de tejghea un bărbat suplu și înalt, cu părul alb dat peste cap, patronul presupuseră, îi privea încruntat. Îngăimără un *buon giorno* la care bărbatul le răspunse mormăit. Părea că în crețurile adunate la coada ochilor adunase atotcunoașterea lumii, dar mai ales plictis și greață. Cu încetineală trecu în spatele tejghelei din pal furniruit, cu pretenția de a imita lemnul, de unde continuă să-i privească alb. Comandară câte un coniac, dar când Ionel voi să se așeze la una din mese prietenul îi șopti:

- Stăm jos, dar după ce bem cocârțul în picioare. La masă băutura ne costă dublu.

La uitătura buimacă brunetul îi răspunse:

- Nu și haleala.

Gura patronului se strâmbase într-o grimasă disprețuitoare. Se părea că nu-și găsisese fraierii încă, dar ziua era mare. În definitiv nu era obligat să știe toate limbile pământului, nici ale amărăților ăstora, de pe unde i-o fi adus Dumnezeu în *Cetatea Sfântă*, venetici de prin Balcani, putea să parieze, băga-și-ar prin mamele lor să-și bage, ca să le spună care sunt regulile în cârciuma lui, ca de altfel în toate. Uite însă că ăștia le știau, lua-i-ar dracu'!

În picioare, precum caii la adăpătoare, băură coniacul din câteva înghițituri. Nu aveau timp să-l savureze. Gustul le rămase totuși pe cerul gurii. Licoarea avea ceva din savoarea coniacului Zarea de altădată, îi zise constănțeanului, când franțujii nu le luaseră patentul fabricării coniacului și al șampaniei. Asta întâmplându-se, ehei, pe vremea lui nea Nicu, când încă nu se împuțise treaba și găseai de toate în magazinele ALIMENTARA, de la băuturi originale, de la mama lor, la alimente de care-ți doreau mușchii și te țineau buzunarele, toate naturale și cu gust adevărat, nu de săpun ca acum. Cei doi se așezară apoi la una din mese. Ionel răsfoi repede cartea cu meniuri sub privirile inchizitoriale ale patronului care trona la bar. Căzură de acord să comande *chicken* sau *pulcino*, adică pui, după cum scria în engleză și italiană sub fotografia în care se lăfăia o orătanie dolofană, arămită de dogoarea cuptorului. Comandară și două chifle mari, pufoase. Farfuriile le-au fost aduse de o fetișcană slăbuță și pistruiată, încinsă cu un șorț alb cu danteluță.

- Știi cu cine seamănă fata asta? îl întrebă pe constănțean, în timp ce saliva, uitându-se la aripioarele anemice de pui din farfurii, așezate pe un pat de sos gros, cafeniu, în care se rătăcise câte o roșie cherry minusculă.

- De unde pușca mea să știi? răspunse mecanic amicul, total neinteresat, repezindu-se hulpav la aripi.

- Cu Rita Pavone, o cântăreață din vremea tinereții mele. Pe cât de mică și ștearsă la înfățișare era, ca și fătuca asta, pe atât de puternică avea vocea.

- Bravo ei, aprobă brunetul, începând să înfulece.

Mâncară cu nesaț aripioarele care se dovediră a fi delicioase. Se așteptaseră la niște bulane de găină, dacă nu chiar la jumătate de pui, dar ce să-i faci? Reclama-i una, ce ți se pune sub nas e alta. Roaseră fiecare osicior și șterseră bine sosul picant cu bucățele de chiflă până farfuriile rămaseră albe ca linse de piscică. Voiră să comande și câte un pahar de chianti, dar se răzgândiră după ce văzură nota de plată pipărată pe care fata pistruiată se grăbise să le-o întindă.

(va urma)

De la un primus...

Violeta IONESCU

După război, febra îmbogățirii îi cuprinsese pe toți, fie ei nevoiași lipiți pământului, scăpătați ori chiar mai înstăriți, fiindcă vorba ceea: „banii nu aduc procopseala, ci procopseala aduce banii”!... Oricum ar fi, nimeni nu mai vroia să moară de foame, să rabde ori să se sacrifice pentru indiferent ce. Să câștige, da, asta își dorea fiecare, și dacă se putea, peste noapte. Unii chiar reușeau și încheiau tranzacții fabuloase, cu minimum de efort și cu risc asumat.

Așa le-a mers un timp și protagoniștilor povestirii noastre, un agent de asigurări, un jandarm și un pompier, care s-au întâlnit într-o seară în restaurantul de la parterul hotelului „Macedonia” din strada Portului, al lui Simion Gheorghiu - negustorul cinstit și respectat, cu ditamai palatul pe Domnească, colț cu Gamulea, director de încasări la Uzina de gaz și fost președinte al comitetului școlar al liceului „Vasile Alecsandri”. Mulți veneau aici, fiindcă știau că găsesc o mâncare bună, un vin de calitate și o „domnișoară” cu vizită regulată la doctorul Dacian, cu toate că, oficial, localul avea doar program artistic, nu era și bordel. Aici se dansa în fiecare seară, niște biete *diseuse* țipau pe o scenă improvizată, în timp ce în separeuri se puteau încheia în voie afaceri dintre cele mai deochiate. Numai când venea vreo razie și se făcea control la camere ieșea cu scandal și se lăsa cu amenzi usturătoare. Dar nu se ajungea până la închiderea localului, căci domnul Gheorghiu știa unde să plătească și treburile intrau în normal. Măcar până-și cheltuia agentul banii...

La orele serii începeau să se adune aici traficantii, bișnițari, cuțitari, vântură-port veșnic în căutare de vreo slujbă sau de ceva chilipir, dar și oameni de bună credință, hamali, marinari, aviatori, ofițerași, atrași de saramura coanei Caliopi ori de „domnișoarele” ei, ascunse pe după perdele.

Cei trei stăteau așa, la o măslină și o ulciacă cu grasă de Cotnari, și meditau adânc. La un moment dat, agentul de asigurări sparse tăcerea:

- Măi, Ionică, tu ești jandarm, după câte știu eu. Ce soldă îți dă ție statul, ia să aud?

- Ei, nimica toată, acolo, niște firfirici...

- Și tragi, tată, nu glumă, tragi! Bagi la pârnaie

infractori periculoși!... Da' tu, Pandelică, câștigi mai bine la pompierii tăi?, că și acolo se muncește din greu...

- Muncim de ne sar capacele! Că presiunea la tulumbe tre' s-o faci din pompă, nene! Zece inși mișcă pistoanele alea, să țâșnească apa prin furtun. După un sfert de ceas, ne scoate poliția din cordon și bagă alții la împins. Că de, oameni suntem. Și câștigăm, da' experiență, că altceva...

Mai traseră pe gât un rând și jandarmul întrebă și el, ca să se afle în treabă:

- Probabil tu, Sterică, la voi, acolo, la „Naționala Generală”, câștigi mai bine, nu-i așa?

- Ei, eu, în funcție de câți asigurați aduc, atâția bani iau. Și cum lumea de azi nu se mai asigură, că bani nu are...

- Ei, n-are!

- Vorba vine, zic și eu. Cutremure nu prea mai sunt, ca să aibă de ce se speria, inundații, în Galați, de când s-a ridicat digul, nu mai sunt... Incendiile ar mai fi ceva, dar și astea-s destul de puține.

- Păi, să le facem să fie mai multe, râse pompierul, nu se poate?

- Ba se poate, de ce să nu se poată, consimți asiguratorul, dar să vedem cum!...

Lumea începu să bată din palme. Pe scenă tocmai își ridica poalele o *chanteusă*, ca la Moulin Rouge.

Mai raseră o ulciacă până la fund, după care, jandarmul zise, mai precaut:

- Măi, să nu vă vină în gând vreo drăcovenie...

La care, Sterică roti ochii în jur și arătă spre masa din față:

- Îl vedeți pe ăla care zvârle cu bani în baletiste? Știți ce meserie are?

- Cum să știm? Îl cunoști tu?

- E spărgător de vase, dom'le, nici mai mult, nici mai puțin. Sparge vapoare și le dă la fund.

- Ei, nu se poate!

- Ba de ce să nu se poată? La noi, totul se poate. E o artă și asta, nu credeți? Să spargi un vapor și să scapi cu viață... Și, mai ales, să te alegi și cu ceva parale de la armatorul care încasează asigurarea pe deasupra. Toată lumea are de câștigat. Ei, ce ziceți? La uscat, de ce nu am pritoci și noi o afacere „curată”, ca asta?

- Să scufundăm ce? întrebă pompierul.

- Ei, că n-avem ce! Găsim noi...

- Se fac și la uscat „scufundări”, sări jandarmul, trebuia

aia cu capacele de la canalizări... Unii le fură, le duc la fier vechi, de acolo la turnătorie de pe Cereș..., de unde Primăria le cumpără și le pune la loc!...

- Ei, vezi că știi?, făcu asiguratorul. Tot așa ceva o să facem și noi. O să vă învăț eu acușica cum se câștigă bani fără să te doară capul. Voi nu trebuie decât să-mi găsiți proprietari de încredere, care mai întâi să se asigure la mine, după care să consimtă să-și dea foc la casă. Și, mai departe, știu eu ce am de făcut!...

Sterică asiguratorul simți că venise momentul să-și desăvârșească opera de inițiere și continuă:

- Citez din memorie, ca să știți și voi: „Activitatea societăților de asigurare cu capital privat, care funcționează în România la ora actuală, vizează prioritar ramurile: incendiu și transport”. Transport nu ne interesează, noi ne axăm pe incendii. „Se asigură clădiri și bunuri.” Proprietari să fie, că banii curg, fie că e casă ori sediu administrativ, hală de producție, utilaj, stoc de marfă etcetera. Ați înțeles? Voi găsiți-mi oameni de încredere.

- 'Nțeles, șefu'! Lac să fie, că broaște...

- Hai, la treabă!

Prin ianuarie 1932, seria vălvăților „accidentale” care pârjoleau Galații a început din Valea orașului, de pe străzile Etna și Vezuviului. Se aprindeau locuințe, prăvălii, depozite, magazine... aproape în fiecare zi câte una. Poliția sosea la fața locului, înconjura cu cordon zona și alegea dintre gură-cască vreo câțiva bărbați să ajute la pompe. Numai că ele, pompele, cu pompierii aferenți, întârziu să apară... Sărea lumea cu găleți, cu ce apuca, până când, în sfârșit veneau și tulumbagiilor salvatori. Și, într-un târziu, focul se stingea. Proprietarii, cu polița de asigurări scăpată ca prin minune din incendiu, se prezentau să-și primească banii și... primeau – ei, nu atât cât li s-ar fi convenit, dar suficient cât să-și ridice o casă nouă, cu mobilă mai acătării și să-și pună pe picioare și o mică afacere, ca să nu rămână păgubași. Și toată lumea era mulțumită: proprietar, constructori, zidari, tâmplari... Meserie, nu alta!

Despre Ionică, Pandelică și Sterică, ce să mai vorbim!... Lista așteptărilor, copiată în trei exemplare, era lungă... Ajunseseră să-și dea întâlnire: „Măi, fii atent, în seara asta ne vedem pe Războieni, la 82. Să fiți pregătiți cu tot ce trebuie...” Totul era programat, totul se afla sub control.

Dar, se spune, nu poți să primești mai mult decât ești în stare să duci.

Într-o zi uscată și vântoasă de vară, pe la orele prânzului, când nimeni nu se aștepta, clopotele bisericii

„Sfântul Haralambie” din deal au început să bată năvalnic, nu a sărbătoare, ci a primejdie. Cineva veni în goană să anunțe pompierii că a luat foc o casă, din senin, și focul se întinde între Serei și Movilei.

Ce să fie asta?, se impacientă Pandelică, uitându-se în agenda lui secretă. Analiză cu atenție fiecare foaie, dar nimeni de pe străzile astea nu figura pe lista lui. „Na, belea! Să fie pe lista lui Sterică? Sau a lui Ionică? Sau... Asta ne mai lipsea!”

Până să ajungă mașinile cu tulumbele, vântul a împins flăcările și pârjolul s-a extins și mai mult. Acolo, coșmeliile erau construite din material ușor inflamabil, lipite spate în spate și se aprindeau repede una de la alta. La un moment dat, tot cartierul părea o mare de flăcări. Cinci ore s-a tras la pompe, din două străzi diferite, să stingă focul la șapte imobile care până la urmă au ars din temelii.

La anchetă s-a constatat că pe proprietatea lui Froim Davidovici, din Serei 49, un birjar a încercat să lipească un cauciuc de trăsură și a topit o soluție la flacăra unui primus. Mașinăria a luat foc și a făcut explozie, aprinzând și garajul din scânduri.

Nu mai puțin de patruzeci familii au rămas atunci pe drumuri. Paguba a fost estimată la 3 milioane lei.

Și cum majoritatea sinistraților erau foarte săraci, Primăria a trebuit să caute modalități de a-i ajuta, iar societățile din urbe să organizeze baluri de binefacere în sprijinul lor.

Ipoteza că focul ar fi fost pus de o mână criminală nu a avut temeii, întrucât imobilul Davidovici nu era asigurat. Oricum, din cea mai mare catastrofă provocată de un incendiu în Galați, nimeni nu a avut de câștigat.

Ionică, Pandelică și Sterică? N-au mai fost văzuți de atunci niciodată. Se crede că și-au luat tălpășița din urbe, care pe unde au apucat, de li s-au șters urmele pentru totdeauna. Poate s-au mutat în alt oraș...

a UTC în Berlinul de Est.

„Am scris două cărți care criticau sistemul, dar care apăruseră cu toată cenzura. Aveam o mică aură în mediul intelighenției comuniste. Am fost alături în avion și am discutat tot timpul”, își amintește Petru Popescu. Timp de câteva luni, în 1973, tânărul autor o va frecventa pe fiica dictatorului în timpul unor întâlniri pretins întâmplătoare la UTC și în timpul unui turneu al lui Ceaușescu în America de Sud, Petru Popescu însoțind delegația din partea presei române.

„Fiica Faraonului”, cum o denumește, îl fascinează.

„Vivace, sveltă, pasională, spirit ascuțit, suavă, avea totul pentru a seduce un inocent ca mine”.

Urmăriți permanent de Securitate, cei doi tineri întrețin o relație de fascinație reciprocă, esențialmente platonice.

Privilegiu rar, tânărul scriitor descoperă o Zoie în intimitate: „își adora tatăl și îi ierta toate excesele, justificate în ochii săi prin suferințele din tinerețe. Era în conflict cu mamă-sa, tiranică și care îi critica toate alegerile. Suferea din cauza acestei supravegheri permanente, dar se obișnuise, era prețul de a fi atât de aproape de putere.”

Chiar dacă nu critica regimul, aprobând toate opțiunile tatălui și sperând doar într-o „întinerire a Partidului”, ea este cea care îl convinge pe Petru Popescu să fugă.

„Eram în Peru, mi-a spus că nu credea că voi mai putea multă vreme să scriu genul de romane ce îmi aparțineau și că mi se va aminti ce înseamnă adevăratul socialism”.

Câteva luni mai târziu, invitat la universitatea Iowa, Petru Popescu pleacă în SUA cu aprobarea personală a lui Nicolae Ceaușescu, fericit să scape de un pretendent indezirabil. Nu va mai reveni.

Zoia își caută mai departe calea emancipării.

Se va căsători, pentru scurtă vreme, contra voinței părinților, cu un profesor de istorie, Dinu Angelescu.

Cuplul nu a primit locuință și a trebuit să locuiască sub același acoperiș cu Ceaușeștii.

Divorțul a venit rapid. Elena Ceaușescu a distrus toate amorulile fiicei sale.

În 2013 Zoia a declarat:

„Mama ne-a pus, pe cei trei copii, sub supraveghere. Un gest dictat de grijă, de o dragoste care poate fi numită exagerată. Informațiile furnizate părinților de securitate au provocat neînțelegeri între noi”.

Valentin, căsătorit cu fata unui adversar politic al lui Ceaușescu, se distanțează de familie.

Nicu, moștenitor desemnat și fiu preferat al Elenei, își începe ascensiunea spre sferele înalte ale politicii, simultan cu o viață de chefuri și excese.

Este incapabil pentru studii, chiar dacă absolvă fizica.

Devine prim-secretar al UTC și din 1982 membru al CC al PCR.

Alcoolic notoriu, cu adicție pentru jocuri de noroc, implicat periodic în scandaluri sexuale, este bun prieten cu unul din fiii lui Saddam Husein.

Toți trei copiii însă nu își contestă familia, nu își pun în niciun moment problema exilului.

Zoia este discretă și politic, și profesional. Este un element, se pare, strălucit la Institutul de Matematică.

În 1980 se căsătorește cu Mircea Oprean, inginer și profesor la Politehnică.

L-a cunoscut la Neptun prin intermediul vărului său.

Oprean are un dosar „beton”, fără probleme, iar Zoia a atins 30 de ani.

Cei doi sunt acceptați ca viitoare familie de București și se mută singuri în centrul capitalei.

Regimul politic se durifică, Zoia nu se implică.

În 1984 încearcă să apere de demolări unele monumente istorice din București, mai ales biserica Mihai Vodă.

La Revoluție, Zoia și soțul său își părăsesc casa ce va fi luată cu asalt de mulțime și se refugiază în cartierul Dorobanți, la un văr al Zoiei. După trei zile ia contact cu noile autorități și este arestată.

Va începe la televiziune o campanie de denigrare și ură a fiicei dictatorului: alcoolică, curvă, trăind în lux.

Va auzi procesul și execuția părinților prin pereții celulei de închisoare, căci difuzoarele bubuie.

La 40 de ani își pierde familia, reperate, casa.

Este judecată pentru distrugerea economiei naționale.

Va petrece 237 de zile în închisoare, întâi la Oltenița, apoi la București.

Slăbește masiv, scrie permanent scrisori, sie-și și soțului.

Este eliberată la 18 august 1990, la scurtă vreme după soț și fratele său Valentin.

Casa și toate bunurile i-au fost confiscate.

Își pierde și locul de muncă.

Este reangajată cu greu la Politehnică; în 1996 se pensionează.

În 1996 toate acuzațiile ce o privesc sunt retrase.

Nu și-a renegat niciodată convingerile procomuniste și tatăl.

„Eu sunt propriul meu trecut, ceea ce îmi definește esențial sufletul meu”.

Începe lupta în justiție spre a își recăpăta bunurile și cere confirmarea mormintelor părinților.

Dezvoltă câteva maladii canceroase succesive (plămân, colon).

Moare la 57 de ani, cu boala și vârsta semănând fizic din ce în ce mai mult cu tatăl său.

A cerut să fie incinerată.

La Sfântul Elefterie, preotul a refuzat să-i facă slujba. În 1980 Ceaușescu i-a dărâmat biserica.

Slujba i s-a făcut la biserița Sf. Elefterie vechi.

Și la sfârșitul vieții, Zoia Ceaușescu și-a purtat numele ca o povară.

LIVIA CIUPERCĂ

Prizonierul cercului *

Prea bine se știe, intuiția artistică este întotdeauna intuiție lirică, iar prin cuvânt meșteșugit se plămădesc idei menite a strălumi ființa; ființa mereu în stare de contemplație, de adâncire și de mistuire lăuntrică.

Conștient că „timpul toarnă/ în granit/ bucurii/ și tristeți...”, poetul Ioan Prăjișteanu dorește a retrăi cu intensitate emoțiile umanului – dinspre ceea ce a fost înspre ceea ce va fi, plasându-se, de preferință, departe de „jungla” urbanului, în liniște totală, în armonie cu natura. Și-n această tăcere ancestrală, în brațele solitudinii, ocrotitoarea, ființa se regăsește, dobândește stabilitate – și-aceea mult dorită „mană cerească”, inspiratoarea.

Oriunde s-ar plasa – și-observăm o multitudine de ipostaze ale vizualului – o singură, tainică și subtilă dorință primează. Imortalizare la cumpăna oniricului. Și-ntr-o așa benefică înlănțuire, rămâne-va el, „fiul” luminii, zămislișorul. „M-am izvorât/ sevă/ verde de copac/ și m-am dat strămoșilor/ să mă bea”.

Totul este cu mare atenție plănuit și plăsmuit. Și numai analizând arhitectura poeticului. În acest sens, surprindem, plăcut, o modalitate a frazării – prin subtilizarea perfectului compus, proiecție specifică naratologiei („m-am izvorât”, „am strâns petale/ de flori de câmp/ pentru baia de rouă...”, „am lovit pământul/ să audă și cei de dincolo/ că vreau să învăț/ cum să trăiesc,/ cum să mor,/ cum să iubesc...”), dar aici, în planul liricii, cu vădită intenție de a reînvia, după cum afirmă Tudor Vianu, „descripția naturii”.

Asemenea, pitoresc ni se revelă și imperfectul evocării lirice, cu-al său farmec, „la o margine de cer/ auzeam cum se nasc/ îngerii fără aripi...” Învăluiri de mister!

Timbrul vocal dominant este însă cel al prezentului, al concretului, al viului, chiar și sub protecție selenară: „Luna,/ abia trezită,/ se hrănește cu fluturi/ și-n liră plutitoare se transformă...”

Lecturând poezia lui Ioan Prăjișteanu – din recentul volum, *Prizonierul cercului* (Ed. Ateneul Scriitorilor, Bacău, 2011), la un moment dat, un gând pare-a străfulgera în adânc de adânc: „Omule! Viața ta întreagă... ca un ceas de nisip...” Și să fim siguri, Nietzsche are dreptate. Viața noastră se disipă asemenea unui „ceas de nisip”. În van totul, suntem niște „gângăanii” „scormonitoare” (o spunea răspicat și Apostol D. Culea, încă de pe la 1926) – și dacă avem inspirațiunea, doar o clipită de sinceritate cu noi înșine – de a filtra fațetele trecerii noastre, dar și forța de a ne descoperi acele „mărgelile negre” ale sinelui, translucire a firescului fi-va! Și chiar dacă ne vom simți înlănțuiți în cercul de zăbrele de fier ale propriei noastre conștiințe, înălțare fi-va, negreșit!

Acesta îmi place să cred a fi mesajul poeticesc al poemului *Constantă*, unul dintre cele mai profunde viziuni ale liricului, proiecție vizionară, dominantă, în acest volum, *Prizonierul cercului*. Un poem sinteză, formă mai profundă decât redescoperirea sinelui; o formă de ieșire din captivitate, precum un salt dincolo de fire, dincolo de real.

Ochiul și mintea, „ochelari priviri”, străpung, cu subtilitate, aproapele și departele, fie cu nostalgie (*Sfârșit de tristețe*), fie cu regret (*Pe plaja aurie*). Învăluiri ale eroticului, ale plăcerii simțurilor. Deopotrivă, umbră, lacrimă a tăcerilor prelungite, adăstare, „enigmatică țintă”, amurg.

Intuim poetului Ioan Prăjișteanu voința de „înfășurare” (subtil nor în neuitare), cu revărsări unduind romantic („când vârsta mea devine amurg”, „spre tine gându-l alung”), cu ecouri asonantice amintitoare de străluminările simboliste („frunzele se aud în amurg”), dar cu implantări în acest prezent milenar, înfrunzind o multitudine de emoții („în cercul care se strânge/ genunchii se vor frânge/ în unghiuri ascuțite”), eventual, „la o margine de cer...” Fanteziste întrebări formulate, sau intuite, se doresc „hrănite” dintr-o subtilă sete de cunoaștere; trudnică și nepotolită însetare contemplativă.

Cititorul s-ar putea simți cu adevărat înlănțuit în mrejele acestui mini-univers al lăuntricului și al plăcutelor stări contemplative.

* Ioan Prăjișteanu, *Prizonierul cercului*, Ed. Ateneul Scriitorilor, Bacău, 2011.

Conservare, restaurare sau reproducere?

Radu MOȚOC

România s-a confruntat în secolul al XIX-lea cu problema salvării monumentelor istorice greu afectate, printre care bisericile au fost cele mai numeroase.

Principele Carol I, care vizitase toate zonele țării, din care nu lipseau aceste valori de patrimoniu, a inițiat o acțiune amplă de restaurare apelând la specialiștii din Franța, care aveau una din primele școli de arhitectură din lume: *Ecole des Beaux Arts* (1671).

Cel mai reprezentativ arhitect francez specializat în domeniul restaurărilor de monumente istorice, disciplină recent înființată în perioada respectivă, care preda această disciplină era **Eugène Emmanuel Viollet-le-Duc** (1814-1879), autor al unor lucrări de restaurare la mai multe monumente importante din Franța.

Cel care va beneficia de această specializare de restaurator va fi și **André Lecomte du Noüy**, care a urmat aceste cursuri cu finalizare în anul 1861. La numai 25 de ani a fost numit Inspector al Monumentelor Istorice din Franța, după o activitate intensă depusă în Franța și în Orient în perioada 1863-1874.

La solicitarea făcută de Guvernul României în anul 1875, având la bază inițiativa principelui Carol I, cel desemnat de Al. Odobescu pentru această activitate de restaurator va fi Viollet-le-Duc. Acesta, fiind ocupat cu alte lucrări, îl recomandă pe arhitectul Lecomte du Noüy (1844-1914) pentru lucrările de restaurare la Curtea de Argeș.

Formația profesională a lui Lecomte du Noüy se înscria în tradiția științei arhitecturii din Franța, caracterizată printr-o rigurozitate a compoziției geometrice împletită cu o severă respectare a normelor de construcție în funcție de materiale, tehnicile și sistemele constructive alese.

În acest fel, prin structură și substanță, edificiile trebuie să protejeze în timp de agresiunea

mediului, astfel încât arhitectura, în ansamblu ei, încearcă să se opună naturii.

Teoria dezvoltată de Viollet-le Duc este aplicată „creator” de Lecomte du Noüy în toate cazurile de restaurare a monumentelor românești, din dorința de a le da o nouă strălucire care să dăinuie în timp.

Modul cum a abordat aceste lucrări a constituit nenumărate reacții de cele mai multe ori contradictorii, dar, după ce au trecut zeci de ani, această abordare a Monumentelor Istorice a căpătat alte dimensiuni științifice.

Istoriografia de specialitate remarcă faptul că de la niciun arhitect român al vremii nu s-au păstrat atâtea desene după arhitectura românească în comparație cu cele realizate de Lecomte du Noüy.

Arhitectul francez cercetează în ansamblu structura de rezistență a fiecărui monument și constată:

- Nereguli la fundații ori la soclu (Biserica Sf. Dumitru din Craiova și Curtea de Argeș)
- Fisuri în zidărie, deplasări de la verticală (Biserica Trei Ierarhi, Sf. Nicolae din Iași)
- Secționări, torsionări ale turlor (Curtea de Argeș, Vechea Mitropolie din Târgoviște)
- Putrezirea armăturilor interioare din lemn (Trei Ierarhi din Iași)

Se pune problema soluțiilor avute la îndemână în acel moment:

- Aplicarea unor tiranți sau centuri de metal
- Sau o soluție radicală care presupune refacerea componentelor.

Arhitectul francez a evitat soluțiile paliative în dorința de a prelungi cât mai mult viața monumentului, optând pentru soluția demolării (demontării) și a reconstituirii corpului de clădire afectat.

Specialiști susțin în momentul de față faptul că pierderea de substanță istorică prin demolare nu diferă mult față de cele înregistrate prin consolidarea modernă cu beton armat. Această soluție finală adoptată de arhitect a fost justificată și de faptul că meșterii tradiționali, care au lucrat la acele

monumente, nu tratau lemnul și uneori nici nu făceau o selecție riguroasă a materialului. Materialele ceramice precum: cărămida, olanele, țigla nu erau de calitate.

În notele păstrate de la arhitectul francez sunt semnalate referiri la starea modestă a materialelor utilizate.

Din acest motiv, Lecomte du Noüy a preferat să demoleze până la fundație, următoarele biserici:

- Sf. Nicolae (1885) și Trei Ierarhi (1881) din Iași

- Sf. Dumitru (1884) din Craiova

- Vechea Mitropolie (1884) din Târgoviște¹

Despre **Biserica Sf. Nicolae Domnesc** (1491-1493) din Iași, G. Balș, (Membru al Academiei Române și al Comisiei Monumentelor Istorice) face unele precizări deosebit de interesante. După ce confirmă faptul că biserica a fost „dărâmată până la fundație” analizează releveul

făcut de Lecomte du Noüy, care scoate la iveală unele amănunte legate de vechea biserică înainte de a fi dărâmată: „În stânga și dreapta pronaosului, se zidise două anexe, două paraclise, la stânga al Sf. Ștefan, la dreapta al Sf. Varvara, iar pe latura vestică s-a înălțat un turn clopotniță, prin care era intrarea”. Aceste modificări au fost făcute de domnitorul Antonie Ruset când a restaurat biserica. O altă modificare scoasă în evidență de releveu, față de tabloul votiv, îl constituie micșorarea turlei originale.

Lecomte du Noüy a restabilit al treilea rând de ocnite și a înălțat turla, așa cum apar în tabloul votiv. A suprimat contraforturile laterale și cele două paraclise laterale. Pe locul acelor paraclise acum se pot vedea două cruci din piatră care amintesc de locul unde au fost ele amplasate. Pisania și discurile smălțuite au fost refăcute după originale.²

Lucrările de restaurare executate, prin dărâmarea monumentului și reclădirea acestuia cu respectarea elementelor inițiale, au fost apreciate la vremea lor de

personalități de primă mărime precum: Al. Odobescu, M. Kogălniceanu, I. C. Brătianu, Dim. Sturdza, V. A. Urechia, Gr. Tocilescu și G. Lahovari.

Referindu-se la Biserica Sf. Nicolae, G. M. Cantacuzino precizează în lucrarea sa *Izvoare și*

popasuri: „Arhitectul Lecomte du Noüy a refăcut-o cu metodă și îngrijire, a reconstituit-o din temelie, cu o tehnică de o perfecțiune rece și neînsuflețită... Dominând prin simplitatea liniei și prin clasicul ei echilibru, biserica Sf. Nicolae rămâne chiar astăzi, după restaurarea ei, un exemplu de desăvârșită eleganță și armonie”.

Sigur pe știința și pe cunoștințele sale, Lecomte du Noüy nu s-a lăsat impresionat de oponenții săi care au fost numeroși. Drept recunoaștere a activității sale, a fost ales membru corespondent al Academiei Române și a fost înmormântat la Curtea de Argeș în anul 1914.

În concluzie, putem afirma faptul că, la luarea unei decizii privind un monument istoric

într-o anumită stare de degradare, va trebui să se adopte una din variantele acceptate de regulă de specialiști:

- **Conservarea monumentului** pentru a-l menține în starea sa actuală, pentru a-l face să treacă în posteritate prin simple consolidări.

- **Restaurarea monumentului** prin a-i reda starea sa inițială. Arhitectul trebuie să pătrundă ideea artistului creator al operei și să strângă toate informațiile care justifică intervențiile sale.

- **A reproduce un monument**, începând prin a da la pământ tot ce găsești, pentru a clădi o construcție după modelul celei vechi prin îmbunătățirile făcute la alegerea materialelor, decorațiilor, zugrăvelii, mobilier etc.

Note:

1. Peter Derer, *Cazul „Lecomte du Noüy”*, Revista Monumentelor Istorice, nr. 2 din 1992, pag. 68.

2. G. Balș, *Bisericile lui Ștefan cel Mare*, Ed. Cartea Românească, București, 1926, pag. 57.

Consfătuirea coregrafilor Ansamblurilor Folclorice

În perioada 16-20 martie 2016, la Bușteni, a avut loc cea de-a IV-a ediție a Colocviului Național „Coregrafia dansului tradițional astăzi”, manifestare organizată de Asociația Așezămintelor Culturale cu sediul în Bușteni și Centrul de Cultură Prahova.

Colocviul a adunat pe scena Casei de Cultură din stațiunea montană aproape 80 de coregrafi și instructori de dans din toate zonele țării, care au dorit să afle practic în ce coordonate se mai înscrie dansul autentic într-o perioadă în care se mai știu foarte puține despre folclorul românesc în general.

Din Timișoara, maestrul coregraf Marius Ursu a adus în fața colegilor mai tineri sau mai vârstnici frumusețea și eleganța jocurilor din Banatul de munte, una din cele mai importante zone folclorice bănățene. Timp de două zile coregrafii prezenți și-au însușit câteva dintre cele mai importante jocuri, dar și stilul de joc specific celor din Banat.

A venit apoi rândul coregrafului Grigore Simionca din Baia Mare să reprezinte o zonă, de asemenea, bine conturată și bogată din punct de vedere al jocului popular.

Transilvania Nordică se bucură de existența unor zone folclorice extrem de diferite din punct de vedere al structurii ritmice a jocurilor, a stilului de dans: Maramureșul Voevodal, Oașul, Chioarul, Lăpușul, Codrul. La acest curs, colegul din Baia Mare a ales să ne familiarizeze cu o parte din jocurile din Maramureș, cu modul în care începe ciclul de joc și cu stilul de dans al acestei frumoase zone.

N-a fost deloc ușor ca în câteva zile să parcurgem un repertoriu coregrafic care, deși nu foarte mare, a însemnat pentru fiecare dintre noi un efort considerabil

în însușirea stilului de joc în primul rând.

La celelalte ediții ale colocviului, s-au predat jocuri tradiționale din Dobrogea, Oltenia și Botoșani.

Luând parte la aceste întâlniri practice, coregrafii au avantajul enorm de a primi direct din mâna specialiștilor valoroși un material autentic, original, nedenaturat, de o mare valoare, pe care îl pot transpune scenic, în măsura posibilităților, în colectivele unde își desfășoară activitatea.

Și chiar dacă nu au posibilitatea de a monta aceste jocuri la ei acasă, există marea satisfacție de a cunoaște repertoriul coregrafic al unor zone

folclorice extrem de importante, de a înțelege ce este dansul tradițional și cum trebuie el adus în scenă, adică fără a modifica, de a falsifica ceva de dragul spectaculosului, al show-ului, așa cum din păcate se întâmplă mai peste tot. Mulți dintre cei participanți la curs trebuie să înțeleagă că nu tot ce-i simplu este lipsit de importanță în dans și nicio zonă sau subzonă folclorică nu trebuie considerată săracă, ci doar necercetată suficient sau pusă foarte puțin în valoare. Acest colocviu este una dintre cele mai bune modalități de a ne cunoaște unii altora valorile arhaice pe care le moștenim, de a ne împărtăși unii altora din tainele jocului tradițional, prevenind astfel dispariția unui tezaur de o inestimabilă valoare.

Iată doar câteva dintre concluziile la care au ajuns cei ce au participat în ultima zi la colocviu, când a avut loc o discuție despre ce trebuie să reprezinte aceste întâlniri ale coregrafilor români.

Mihaela Horujenco, Ion Horujenco

CONCURSURI LITERARE

Festivalul Național de Literatură „Marin Preda”

Consiliul Județean Teleorman și Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Teleorman, în parteneriat cu revistele: „Luceafărul de dimineață”, „Argeș”, „Bucureștiul literar și artistic”, „Litere”, „Pro Saeculum” și „Caligraf”, organizează Festivalul Național de Literatură „Marin Preda”, ediția a XV-a, ale cărui manifestări finale se vor desfășura în zilele de 22 și 23 septembrie 2016, la Alexandria și la Siliștea Gumești.

Festivalul își propune să promoveze prozatori de talent ce nu au debutat în volum. Concurenții vor trimite 1-3 proze scurte, care pot avea în total 20 pagini. Vor fi acordate următoarele premii:

Premiul „Marin Preda” și Premiul Revistei „Luceafărul de dimineață” (în valoare de 900 lei); Premiul I și Premiul Revistei „Argeș” (în valoare de 700 lei); Premiul al II-lea și Premiul Revistei „Bucureștiul literar și artistic” (în valoare de 600 lei); Premiul al II-lea și Premiul Revistei „Litere” (în valoare de 600 lei); Premiul al III-lea și Premiul Revistei „Pro Saeculum” (în valoare de 500 lei); Premiul al III-lea și Premiul Revistei „Caligraf” (în valoare de 500 lei).

Prozele scurte premiate vor fi incluse într-un volum ce va fi lansat în cadrul manifestărilor finale ale festivalului; de asemenea, prozele respective vor fi publicate de revistele partenere.

Concurenții vor trimite prozele scurte pe suport de hârtie, culese cu font 12 (Normal, Times New Roman, 1.5 Space), în câte 7 (șapte) exemplare, semnate cu un motto, același motto figurând și pe un plic însoțitor, în care vor fi introduse datele de identificare ale autorului: numele și prenumele, data și localitatea nașterii, adresa poștală, adresa de e-mail și numărul de telefon mobil, precum și un CD cu textele trimise, inscripționat cu același motto.

Lucrările pentru concurs vor fi trimise, până la data de 1 august 2016, pe adresa: Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Teleorman, str. Ion Creangă nr. 52-54, cod 140056, Alexandria, jud. Teleorman, cu mențiunea „pentru concurs”.

Juriul are latitudinea de a propune organizatorilor, în funcție de valoarea lucrărilor prezentate, să nu fie acordate unele dintre premii.

Relații suplimentare se pot obține la telefon 0347-804.482. Nu se admit în concurs grupaje de proză scurtă transmisă pe e-mail. După încheierea festivalului, prozele pentru concurs nu se înapoiază.

Trofeul „Aripi de primăvară”

Liga Scriitorilor Români – Filiala Mureș, în colaborare cu Fundația „Alpha Transilvană”- Tg. Mureș, organizează în perioada 15 martie-7 mai 2016 concursul de creație artistică pentru copii „Aripi de primăvară”.

Concursul are cinci secțiuni, delimitate pe grupe de vârstă: 6 ani; 6-10 ani; 10-14 ani; 14-18 ani; 18+ (lucrările celor mai mari pentru cei mici).

Fiecare secțiune are câte două sub-secțiuni: 1. creație literară, 2. creație plastică.

Lucrările literare, redactate cu diacritice, în format Times New Roman, la 1,5 rânduri și corp de literă 14, maxim trei pagini, vor fi transmise până pe data de 29 aprilie 2016 pe adresa de email: mihaela.rascu@yahoo.com sau prin poștă la adresa Fundației Transilvană Alpha, Tg. Mureș, Aleea Vrancea nr.1, cod 540517, cu mențiunea „pentru Trofeul Aripi de Primăvară”.

Toate lucrările vor fi însoțite de o fișă personală a participantului la concurs, care va conține obligatoriu următoarele date: nume și prenume participant, adresa de domiciliu, nr.telefon, adresa de email, vârstă, unitatea de învățământ, clasa/grupa - unde este cazul), acordul dreptului de publicare.

Jurizarea se va desfășura în perioada 29 aprilie-6 mai 2016, iar câștigătorii desemnați vor fi recompensați cu premii în cărți și diplome. Nominalizarea pe secțiuni se va face la data de 2 mai, iar rezultatele finale vor fi comunicate la data de 6 mai. Atribuirea premiilor va avea loc într-un cadru festiv, în data de 7 mai, la sediul Fundației Transilvană Alpha.

Trofeul „Aripi de primăvară” va fi atribuit participantului care va surprinde juriul specializat cu viziunea sa artistică asupra primăverii. Premiul Special atribuit de Liga Scriitorilor Români - Filiala Mureș va reveni participantului care va găsi cea mai frumoasă exprimare a primăverii în versuri sau proză.

La acest concurs poate participa orice persoană care simte nevoia să exprime printr-o modalitate artistică bucuria primăverii. Este un concurs gratuit, deci nu necesită achitarea unei taxe de participare.

Lucrările câștigătoare, dar și cele mai reprezentative, vor fi culese într-un almanah care va fi pus la dispoziția participanților, cititorilor sau oricărei categorii de solicitanți, la sediul Fundației Transilvană Alpha din Tg. Mureș, Aleea Vrancea nr.1, sau prin intermediul Ligii Scriitorilor Români - Filiala Mureș.

DICTIONAR ARTIȘTI PLASTICI GĂLĂȚENI 108

Corneliu STOICA

SANDU, Eduard – pictor. S-a născut la 10 iulie 1967 în municipiul Bacău. Stabilite cu familia la Tecuci. A absolvit Liceul „Spiru Haret” din localitate (1985) și Universitatea „Dunărea de Jos” Galați, Facultatea de Arte Plastice, Decorative și Design (2015). Expoziții personale: Tecuci, Galeria „Helios” a Bibliotecii Municipale „Ștefan Petică” (2009); „O primăvară între anotimpuri”, Galeria de Artă „Gheorghe Petrașcu” (2012); Galați, Galeria Mon D’ Art (2012). Participări la expoziții de grup: „De la lume adunate ...”, Atelierul de creație „Sultana”, București (2009); „Tablouri de vis”, Palatul Parlamentului, București (2011). Are lucrări în colecții particulare din România, Anglia, Australia, Franța, Israel, Libia, Pakistan, Rusia, S.U.A., Ucraina.

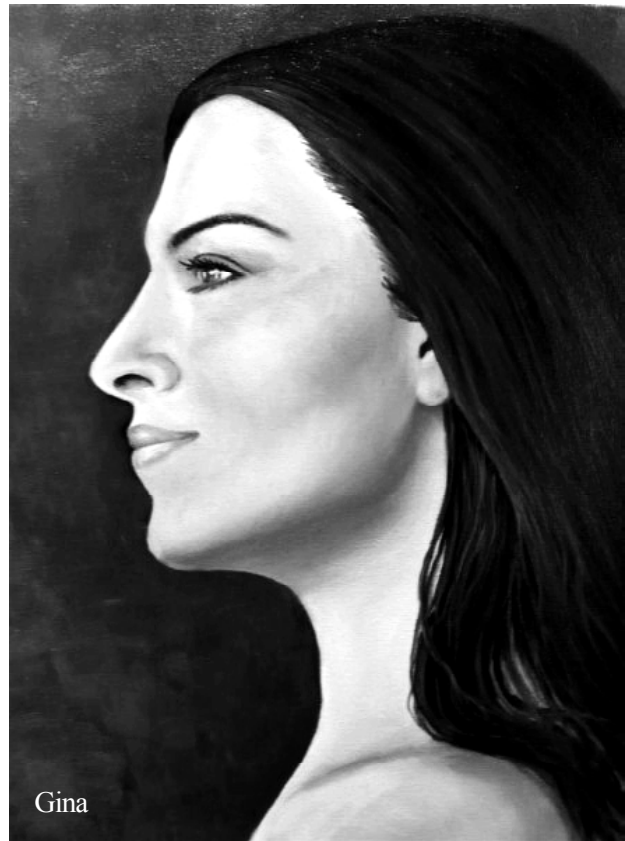
În creația sa, Eduard Sandu abordează deopotrivă peisajul, natura statică, portretul, nudul, florile. S-a remarcat îndeosebi ca peisagist. Îndrăgostit până la obsesie de natură, el cutreieră plaiurile țării cu pasiunea de altădată a lui Calistrat

Portretul soției

Hogaș, admiră frumusețile întâlnite în cale, le fotografiază, își face schițe, iar rodul artistic al acestor călătorii reușește să-l aducă la cunoștința contemporanilor prin numeroasele tablouri în care el imortalizează o multitudine de aspecte și priveliști care l-au încântat. Vizionându-i lucrările, încercăm bucuria pe care o trăiește artistul în fața marelui spectacol al naturii, sentimentul profund că fiecare dintre noi suntem o parte a firii. În pânzele sale, peisajul fermecător al României este surprins în rotirea ciclică a anotimpurilor, în diferite momente ale zilei și nopții, în timpul unor variate fenomene meteorologice. Eduard Sandu pictează cu plăcerea unui impresionist, iar imaginile reținute înfățișează pomi înfloriți, livezi, margini de pădure, lacuri, cursuri și maluri de ape, cascade, case, drumuri și poteci, podețe, câmpuri cu maci, crânguri,

nuferi, prveliști marine și din Delta Dunării. Ceea ce impresionează mai mult este atmosfera pe care o creează, poezia ce se revarsă din tablourile sale, uneori de un lirism exuberant, alteori de un mister care incită și mai mult la descoperirea și cunoașterea frumuseților neștiute și tainelor naturii. Toamnele din pânzele lui Eduard Sandu alcătuiesc partiturile unor adevărate simfonii cromatice. Paleta coloristică este foarte bogată, de la roșu aprins sau stins, ruginiu, galben, auriu, argintiu, pământ ars, până la violet potolit, ocru și griuri folosite pentru redarea atmosferei zilelor mohorâte, cu ceață deasă, lăptoasă și ploii interminabile. În peisajele estivale, verdele irumpe exploziv, invadează spațiul plastic, sugerând puterea sevelor pământului, plenitudinea în care se află ele, în timp ce albastrurile translucide creează o senzație de chietudine, de calm și pace adâncă. Marinele în schimb sunt mai învolburate, predomină culorile închise, chiar plumburii, albastrul dramatic. Alb-rozurile și alb-albăstriurile iernilor, armonizate cu tonuri de griuri, dau ființei noastre fiori reci, de frig, dar încântă ochiul prin frumusețea de basm a peisajului. Aceeași savoare cromatică o întâlnim și în peisajele dedicate primăverii, cu izbucniri de muguri și purități florale în ramuri, cu aer care vibrează, cu lumină care se cerne cu dărnicie din înaltul. Adesea pictorul își îndreaptă atenția și asupra evocării

atmosferei sobre a orașului. Florile, parte integrantă și ele a naturii, sunt pictate cu aceeași înaltă trăire a sentimentului frumosului, emanând prospețime, gingășie, candoare, delicatețe. Eduard Sandu este un contemplativ, un fin observator al realităților naturii, un bun desenator și colorist, un descriptiv sensibil, care ține la elementele de detaliu, un artist cu o mare poftă de a picta și de a-și croi un drum care să fie numai al lui. Tablourile sale au frumusețea poetică și parfumul versurilor din „pastelurile” lui Vasile Alecsandri sau a celor din „grădinile” lui Dimitrie Anghel. Ele sunt adevărate oaze de liniște și imnuri înălțătoare închinată naturii generoase a României. Pledoarii și îndemnuri la călătorii, la excursii și drumeții, la clipe de relaxare și confort fizic și spiritual, la cunoașterea tuturor zonelor geografice ale țării.

Bibl.: Corneliu Stoica, *Popasuri ale privirii*, Editura „Sinteze”, Galați, 2013; Corneliu Stoica, *Dicționarul artiștilor plastici gălățeni*, ediția a II-a, Editura „Axis Libri”, Galați, 2013.

Lac vara

Septembrie în Delta

Viscol

Malul Tecuceului

Malul Siretului

Nicolae Mantu, reporter de război

145 de ani de la nașterea pictorului

Corneliu STOICA

Pictorul Nicolae Mantu, reprezentant emblematic al culturii și artei gălățene, de la nașterea căruia la 24 aprilie se împlinesc 145 de ani, a absolvit Școala de Belle-Arte din București (1894), a desfășurat timp de mai mulți ani o bogată activitate de grafician satiric în paginile mai multor publicații din capitală („Adevărul”, „Belgia Orientului”, „Moș Teacă”, „Patriotul”, „Tămâia”, „Nea Ghiță”, „Moftul român”, „Civil-Cazon”, „Dimineața”, „Zeflemeaua”, „Furnica”), iar după terminarea Academiei Regale de Arte Frumoase din München (1912), unde a studiat pictura animalieră cu profesorul Heinrich von Zügel, s-a stabilit definitiv în orașul natal, unde a trăit, a participat la viața social-culturală a orașului și a creat până la 8 septembrie 1957, când a decedat.

În timpul Primului Război Mondial, fiind concentrat, a lucrat în prima jumătate a anului 1917

la ziarul de front „România”, „organ al apărării naționale”, care apărea la Iași și al cărui director era căpitanul în rezervă Mihail Sadoveanu, iar ca prim redactor îl avea pe Octavian Goga. Redacția ziarului se afla pe strada Lăpușneanu nr. 33, iar administrația în strada Ștefan cel Mare nr. 21. Din colectivul de redacție mai făceau parte scriitorii: Petre Locusteanu, George Ranetti, Ion Minulescu, Corneliu Moldovanu, N. N. Beldiceanu, Mircea Rădulescu, Radu D. Rosetti ș.a. Colaborau: Nicolae Iorga, Barbu Ștefănescu-Delavrancea, Ion Agârbiceanu, Vasile Voiculescu, Alexandru T. Stamatiad, Zaharia Bârsan, Vasile Militaru etc. Ziarul avea două pagini și a apărut zilnic, la ora 3 p.m., începând din 2 februarie 1917. O dată cu nr. 373 din 23 martie 1918 își încetează apariția. Va reapărea la 17 ianuarie 1919, tot ca „organ al apărării naționale”. În primul număr al noii serii, Ion Minulescu publică editorialul „Ce-am fost, ce vrem să fim”.

În paginile „României”, ziar pe care l-am găsit în colecțiile Serviciului Județean al Arhivelor Naționale Galați, Nicolae Mantu a publicat la rubrica „Războiul ilustrat” desene oglindind aspecte din luptele de front ale ostașilor români. Imaginile sunt consemnări realiste, străbătute de patriotismul fierbinte al autorului lor, care cu mijloacele plasticianului evocă eroismul simplu al ostașilor români, în covârșitoarea lor majoritate țărani, în lupta pentru libertate și unitate națională, suferințele îndurate în încleștările dramatice prin care au trecut,

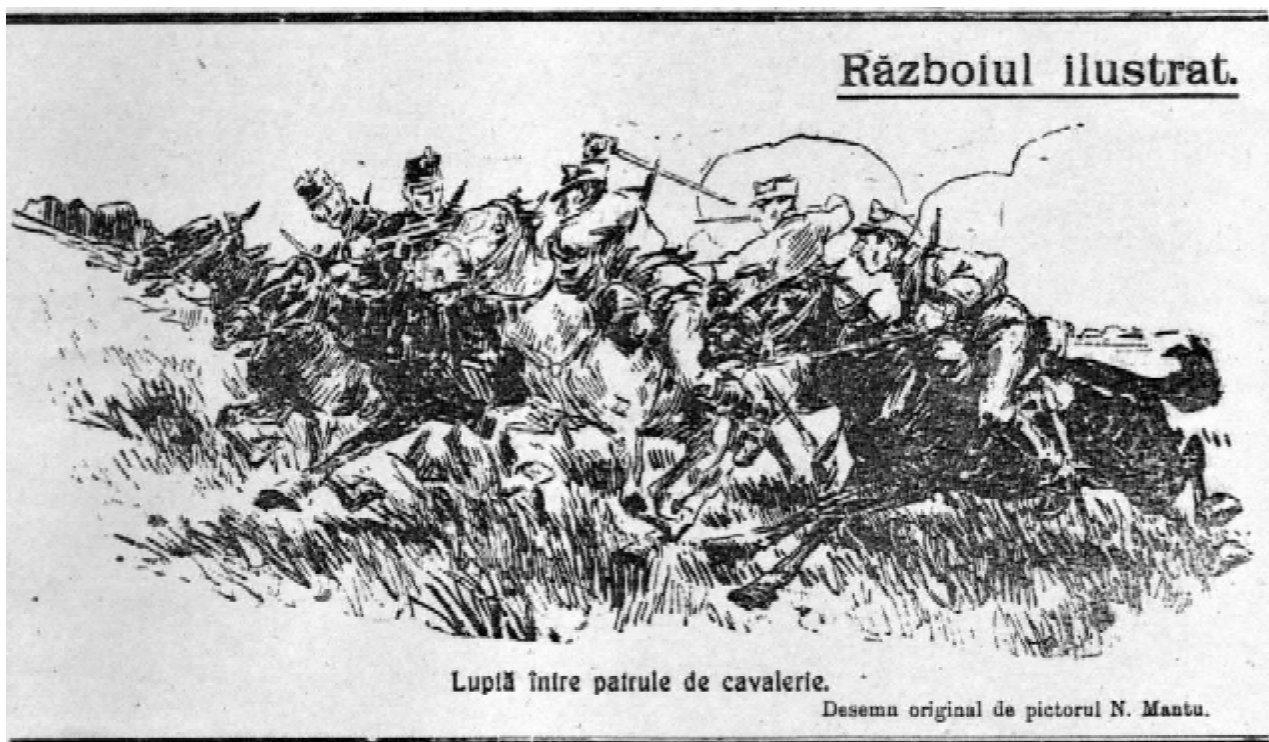

dar și speranțele lor că un dușman cu evidentă superioritate numerică și înzestrare tehnică va putea fi totuși învins. Ceea ce s-a și întâmplat, faptele lor de arme fiind demne de cele mai luminoase pagini ale istoriei naționale.

Desenele lui Nicolae Mantu de la această rubrică alternează cu desene realizate de D. Stoica, pictor cu care artistul fusese coleg la Academia de Arte Frumoase din München, și cu fotografii executate de serviciul specializat al armatei.

Urmărind aceste desene în paginile îngălbenite de vreme ale ziarului, un lucru iese cu pregnanță în evidență. Mantu preferă scenele ample, desfășurate pe întinderi spațiale vaste, și își organizează în așa fel compozițiile, încât imaginea de ansamblu se impune prin forța ei narativă. Mantu mănuieste linia cu o deplină siguranță, insistă pe detalii, hașurile, petele îl ajută să înscrie în pagină chipuri de oșteni și fapte de arme revelatoare. Notațiile lui sunt realiste, energice, reflectând realitatea crudă a războiului, iureșul bătăliilor, dramatismul teatrului de operații. În lucrările sale apar convoaie de ostași, atacuri la baionetă, asalturi asupra tranșelor dușmanului, ocuparea unor poziții ale inamicului, ruperea frontului adversarului de către trupele românești, acțiuni contraofensive etc. Desenele sale în peniță se intitulează: „La atacul tranșelor dușmane” („România”, nr. 10, 12 februarie 1917), „Lupte între patrurile de cavalerie (nr. 15, 17 februarie), „Luarea cu asalt a unei poziții inamice” (nr. 20, 22 februarie), „O șarjă de cavalerie” (nr. 34, 8 martie), „La asalt” (nr. 40, 14 martie), „Luarea cu asalt a unui sat” (nr. 45, 19 martie), „În luptă corp la corp” (nr. 47, 21 martie), „Cu patul puștii” (nr. 52, 25 martie), „Izgonirea austriecilor de la pod” (nr. 76, 20 aprilie),

„Regimentul de vânători trece Oltul, călăuzit de Areti Oana, în memorabilele lupte din Transilvania” (nr. 77, 21 aprilie), „Luarea unor tranșee inamice printr-un atac la baionete” (nr. 127, 11 iunie”, „Artileria de câmp ocupă noi poziții” (nr. 128, 12 iunie) etc. Chiar și numai din parcurgerea titlurilor acestor lucrări observăm că Mantu se oprește în demersul său îndeosebi asupra unor scene de masă, a punerii în evidență a acțiunilor colective. Oșteni și cai sunt surprinși în încheștări date pe viață și pe moarte. Mișcarea, psihologia personajelor sunt elemente pe care insistă cel mai mult. Compozițiile sunt executate cu dezinvoltură, echilibrate, concepute cu știința organizării arhitecturale, răspunzând în același timp cerințelor reproducerii lor tipografice.

Dar Nicolae Mantu se oprește și asupra unor figuri individualizate în lucrări precum: „Căzând în fruntea companiei sale, comandantul mai are puterea să strige: „Înainte băieți!” (nr. 19, 21 februarie), „Soldat german fugar ajuns în spatele frontului” (nr. 26, 28 februarie), „Ofițer rănit ridicat de pe câmpul de luptă” (nr. 27, 1 martie) sau „Până la capăt, la victorie!” (nr. 81, 25 aprilie), desene în care tragismul personajelor este accentuat și de o atmosferă ostilă, apăsătoare.

În ziarul în care Mantu publica „La asaltul tranșeelor dușmane”, Octavian Goga era prezent în

aceeași pagină cu o poezie în care dădea glas durerii în fața jafurilor la care fusese supusă țara, a greutăților și privațiunilor prin care trecea poporul român în iarna anului 1916-1917, poezie a cărei atmosferă o întâlnim și în desenele lui Mantu. Ea se intitulează „Ciorile”:
 „Se văd pe câmpul de zăpadă/ C-un croncănit asurzitor,/ Urâte ciori, popor de pradă,/ Se văd cum negre trec în zbor...// Se văd rotind din vreme-n vreme,/ Peste biserici vin țipând,/ Și parc-o ploaie de blesteme,/ Mi-arată ciocul lor flămând.// Batalioane se strecoară/ Din cârdul lung, înfometat;/ În drum pe orișunde zboară/ Miroase-a moarte și-a păcat.// În fața lor închid fereastra,/ Simt ură-n suflet și fiori,/ Căci mi se par în iarna asta/ Mai multe ca de alteori...// Și-mi zic:

Sunt oare ciori în lege/ Ce-mi strigă nopțile-n auz,/ Ori suflete de nemți pribeg/ Din gropile de la Oituz ...// („România”, nr. 10, 12 februarie 1917, p. 1)

Experiența acumulată de Nicolae Mantu ca reporter de război, dragostea sa deosebită pentru cai, pe care-i vedem aproape în toate compozițiile cu scene batailiste, îl vor ajuta în realizarea lucrărilor expuse în cadrul Expoziției pictorilor și sculptorilor mobilizați în Marele Cartier General al Armatei, deschisă la 27 ianuarie 1918 în sălile Școlii de Arte Frumoase din Iași, sau, ulterior, al altor tablouri inspirate din războiul pentru reîntregirea neamului, în care încearcă să reconstituie acțiunile eroice la care fusese martor.

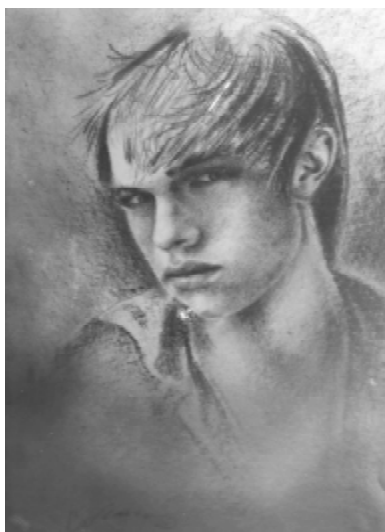
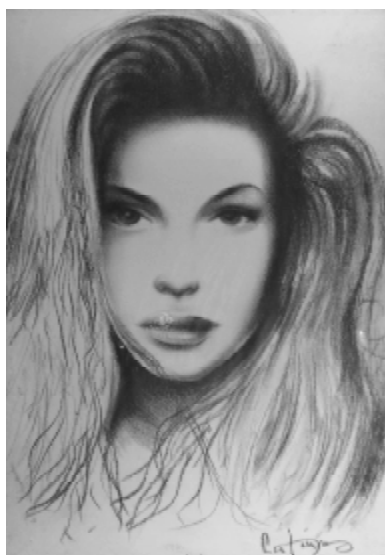
„Sunt nevoit să fiu optimist” - Ionel Catrin

VICTOR CILINCĂ

Soarta unui artist liber: Ionel Catrin s-a inventat singur, acum l-au descoperit plasticienii

De Ziua Mondială a Poeziei, lui Ionel Catrin, tânăr cu evident talent, i s-a vernisat discret o expoziție personală la Centrul Cultural „Dunărea de Jos”. Sunt 29 portrete: câte unul pentru fiecare an din viața sa – avea aniversarea chiar a doua zi. Observ un talent în formare, dar și o siguranță în exprimare! Ca pe cheiurile Senei, a făcut mai multe portrete amatorilor, de Ziua Poeziei, în fața Centrului Cultural. Am vorbit a doua zi: privire cercetătoare, vorbește extrem de îngrijit, fără să se grăbească a rosti primele cuvinte care vin pe buze, le șlefuiește probabil în gând.

„E prima mea expoziție, e debut. Am început să desenez de mic, dar eu acum deja vorbesc cu profesori de la facultate, deja am evoluat!” Aflasem că e elevul plasticianului și profesorului Ioan Tudor. „Sunt nici cât negru sub unghie la nivelul dumnealui! Dl Ioan Tudor mă ajută și mă respectă din toate punctele de vedere, culmea, chiar dacă sunt doar un tânăr; așa respect n-am mai întâlnit!” Lucrează cu acest profesor doar de trei luni, dar și înainte a mai primit unele îndrumări de la profesori ai Liceului de Artă. Mai mult însă a studiat, autodidact, după lucrări ale artiștilor cunoscuți: „De unul singur am început să înțeleg – de la construcție la axe, de la umbre, valorație, eu, de unul singur. Probabil au văzut că am talent, deși nu știam cum să-l șlefuiesc. Mizez pe multă muncă. Dl Ioan Tudor m-a luat acolo [la Facultatea de Arte a Universității „Dunărea de Jos”] ca voluntar, să stau model la studenți. El vrea mai mult să mă îndrume spre a face performanță și a ajunge mai departe cu desenul.” Volens nolens, pozează și aude învățătura profesorului. Deși modest în vorbă, tânărul știe și... să-și pună singur

prețul: „Dar mi-ar plăcea ca în timpul liber să am comenzi. Fac lucruri de calitate și aş putea să fac lucrări nu doar pentru câțiva lei. Bineînțeles, când nu ai diplomă la bază, nu te ridici cu pretenții, dar, deoarece fac lucruri de calitate – și chiar le fac de calitate – nu zic, „ca la carte”, dar aproape! – mi-ar plăcea ca lucrările să-mi fie vândute cu șapte-opt sute de lei, pe-acolo pe undeva.” De Ziua Poeziei, când a făcut portrete pe loc (adică, în cam 25 de minute fiecare tablou), în creion și în pastel, pe unele a primit chiar bani de la „modelele” mulțumite.

Un perfecționist care știe să admire pe ceilalți

„Sunt genul care apreciază lucrurile de calitate. În orice domeniu munca, munca, și numai odată cu munca în exces vin și realizările și dezvoltarea în idei! Sunt genul de om căruia să-i placă și documentarele de Oscar, în orice domeniu. Vă dau un exemplu: a câștigat Premiul Nobel o fată care a cerut dreptul la educație – Malala; a fost un material pe National Geographic și mi-a plăcut foarte tare. Urmează *Povestea lui Dumnezeu*, prezentată de actorul Morgan Freeman. Aceste lucruri mă inspiră și mă determină să fac lucruri de calitate. Îmi plac și filmele de Oscar, nu neapărat pentru că sunt premiate, ci dacă au povestea asemănătoare cu lucrurile reale din viața fiecărei persoane. Pentru că fiecare trăire a fiecărui om e importantă și mulți nu ne dăm seama de acest lucru!”

Optimist cu intermitență

„Oricât de gravă este problema, eu nu arăt că... Merg mai departe! Așa m-am născut: să nu arăt cuiva că am o problemă, vreau să maschez foarte bine. Nu vreau să mă plâng...” A terminat acum șapte ani un colegiu tehnic, cu profilul tehnician mecatronic – o disciplină tehnică aflată la interfeșta dintre electronică, mecanică și informatică; fără bacalaureat încă. Nu-i place să vorbească despre necazurile lui, însă recunoaște că „i-ar plăcea” un serviciu permanent. Nu refuză vreo muncă, doar la muncă fizică grea nu face față:

„sunt firav... Am muncit doi ani la o firmă, cu contract. Aveau lucrări în Combinat și în alte instituții, schimbau calorifere tronsoane. Dar odată cu recesiunea, cu criza mondială, ne-au dat pe majoritatea în șomaj. Și de-atunci, cu greu mi-am mai găsit pe ici, pe colea, un loc de muncă. Ca să pot plăti o chirie, asigurarea de sănătate, să am vechime, n-am găsit încă. Greu este pentru toți, pentru toată lumea-i greu, nu doar pentru mine! Cine sunt eu ca să spun că mi-e greu?! Nu, pentru toată lumea este greu!

Vreau să fac artă, dar încă nu sunt artist – mă ține în loc o foaie, o diplomă. Nu am faimă, dar pe viitor, poate că voi obține notorietate, poate e mult spus...” Spune că îi admiră nespuse pe plasticienii gălățeni Gabriela Georgescu, David Sava, Gheorghe Miron, îmi vorbește și despre armonia nuanțelor, echilibrul și perspectiva. Știe că îi trebuie multă muncă să-i ajungă.

Repetă câte o expresie, cu un retorism de tragedie antică: „Să fiu răutăcios cu lumea - nu pot, să fur - nu pot, nu mă lasă conștiința. Și atunci, doar să fac abstracție și să fac lucrări comerciale, chicioase?! E bine să faci abstracție și de modă, așa cum nu e nicio regulă să mă îngraș sau să slăbesc. Mi-ar plăcea să am un renume – m-ar motiva să muncesc mai mult, să fac dintr-un portret o compoziție interesantă, care să placă și ochiului de rând, și ochiului profesionist et caetera. Entuziasmul mi-ar fi crescut de-aș fi avut comenzi – n-aș fi avut timp pentru mine! Acum lucrez la un „ciubuc” de 50 de lei: puneam etichete pe pachete cu sare, muncă de muncitor – eu fac lucruri de genul acesta. De aceea și trebuie să mă întorc repede la etichete, mă așteaptă... Dar mă gândesc și că un talent pe care-l am eu face lucruri de genul acesta la 29 de ani, iar altul fără talent are comenzi de sute de lei. Nu știu dacă voi apuca 60 de ani, pentru că sunt o fire încăpățânată rău, oricât de calm aș părea, dar îmi știu potențialul, îmi cunosc talentul, valoarea. Mă gândesc însă și la cei din jur. Peste tot, m-am obișnuit cu umilința.

Îmi este frică oarecum și de karma mea. Dar și multă ură, intrigă, a fost în mine, am alimentat-o fără să vreau. Dar probabil că sunt inocent. Caut să-mi pun în ordine gândurile și orice fel de obstacol, care se ivește la tot pasul.” Părinții, dintr-o comună tecuceană, l-au abandonat de mic, însă nu-i judecă nici pe ei. E „de unul singur”! Are și câteva surori, dar viața o înfruntă singur la Galați. Spune: „Doamne miluiește, nu Doamne-ajută. Aș considera că cerșesc dacă spun „Doamne-ajută!” Sunt optimist, viața m-a făcut așa, dar pic și în extrema cealaltă. Dar sunt nevoit să fiu optimist! Sunt optimist de nevoie...

POETIC ȘI POEZIE

descoperi. Vom numi, în continuare, și câteva repere esențiale referitoare la poezia românească în originalitatea ei.

Am putea împărți, ca istorici literari, poezia noastră, ca și G.Ibrăileanu, în unele etape marcate de poeții lor reprezentativi, cum ar fi Epoca Conachi sau Epoca Eminescu. Un alt criteriu ar putea fi (1) Poezia dinaintea lui Eminescu, (2) Mihai Eminescu și (3) Poezia de după Eminescu. Prin aceasta am numit, în fond, existența unui real eminescianism în majoritatea literaturii române, dincolo de timp sau istoriografie. S-au scris și cărți despre această realitate. Puține literaturi au acest specific. Ce vrea să spună aceasta? Că primii poeți au fost cei care au preludat teme și sonori eminesciene. Au pregătit, altfel spus, geniul eminescian, precum în Biblie, Iisus Hristos a fost anunțat, ca Mesia, de către Ioan Botezătorul.

Mai mult: după scurta, dar originalitatea trăirilor, colorate romantice, și muzicalității versului eminescian, ecourile lui au continuat, mai întâi puternic în epocă, prin așa-ziii „epigoni”, mai apoi prin mulți din marii poeți ce s-au afirmat, mai ales, în perioada interbelică. Nu e deloc bizar sau exagerat dacă aflăm astfel de reverberații la L. Blaga, G. Bacovia și chiar Nichita Stănescu, care numea această descendență lirică printr-o extraordinară parabolă, spunând: *L-am văzut pe Arghezi, care l-a văzut pe Eminescu!*

Din altă perspectivă, criticul și filosoful culturii, Eugen Lovinescu, a intuit și numit un fenomen mai general al culturii române din perioada interbelică și anume sincronizarea ei majoră cu cultura și literatura occidentală. Dacă pînă atunci se vorbea despre o întârziere în dezvoltarea culturii noastre, explicabilă datorită unor factori geo-politici potrivnici, acum spiritualitatea românească recuperează miraculos întârzierile și se compară cu marile valori ale Apusului. Pe de-o parte artiștii, scriitorii „se actualizează” și ei devin simbolizatori, expresioniști etc., iar alții, români, ajung deschizători de curente și mișcări literare europene, cum ar fi unele tendințe avangardiste cunoscute. Interesant că această sincronizare n-a devenit epigonică, ci s-a exprimat puternic și personal originală.

În final, am să vă exemplific cum distingem o creație artistică originală, expresivă, de altele de natură diferită; să zicem, cele civilizatorii. Aproape nimeni nu se mai întrebă „cine a inventat electricitatea?” sau internetul, să zicem, deși toate acestea sunt apărute de „brevete de invenție”. Dar nimeni nu va trece pe lângă o melodie sau o poezie fără să se întrebe: Beethoven, Bach, Lamartine, Bacovia, Eminescu?

Din sumar:

Pianul Fermecat - p. 2
*Domnească61*Poezie - p. 3
Feeria Dansului - p. 3
Concursuri, Premii, Expoziții - p. 4
Anca Sigartău, interviu de Vall Alexandru - p.5
Cuibul cu șerpălăi, N. Bacalbașa - p. 8
Presa s-a născut ca amantă a Puterii, N. Bacalbașa - p. 9
Poetic și Poezie, Dumitru Tiutiuca - p. 10
Doi pliznoși din Basarabia, Ghiță Nazare - p. 12
Gabriel Badea-Păun, Simona Preda - p. 14
Viscolul, Gheorghe Bacalbașa - p. 16
Călău și victimă, Dumitru Anghel - p. 18
Lespezi și safire, Lucia Pătrașcu - p. 20
Tablouri poetico-muzicale, Octavian Mihalcea - p. 22
România văzută de alții, Marion Guyonvarch - p. 24
Un om, o viață, o carte, Ghiță Nazare - p. 26
Artera diplomatică Galați-Iași..., Costin Croitoru - p. 28
Poezie: Octavian Mihalcea - p. 30
Poezie: Dina Cuvata - p. 32
Proză: Sfântul Petru în lanțuri(IV), Ioan Gh. Tofan - p.34
Misterele Galaților: De la un primus, V. Ionescu - p. 36
Prizonierul cerului, Livia Ciupercă - p. 39
Conservare, restaurare..., Radu Moțoc - p. 40
Consfătuirea coregrafilor..., M. și I. Horujenco - p. 42
Concursuri literare, regulamente, - p. 43
Dicționar Artiști Plastici Gălățeni 108, C. Stoica - p.44
Morphochroma: Nicolae Mantu..., C. Stoica - p. 47
Sunt nevoit să fiu optimist..., Victor Cilincă - p. 50

Revista Dunărea de Jos
EDITOR:
CONSILIUL JUDEȚEAN
GALAȚI
CENTRUL CULTURAL
„DUNĂREA DE JOS”

Str. Domnească, nr. 61,
Galați, cod. 80008
tel.: 0236 418400,
fax: 0236 415590
e-mail: office@ccdj.ro

ISSN: 1583 - 0225

Manager:

Florina Zaharia
florinazaharia@yahoo.com

DTP: Ina Diana PANAMARCIUC
Eugen UNGUREANU
nashu1962@yahoo.com

Culegere și corectură:

Laura DUMITRACHE,
Ina Diana PANAMARCIUC

Tematici:

Numărul 171, Mai
Metropolis
Galați-Brăila

Numărul 172, Iunie
Angoasa

 DUNĂREA DE JOS

Suflet
cătrefe suflet!

Responsabilitatea pentru grafie, conținutul opiniilor, argumentelor sau părerilor aparține, în exclusivitate, autorilor. Materialele primite, publicate sau nepublicate, nu se înapoiază. Redacția revistei nu împărtășește întotdeauna ideile conținute în textele publicate.

Alte detalii despre activitatea Centrului Cultural „Dunărea de Jos” Galați pot fi aflate pe pagina web a instituției (www.ccdj.ro) sau pe pagina de facebook *Centrul Cultural Dunărea de Jos Galați*. Arhiva parțială a revistei se găsește pe site-ul instituției.

Revista *Dunărea de Jos* este membră APLER (Asociația Publicațiilor Literare și a Editorilor din România).

Poezia interbelică

Galați, cod 800008, str. Domnească nr. 61
Tel/fax: 00-40-236-418400; 00-40-236-415590
e-mail: office@ccdj.ro - www.ccdj.ro

Casa natală a lui Daumier - Marsilia

Honoré Daumier

1808 - 1879

Unul dintre cele mai interesante fenomene ale artei secolului XIX și mai ales XX este interesul pronunțat al pictorilor pentru sculptură, pe care atât de mulți dintre ei au practicat-o.

Acest fenomen se accentuează mai ales în Franța și în special în cadrul școlii din Paris.

S-a întâmplat mai devreme decât în alte părți și mai ales mai strălucit ca oriunde.

Unii dintre acești pictori sculptori nu sunt egali celor mai mari maeștri ai statuarului contemporan?

Daumier, Renoir, Gauguin, Matisse și Picasso, ca să nu îi cităm decât pe cei iluștrii...